

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**PANDEMİDE OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN ÇALIŞMA
DURUMU, COVID-19 KORKUSU, BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜK
VE ÜSTBİLİŞ İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sultan UNCU

Lefkoşa

Ocak, 2022

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**PANDEMİDE OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN ÇALIŞMA
DURUMU, COVID-19 KORKUSU, BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜK
VE ÜSTBİLİŞ İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sultan UNCU

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER

Lefkoşa

Ocak, 2022

Onay

Sultan UNCU tarafından hazırlanan “**Pandemide Okul Öncesi Çocuğu Olan Annelerin Çalışma Durumu, Covid-19 Korkusu, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Üstbiliş İlişkisi**” başlıklı tez, kapsam ve nitelik açısından kalite standartlarına uygunluğu ile ilgili Klinik Psikoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak .../01/2022 tarihinde kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	Adı – Soyadı	İmza
Juri Başkanı:	Yrd. Doç. Dr. Şebnem GÜLDAL KAN	
Juri Üyesi:	Yrd. Doç. Dr. Yasemin SORAKIN	
Danışman:	Yrd. Doç. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER	

Anabilim/ Anasanat Dalı Başkanı Onayı

...../...../2022

.....

Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ

Anabilim Dalı Başkanı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

...../...../2022

.....

Prof. Dr. Kemal Hüsnü Can Başer

Enstitü Müdürü

Etik İlkelerle Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Sultan UNCU

..../01/2022

Teşekkür

Çalışmamın yürütülmesi sürecinde sabrından, nezaketinden, anlayışından ve desteklerinden dolayı sevgili danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hande ÇELİKAY'a, yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve birikimlerinden istifade etmekten onur duyduğum; Prof. Dr. Mehmet ÇAKICI, Prof. Dr Ebru ÇAKICI ve Yrd. Doç. Dr. Deniz ERGÜN ve Doç. Dr.Meryem KARAAZİZ'e ve özellikle verdiği bilgilerle tez yazma sürecimize ışık tutan Sayın Dr.Bingöl SUBAŞI HARMANCI'ya,

Hayatımın hiçbir döneminde benden desteğini esirgemeyen, bu süreçte de sabır ve sevgiyle yanımda olan; annem Ayşe UNCU ve babam Recai UNCU'ya, çıktığım her yolda, gurur ve sevgi ile yanımda olan kardeşlerim Fatih UNCU ve R. Çağrı UNCU'ya ve tüm yolculuklarıma neşe ile eşlik eden teyzelerim Gülizar KARAMAHMUTOĞLU ve Nazife UNCU'ya,

Tüm bu sürecin zorluklarını ve güzelliklerini birlikte paylaştığımız, yol arkadaşlarım; Emre ÇİYDEM, Özlem KAÇKİN ve Oykun GÜRKAN'a,

Enerji kaynaklarım; BADE ve BELİZ'e minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Sultan UNCU

Özet

Pandemide Okul Öncesi Çocuğu Olan Annelerin Çalışma Durumu, Covid-19 Korkusu, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Üstbiliş İlişkisi

Uncu, Sultan

Yüksek Lisans, Klinik Psikoloji Bilim Dalı

2022, 130 sayfa

Bu araştırmanın amacı, pandemide okul öncesi çocuğu olan annelerin çalışma durumu, COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbiliş ilişkisinin incelenmesidir. Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanıldı. Çalışmanın örneklemini 400 anne oluşturdu. Araştırmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu, Kişisel Bilgi Formu, Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği, Üstbiliş-30 Ölçeği (ÜBÖ) aracılığıyla elde edilmiştir. Mevcut çalışmanın sonuçları, pandemide okul öncesi çocuğu olan annelerin çalışma durumu, COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbiliş düzeyleri ile bazı sosyodemografik değişkenler arasında anlamlı ilişkinin olduğu belirlendi. Bu çalışmada elde edilen verilere göre, annelerin yaşı, medeni durumu ve öğrenim durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı ancak annelerin yaş grubuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca eşi uzaktan çalışan annelerin Bilişsel güven puanlarının, eşi çalışmayan annelerin Bilişsel güven puanından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ek olarak Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile Üstbiliş Ölçeği arasında aracı rolünün olduğu saptanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, pandemide okul öncesi çocuğu olan annelerin çalışma durumu, COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbiliş düzeylerinin belirlenmesi, ihtiyaç durumunda uygun müdahale yöntemlerinin planlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesine katkı sağlayabilir. Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Koronavirüs Korkusu ve Üstbiliş düzeyi yüksek anneleri belirlemeye yönelik taramaların yapılması önerilir.

Anahtar kelimeler: COVID-19 Korkusu, Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Üstbiliş

Abstract

The Relationship between Working Status of Mothers with Preschool Children, Fear of COVID-19, Intolerance of Uncertainty and Metacognition in the Pandemic

Uncu, Sultan

MA, Department of Clinical Psychology

01.2022, 130 pages

The aim of this study is to examine the relationship between working status, fear of COVID-19, intolerance of uncertainty and metacognition of mothers with preschool children in the pandemic. Purposive sampling method was used in this study. The sample of the study consisted of 400 mothers. The data of the study were obtained through Personal Information Form, Personal Information Form, Coronavirus (COVID-19) Fear Scale, Intolerance of Uncertainty Scale, and Metacognition-30 Scale (MCQ). The results of the current study determined that there was a significant relationship between the working status of mothers with preschool children in the pandemic, the fear of COVID-19, intolerance of uncertainty and metacognition levels, and some sociodemographic variables. According to the data obtained in this study, it was determined that there was no statistically significant difference between the Intolerance of Uncertainty Scale scores according to the age, marital status and educational status of the mothers, but there was a statistically significant difference between the Coronavirus Fear Scale scores according to the age group of the mothers. In addition, it was determined that the Cognitive confidence scores of the mothers whose spouses work remotely were higher than the Cognitive confidence scores of the mothers whose spouses were not working. In addition, it was determined that the Intolerance of Uncertainty Scale scores had a mediating role between the Fear of Coronavirus Scale and the Metacognition Scale. The results of this study may contribute to the determination of the working status, fear of COVID-19, intolerance to uncertainty and metacognition levels of mothers with preschool children during the pandemic, and to the planning, development, implementation and evaluation of appropriate intervention methods in case of need. It is recommended to

conduct screenings to identify mothers with high intolerance of uncertainty, fear of coronavirus and high level of metacognition.

Keywords: Coronavirus, Fear of COVID-19, Intolerance of Uncertainty Scale, Metacognition

İçindekiler

Onay Sayfası	1
Etik İlkeler Uygunluk Beyanı	2
Teşekkür.....	3
Özet	4
Abstract	7
İçindekiler	9
Tablolar Listesi.....	13
Kısaltmalar	15

BÖLÜM I

Giriş.....	16
Problem Durumu	16
Araştırmanın Amacı	16
Alt Amaçlar	19
Araştırmanın Önemi	19
Sınırlılıklar	20
Tanımlar	21

BÖLÜM II

Kavramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar	22
Pandemi.....	18
COVID-19 Pandemisi	18
COVID-19 Bulaş Yolu.....	23
COVID-19 Hastalık Belirtileri.....	23
Türkiye’de COVID-19 Süreci.....	24
COVID-19 Pandemisinin Bireyler Üzerindeki Etkileri	25
Çocuklarda COVID-19	25
COVID-19 Korkusu	27
Okul Öncesi Dönem.....	28
Pandemi Döneminde Okul Öncesi Kurumlar	28
Çalışma Durumu	28
Çalışma Hayatında Kadın	28

Çalışma Hayatında Anneler	29
Uzaktan Çalışma	29
Pandemi Döneminin İş Yaşamındaki Etkileri	30
Belirsizlik	31
Belirsizliğe Tahammülsüzlük	31
Üstbilişsel süreçler	33
Biliş	33
Üstbiliş	33
İlgili Araştırmalar	35

BÖLÜM III

Yöntem	41
Araştırma Modeli	41
Araştırmanın Yeri ve Zamanı	41
Evren ve Örneklem	41
Veri Toplama Araçları	42
Kişisel Bilgi Formu	42
Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği	42
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	42
Üstbiliş-30 Ölçeği (ÜBÖ)	43
Verilerin Analizi ve Yorumlanması	44
Çalışma Planı	45
Etik Konular	46

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar	47
Annelerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı	47
Annelerin çalışma, gelir ve COVID-19 geçirme durumlarına göre dağılımı	49
Annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanları	51
Annelerin yaş grubuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	52
Annelerin medeni durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	54

Annelerin öğrenim durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	55
Annelerin Evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	57
Annelerin çocuk sayısına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	59
Annelerin 0-6 yaş dönemindeki çocuğun yaşına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	61
Annelerin 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	63
Annelerin çalışma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	65
Annelerin eşin çalışma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	67
Annelerin ekonomik durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	69
Annelerin pandemi döneminde gelirin azalma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	71
Annelerin pandemi döneminde gelirin azalma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	72
Annelerin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	74
Annelerin COVID-19 sebebiyle bir yakını kaybetme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	75
Annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar	77

BÖLÜM V

Tartışma.....	80
Annelerin bireysel özellikleri ile Koronavirüs Korkusu Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	80
Annelerin bireysel özellikleri ile Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	86
Annelerin bireysel özellikleri ile Üst Biliş Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	90
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile Üstbiliş Ölçeği arasındaki aracı rolüne ilişkin bulguların Tartışılması.....	96

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER	98
Sonuç	98
Öneriler.....	98
Klinisyenlere Yönelik Öneriler	100
Kurumlara Yönelik Öneriler.....	101
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	101
Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler.....	102
Kaynakça.....	103
EKLER	120
EK-1. Bilgi Formu	120
Ek-2. Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği	123
Ek-3. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	124
Ek-4. Üstbiliş-30 Ölçeği.....	125
Ek-5. Ölçek İzinleri	126
Ek-6. Aydınlatılmış Onam Formu.....	127
Ek-7. Katılımcı Bilgilendirme Formu	129
Ek-8. Etik Kurul İzin Formu	130
Ek-9. İntihal Raporu	131

Tablolar Listesi

	Sayfa
Tablo 1. Annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının normallik testleri	45
Tablo 2. Annelerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı	47
Tablo 3. Annelerin çalışma, gelir ve COVID-19 geçirme durumlarına göre dağılımı	49
Tablo 4. Annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanları	51
Tablo 5. Annelerin yaş grubuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	52
Tablo 6. Annelerin medeni durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	54
Tablo 7. Annelerin öğrenim durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	57
Tablo 8. Annelerin Evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	57
Tablo 9. Annelerin çocuk sayısına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	59
Tablo 10. Annelerin 0-6 yaş dönemindeki çocuğun yaşına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	61

Tablo 11. Annelerin 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	63
Tablo 12. Annelerin çalışma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	65
Tablo 13. Annelerin eşin çalışma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	67
Tablo 14. Annelerin ekonomik durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	69
Tablo 15. Annelerin pandemi döneminde gelirin azalma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	71
Tablo 16. Annelerin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	72
Tablo 17. Annelerin Eşin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	74
Tablo 18. Annelerin COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	75
Tablo 19. Annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar	77

Kısaltmalar

AÇSB:	Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BTÖ:	Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği
DFA:	Doğrulayıcı Faktör Analizi
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
OKB:	Obsessif Kompulsif Bozukluk
S-REFÇ:	Kendini Düzenleyici Yönetici İşlevler Teorisi
TBA:	Temel bileşenler analizi
TSBB:	Travma Sonrası Stres Bozukluğu
ÜBÖ:	Üstbiliş-30 Ölçeği

BÖLÜM I

Giriş

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, sınırlılıklarına ve ilgili tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Salgın hastalıklar, tarihler boyunca insanlığın mücadele ettiği ve toplumları birçok bağlamda olumsuz etkileyen bir durumdur. Genel olarak, salgınların toplumsal ve bireysel olarak olarak yıkıcı izleri bulunmaktadır. 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan bölgesinde ortaya çıkan Koronavirüs de, diğer salgın hastalıklarda olduğu gibi kısa bir sürede Dünya'yı etkisi altına almış ve halkın sağlığı için ciddi bir tehlike haline gelmiştir. Küresel bir salgın haline gelen bu hastalık, büyük can kayıplarına sebep olmuştur. Ülkeler bireylerde başta fizyolojik olmak üzere birçok olumsuz etkilere sebep olmuştur. Bu süreci yönetebilmek adına ülkeler kendi bireysel ve toplumsal önlemler almıştır. Virüsün yayılmasını engellemek adına alınan bu önlemler insanlar arası etkileşimi azaltmış, insanların yaşam tarzı, rutinleri ve sorumlulukları bağlamında önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir.

Devletler, yaygın olarak; seyahatlerin kısıtlanması, sokağa çıkmanın yasaklanması, okul kapatma, halka açık alanlara yasaklama, sağlık sistemlerine acil yatırımlar yapma gibi önlemler almıştır (Güngör, 2020). Türkiye'de ülke genelinde alınan önlemler, tüm bakanlıkların ortak çalışması ile süreç başlatılmış, Bilim Kurulu'nun tavsiyeleri doğrultusunda, seyahat ve sokağa çıkma kısıtlamaları, karantina uygulamaları, alışveriş merkezleri, eğlence mekanlarının kapatılması gibi uygulamalarla salgının etkilerinin engellenmesi hedeflenmiştir (<https://www.icisleri.gov.tr/arem/COVID-19-pandemisi-ve-turkiye>)

Dünya genelinde ve Türkiye'de de okulların kapatılması ve uzaktan eğitim sürecine geçilmesi, birçok iş yerinin çalışma saatlerinde değişiklikler veya uzaktan çalışma sistemine geçmek gibi uygulamalar da süreç içerisinde hızla yaşam şekillerini değiştirdi. Özellikle; 20 yaş altı ve 65 yaş üstünün sokağa çıkma kısıtlamaları bireylerin yaşantılarında birçok değişikliğe sebep oldu. Bu yeni düzen bireyler üzerinde birçok olumsuz etkiyi de doğurdu. Okulların kapatılması, uzaktan eğitim süreci, uzaktan çalışma sistemi bireylerin sorumluluklarını arttırdı. Bu kısıtlamalar, yeni yaşam düzeni, yaşamını yitiren insanlar, hastalığa yakalanma riski, yaşamın ekonomik ve sosyal bağlamda, yeni sorumluluklara adapte olmak ve bu

süreci yönetme çabası bireyleri ruhsal bağlamda da etkilemiştir (Gabor vd., 2020; Haller vd., 2021; Hoffart vd., 2021).

Özellikle kadınların pandemi dönemiyle sorumlulukları artmıştır. Çalışan kadınların değişen iş koşulları da yadsınamayacak şekilde yaşam biçimlerini değiştirmiştir. Bunun yanı sıra 0-6 yaş dönemindeki çocuklar bu süreçte yaşananları anlamlandıramamış ve bu süreçte olumsuz tepkiler ve davranışlar sergiledikleri gözlemlenmişti (Imran, vd., 2020). 0-6 yaş döneminde çocuğu olan anneler, çocuklarının bu süreçteki gelişimleri açısından da endişe duymaya başlamıştır. Okul öncesi kurumlar kapanmış, çocukların bakımı için destek olabilecek aile büyüklerine virüs bulaştırma korkusu ile çocukların bakımından destek almaktan geri çekilmişlerdir. Sosyal yaşantı hem çocuklar hem de anneler için tamamen bitmiş ve 0-6 yaş dönemindeki çocukların bakımı, gelişimsel ihtiyaçları, ev sorumlulukları, iş sorumlulukları, bulaş korkusu gibi birçok faktör kadınları olumsuz etkilemiştir (Gabor vd., 2020; Haller vd., 2021).

Bu süreçte bireyler, birçok olumsuzlukla birlikte, COVID-19 korkusunu da yoğun olarak yaşamaktadırlar. Bu korku düzeyi de bireylerin yaşam koşullarını ve duygu durumlarını önemli ölçüde etkilemektedir. (Aydın, vd., 2021; Karataş, 2021)

Yaşamın birçok alanında belirsizlikler söz konusu olsa da pandemi süreci de birçok yönden belirsizlikler barındırır ve bireylerin bu belirsizliğe tahammül etme düzeylerinin de bireyin pandemi sürecinden ruhsal ve bilişsel yönden etkilenmesin önemli rol oynar (Geçgin 2017; Buhr, vd., 2002) Bununla birlikte bireylerin üstbiliş düzeyinin de kaygı, endişe gibi duygu durumları ya da Obsessif Kompulsif Bozukluk (OKB), Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSBB), depresyon gibi patolojik durumlar üzerinde de etkili olduğu görülmektedir (Yazıhan vd. Yelboğa, 2019).

Pandemi sürecinde; aşı uygulaması, alınan tedbirlerle ‘‘yeni normal’’ kapsamında, sosyal hayata yeniden dönüş başladığında, çalışma koşullarının değişmesi, okulların yüzyüze eğitime başlaması bireylerin COVID-19 virüsüne yakalanma korkusu, alınması gereken yeni kararlar ve bir belirsizlik durumu açısından da yeni bir durum olarak bireylerin yaşamları üzerinde etkili bir süreç olduğu düşünülmektedir. Çalışan anneler için özellikle, bakım konusunda, çocuklarını okul öncesi kuruma göndermek veya aileden destek almak gibi durumlar; böyle bir dönemde çalışsın veya çalışmasın annelerin; çocuklarının okul öncesi eğitim süreçleri ile ilgili karar vermenin hem anne için hem de çocuklar için önemli etkileri olduğu düşünülmektedir (Gabor vd., 2020).

COVID-19 pandesinin; özellikle 0-6 yaş döneminde çocuğu olan anneleri, değişen yaşam koşulları, artan sorumluluklarla; bulaş korkusu, ruhsal, bilişsel bağlamda etkilediği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra; annenin çalışma durumu ve çalışma koşullarının da bu süreçte annenin ruhsal, bilişsel ve fizyolojik durumu açısından oldukça önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir (Gabor vd., 2020).

COVID-19 Pandemi sürecinde uygulanan yeni düzenlemeler bireyler üzerinde fizyolojik, psikolojik bağlamda birçok etkiye sebep olmaktadır. Tüm bireylerde farklı şekilde var olan COVID-19 korkusu, pandeminin getirdiği belirsizliğe tahammül etme durumu farklı düzeyde seyretmektedir. Bununla birlikte, özellikle annelerin, kısıtlamalarla ev içi sorumlulukları artarak devam etmesi, bu süreci anlamlandırmakta zorlanan ve gelişimsel ihtiyaçları açısından da sosyal desteğe ihtiyaç duyan 0-6 yaş dönemindeki çocukların süreçten olumsuz şekilde etkilenmeleri, bakımları için desteğe ihtiyaç duyulması da annelerini ruhsal açıdan etkilemektedir. Bu süreçte annelerin çalışıyor olması, çocuklarının bakımı konusunda kimden destek alabileceği noktasında sorun oluştururken, uzaktan çalışırken de çocukla işe konsantre olamama, çocuğa yine bakım noktasında destek veren birini arama gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunların yanısıra, COVID-19 Pandemisinde yeni normalle okul öncesi kurumların açılması da anneler için, bulaş korkusu bağlamında başka bir sorun olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu süreçte çalışmayan anneler açısından da çocuğun gelişimsel ihtiyacı açısından okul öncesi kuruma gitmesi; fakat bulaş korkusu sebebiyle ikileme düşmesi gibi durumlar söz konusudur. Annenin çalışma durumu ve koşullarının, bulaş korkusunun, sürecin belirsizliğinin ve de üstbiliş düzeyinin birbirleriyle ilişkili olarak anneyi etkilediği (Gabor vd., 2020; Haller vd., 2021)

“Pandemi döneminde, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin, çalışma durumunun, COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbiliş düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?” sorusu, bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, COVID-19 Pandemisinde, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çalışma durumuyla, COVID-19 Korkusu, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Üstbiliş Düzeylerinin İlişkisi karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Çalışma sonrası elde edilecek verilerin, pandemi dönemi belirsizliğiyle okul öncesi eğitimi değişkenini inceleyen akademik çalışmalara katkıda bulunması beklenmektedir; ayrıca okul öncesi eğitim kurumlarının,

hizmetlerinin etkinliğini genişletmek ve arttırmak amaçlı kullanılacağı da düşünülmektedir.

Alt Amaçlar

Araştırmanın alt amaçları aşağıda gösterilmiştir.

1. Annelerin çalışma, gelir ve Covid-19 geçirme durumlarına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanları arasında fark var mıdır?
2. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile Üstbiliş Ölçeği arasındaki aracı rolü var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Literatür, COVID-19 pandemisinde, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çalışma durumuyla, COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbiliş düzeylerinin ilişkisinin detaylarını ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. COVID-19 ile ilgili çalışmalar çoğunlukla sağlık çalışanlarının stres, kaygı ve psikososyal sorunlarına odaklanmıştır (Kaçkin vd., 2020; Zipf vd., 2020). Diğer yandan bu çalışmalarla karşılaştırıldığında ebeveynlerle ilgili çalışmaların da az sayıda olduğu gözlenmiştir. Çalışmaların bazılarında belirsizliğe tahammülsüzlük vurgulansa da bir nitel çalışmada yalnızca bir tema olarak ele alındığından, diğer bir çalışmada ise genel toplum üzerinde yapıldığından ebeveynlerdeki durumu yansıtan veriler ve sonuçlarıyla ilişkili sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmamıştır (Kaçkin vd., 2020, Valle vd., 2020). Ayrıca literatür incelendiğinde, üst biliş ile ilişkili çalışmaların çoğunlukla öğretmenler ve öğrenciler üzerinde yapıldığı, bu çalışmalarda akademik başarılarının ve ilişkili faktörlerin incelendiği saptanmıştır. Ancak COVID-19 pandemisinde, okul öncesi dönemde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çalışma durumuyla, COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbiliş düzeylerinin ilişkisinin ele alınmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla bu çalışmadan elde edilecek sonuçların literatürdeki bu boşluğu kapatmada yararlı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen veriler, 0-6 yaş döneminde çocuğu olan annelerin COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbiliş düzeylerinin belirlenmesi, uygun müdahale yöntemlerinin planlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecinde katkı sağlayabilir. Ek olarak 0-6 yaş döneminde çocuğu olan annelerin var olan yüksek COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbiliş düzeylerinin düşürülmesine yönelik bireysel ve kurumsal eğitim faaliyetlerinin

geliştirilmesine yarar sağlayabilir. Çalışmaya katılan 0-6 yaş döneminde çocuğu olan annelerin, OVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbilis kavramları üzerinde düşünmelerine, farkındalık kazanmalarına, var olan olumlu özellikleri geliştirmelerine, semptomları tanımalarına ve ilgili semptomlara yönelik bireysel müdahaleler geliştirmelerine veya destek almalarına katkı sağlayabilir. Çalışma sonuçları, benzer popülasyona sahip ebeveynlerin yüksek COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbilis düzeyine neden olan faktörleri yeniden gözden geçirmelerine, koruyucu müdahaleler planlamalarına olanak sağlayabilir.

Sınırlılıklar

Mevcut çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. Öncelikle bu bir ilişkisel çalışmadır bu nedenle açıklayıcı değişkenler ile bu çalışmanın sonuçları arasındaki zamansal ilişkiler değerlendirilemedi. Pandemiye okul öncesi çocuğu olan annelerin çalışma durumu, COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbilis ilişkisinin etkilerinin ve zaman içinde aile üyeleri üzerindeki kademeli etkilerinin boylamsal olarak araştırılması, araştırma konusunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen veriler, annelerin Kişisel Bilgi Formu, Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üstbilis-30 Ölçeğine verdikleri yanıtlara dayanmaktaydı. Bu araştırma, Türkiye’de yaşayan 0-6 yaş çocuğu olan, 18 yaş üstü, 421 kadın katılımcı ile sınırlıdır. Türkiye’deki tüm anneler ve kadınlara genellenemez. Bunun nedeni, karantina ve diğer ihtiyati tedbirler nedeniyle çalışmanın çevrimiçi bir anket aracılığıyla yürütülmesi olabilir. Bu çalışma, çevrimiçi bir öz bildirim anketine dayandığından örnekleme ve yanıt yanlılığına eğilimlidir. Bununla birlikte, bu çalışmanın birkaç avantajı vardır. Yazarların bildiği kadarıyla, bu Türkiye’de pandemiye okul öncesi çocuğu olan annelerin çalışma durumu, COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbilis ilişkisini inceleyen ilk çalışmadır. Ek olarak, nispeten iyi bir örneklem büyüklüğü vardır ve sonuçları etkileyebilecek birçok faktör incelenmiştir.

Tanımlar

Araştırmada kullanılan kavramlara ilişkin tanımlar aşağıda gösterilmiştir.

Belirsizliğe tahammülsüzlük: duygusal güçlüklerin altında yatan ve bilinmeyene dair yoğun bir algının hissedildiği durumlarda, kaygıya sebep olan, mizaca bağlı bir korku durumudur (Morris, vd. diğ, 2016; Satıcı, vd., 2020).

COVID-19 korkusu: Bireylerin COVID-19 virüsünün bulaş riskine dair yaşadığı olumsuz duygudur (Karataş, 2021).

Üstbiliş: Bireyin kendi bilişsel süreçlerine dair bilgisi ve bu bilgiyi bilişsel süreçlerinin kontrolünde kullanabilmesi durumudur (Flavell, 1999)

BÖLÜM II

Kuramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırma ile ilgili kavramsal açıklamalara, tanımlamalara ve araştırma ile ilgili literatürde geçen ve daha önce yapılmış olan araştırmalara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Pandemi

Bulaşıcı ve insanlarda veya hayvanlarda ölümlere yol açan bazı hastalıkların, bazı dönemlerde toplumda çok yaygın bir şekilde görülmesi durumu ‘’salgın yani epidemi’’ olarak ifade edilir. Salgınların kıta ve kıtaları aşan bir durum olması durumuna da ‘’pandemi’’ denilmektedir. Dünya tarihinde salgın hastalıklara oldukça sık rastlanılmaktadır. Salgın hastalıklar genellikle bir veya daha fazla yolla insanlara ve hayvanlara bulaşabilir; bunun yanı sıra salgın hastalığa sebep olan organizma bakteri, virüs mantar, riketsia ya da parazit olabilir. Salgınlar insanlar üzerinde her dönemde önemli zararlar vermiştir; özellikle salgının kaynağı olan virüsün yayılma hızı, net bilgilerin olmayışı insanlarda kaygıyı oldukça yoğun olarak arttırmıştır.(Afacan vd., 2020; Aslan, 2020)

Genel olarak, bireysel, kurumsal ve toplumsal olarak tedbirlerin yetersiz oluşu, salgınlar karşısında çaresizliğe zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte, bireylerde oluşan çaresizlik karşısında kurumların ve devletin çözümsüz oluşu, salgınların önemli bir niteliği olarak ele alınmaktadır (Yıldırım, 2020)

COVID-19 Pandemisi

Aralık 2019’da Çin’in Wuhan bölgesinde, sebebi belirlenemeyen ve tedavilere, aşılaraya yanıtı olmayan bir zatürre görülmeye başlanmış ve bu hastalığa yeni bir koronavirüsün sebep olduğu anlaşılmıştır. Koronavirüsler; insanlarda, hayvanlarda hastalıklara sebep olan patojen olarak tanımlanabilir. Aslında çoğu insan, hayatının bir döneminde koronavirüslerle enfekte olur ve bu enfeksiyonlar aslında zararsızdır; fakat bu hastalığa neden olan ve SARS- CoV-2 olarak bilinen bu virüs bir istisnadır. Adı, COVID-19 olarak belirlenen bu hastalığın, bir salgına dönüşmesi ve tüm dünyaya yayılmasıyla birlikte Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde bu salgın süreci ‘’Pandemi’’ olarak ilan edilmiştir. COVID-19 virüsü hakkında bilgi yetersizliği de hastalığın tedavisini zorlaştırmış ve yayılmanın önüne geçilememiştir. Bununla birlikte, yayılma hızı yüksek olan bu virüsün

ortaya çıkışıyla ilgili olarak iki kanı bulunmaktadır. Genel olarak bölgedeki hayvan pazarından virüsün yayıldığı düşünülürken bir başka kanı da hayvan pazarının olduğu bölgedeki laboratuvarlardan virüsün yayıldığına dairdir. Bunların yanı sıra; virüsün doğal olarak mutasyona uğramış olması, insan yapımı olabileceği iddiasının aksini göstermektedir. (Aslan, 2020; Afacan, 2020)

COVID-19 Bulaş Yolu

Hastalığın bulaş kaynağı noktasında soru işaretleri olsa da bulaş yolu bilinmektedir. Bu durum da hastalıktan korunma ve yayılımı kontrol altına alma noktasında büyük öneme sahiptir. COVID-19 damlacık yolu ve temas ile bulaş göstermektedir. Hastalığa yakalanan kişilerin, öksürme, hapşırma gibi yollarla etrafa saçmış oldukları virüslere, diğer bireylerin elle temasının ardından ellerini ağız, göz veya burunlarına değdirmesi ile bulaşma olmaktadır. Çin’de vakalar epidemiyolojik açıdan incelendiğinde, hastalığın bireylerde ortaya çıkma süresi ortalama olarak 5-6 gün olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Koronavirüsler dış ortama dayanıklı değildir. Aynı zamanda bu dayanıklılık nem, sıcaklık ve yüzeyin dokusu gibi faktörlerden etkilenmekte olup, cansız yüzeylerde birkaç saatte aktivitesi kaybolmaktadır. Yiyecek ve içeceklerle virüsün yayılmasına dair bir çalışma da bulunmamaktadır. Tüm bunlar ele alındığında; bazı hijyen kuralları virüsün bulaşma durumunu önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Bunun yanı sıra, virüsü taşıyan biriyle 1 metrelik mesafede 10 dakika bir arada bulunmak, bulaş riskini oluşturmaktadır. (Aslan, 2020; Til, 2020)

COVID-19 Hastalık Belirtileri

COVID-19 hastalığının klinik bulguları değişiklik göstermekle birlikte; genellikle, ateş, nefes darlığı, öksürük gibi solunum yoluna bağlı semptomlarla birlikte, baş ağrısı, ishal, kusma ve tat kaybıda görülürken, ağır olan vakalarda da ağır akut solunum yolu enfeksiyonu, böbrek yetmezliği ve de ölümler de görülmektedir. Tat ve koku kaybı diğer solunum yolu enfeksiyonlarına göre COVID-19’da daha sık görülmekte; fakat COVID-19’a dair özel bir bulgu da bulunmamaktadır. Çoğu hasta hafif veya orta şiddette hastalığı geçirir, semptomlar genellikle bir hafta içinde düzelir aynı zamanda genel tablo evde iyileşme ile sonlanır. Hastaların yaklaşık %10’u ikinci hafta boyunca semptomatik kaldığı görülmektedir. Bununla birlikte; bireyin semptomları ne kadar uzun süreli olursa; hastaneye yatış, yoğun bakım ve invazif mekanik ventilasyonun gerekli olduğu şiddetli klinik bir tablo gelişme ihtimali o kadar artar. Bununla birlikte komorbiditesi

olan hastalarda prognoz, daha kötü seyretmektedir. Gebe hastalarda COVID-19 süreci genelde, seyri aynı yaş gruplarındaki hastalarla benzer bir tabloda seyretmektedir (Til, 2020; Dağdelen vd., 2021; Gençeli, 2021).

Türkiye’de COVID-19 Süreci

Türkiye’de ilk COVID-19 vakası 11 Mart 2020 tarihinde görülmüş; fakat bu konudaki ilk çalışmalar 10 Ocak 2020 tarihi itibarıyla başlamış ve 22 Ocak itibarıyla Bilimsel Danışma Kurulunun çalışmalarıyla salgınla mücadele süreciyle ilgili tedbirler alınmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2020) Türkiye’de COVID-19 salgın sürecinde, 15 Mart 2020 tarihinde virüse bağlı ilk ölüm açıklaması yapıldı ve 1 Nisan itibarıyla de virüsün ülke geneline yayıldığı açıklandı. İlk olarak salgınla mücadele amacıyla 16 Mart 2020 tarihinde örgün eğitime ara verildi. 19 Mart itibarıyla de toplu organizasyonlar ertelendi. 21 Mart itibarıyla de 65 yaş üstü; 3 Nisan itibarıyla de 20 yaş altındaki bireylere sokağa çıkma kısıtlamaları getirildi. İlk olarak 11 Nisan itibarıyla de hafta sonları ve resmi tatillerde 30 büyük şehir ve Zonguldak’ta sokağa çıkma yasakları uygulanmaya başlandı (Ladikli vd., 2020). Bu bağlamda; kamu ve özel sektörlerin çalışma biçimlerinde evden çalışma, esnek mesai saatleri gibi değişiklikler uygulanmaya başlandı, uzaktan eğitim sürecine başlandı, toplu olarak yapılan etkinlikler ertelendi yahut iptal edildi. Bunların yanı sıra “Evde Kal” çağrıları ve sokağa çıkma yasak ve kısıtlamalarıyla süreç kontrol altına alınmaya çalışıldı (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2020; TÜBA, 2020 Hatun vd., 2020).

1 Ekim 2020 tarihi itibarıyla Sağlık Bakanlığı tarafından Türkiye’de COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi ilan edilmiş, kapanmalar ve kısıtlamalar uygulanmaya başlanmış ve 2021 yılının Nisan ayının sonlarında vaka artışının 60.000’i geçmiş olmasıyla Mayıs ayında 17 günlük kapanma tedbiri uygulamaya konulmuş. Bu süreçle birlikte bireylerin aşılama sürecinin de hız kazanmasıyla vakalarda tekrar bir azalma görülmüştür. Sonrasındaki süreçte de kısıtlamalar uygulanmamış olup, okullarda 2021-2022 eğitim döneminde örgün eğitime yeniden başlanılmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021).

Türkiye’de; 6 Eylül 2021 tarihinde, tüm kademe ve tüm sınıf seviyelerinde, bazı tedbirlerin alınmasıyla birlikte yüz yüze eğitim sürecine başlandı. Bunun yanı sıra; 1-3 Eylül 2021 tarihlerinde; okul öncesi ve ilköğretim 1. Sınıflar için adaptasyon süreci uygulanacağı bildirildi (www.meb.gov.tr).

COVID-19 Pandemisinin Bireyler Üzerindeki Etkileri

Salgınların bireylerin fizyolojisi ve ruhsal durumu üzerinde direkt etkileri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra bireylerin fizyolojik durumları, duygu durum, düşünce, konuşma ve davranış biçimleri de hem birbirini etkilemekte hem de birbirlerinden etkilenmektedir.

COVID-19 Pandemisinin de diğer tüm pandemiler gibi insanlar üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerinin yansısı; sağlık, sosyolojik, eğitim, ekonomik ve çevresel boyutlarda etkileri söz konusudur (Güden, 2021).

Altundağ'ın aktardığına göre; özellikle sosyal mesafe, izolasyon, enfekte olmak, yakın birinin kaybı, salgın seyrindeki belirsizlik, bireylerde olumsuz psikolojik etkiye sebep olmakta; aynı zamanda da salgın sürecindeki stresin bireylerde depresyon, kaygı ve somatizasyon gibi ruhsal ve fiziksel boyutta etkileri olmaktadır (Altundağ, 2021).

Tüm bunların yanı sıra; hastalığın yayılmasını önlemek adına alınan sosyal izolasyon tedbiri de bireylerin yaşam tarzını ve alışkanlıklarını önemli ölçüde değiştirmiştir. Eğitimin online yapılması ve iş yerlerinin evden çalışma uygulamasına geçmesi, zorunlu izolasyonlar, sosyal ilişkileri azaltmış aynı zamanda insanlarda yalnızlık duygusunu da arttırmıştır. Ruh sağlığı üzerinde önemli bir etkisi olan sosyal ilişkilerin yoksunluğu oldukça önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda salgının toplumsal düzendeki çarpıcı etkileri, bireylerin kurumlara dair güven duygusunu etkilemiş, değerleri sorgulamaya yol açmış ve de belirsizlikle korkunun oldukça yoğun yaşandığı bir süreç olmuştur. Yoğun olarak yaşanan ölümler ve bu ölümlerle birlikte bireylerin dini ve kültürel boyutlardaki ritüellerini gerçekleştiriyor oluşu da yine uzun vadede bireysel ve toplumsal bağlamda olumsuz ruhsal etkiler yaratacaktır.(Bozkurt, vd., 2020) Pandemi sürecinde yanlış bilgilendirmeler, özellikle sosyal medya üzerindeki yanlış bilgiler bireyleri üzerinde ruhsal anlamda olumsuz etki bırakan bir diğer önemli faktör olarak yer almaktadır (Gencer, 2020).

Salgın sürecinde, tüm bunlara ek olarak hastalığa bağlı olarak ortaya çıkan, ağrılar, fonksiyon kayıplarının birey üzerindeki psikolojik etkilerinin yanı sıra, sağlıklı bireylerde de kendisi ve yakın çevresine dair taşıdığı bulaş korkusu, işini, özgürlük ve sahip olduğu bazı imkanları kaybetme riski, rutin yaşantıdaki aksaklıklar da bireyin psikolojisi ve davranışları üzerinde de bozukluklara sebebiyet

verebilmektedir. Bunun yanı sıra COVID- 19, dokusal yapıların yanı sıra zihinsel fonksiyonlarda da bozukluklar oluşturabilmektedir (Aslan, 2020).

Türkiye’de COVID-19 önlemlerinde sokağa çıkma yasakları başladığında ilk 20 yaş altı bireyleri de kapsamış olup, sosyal yaşamın tamamen durması bu süreçte ebeveyn ve çocuk psikolojisi üzerinde olumsuz etkiler oluşturmıştır. Bununla birlikte, ebeveynlerin evden çalışmalarını sürdürürken, evde eğitim gören çocuklarına da destek göstermesi beklenmiştir. Bunun yanı sıra, ebeveynlerin çocukların salgın hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak, korku ve endişeyi yönetebilmelerine destek olmak gibi sorumlulukları da ortaya çıkmıştır (Başaran ve Aksoy, 2020; Erol, 2020; Tongar vd., 2021).

COVID-19 herhangi bir ırk, kast, din, sosyo-ekonomik sınıf bağlamında bir ayrımcılık yapmasa da pandeminin yıkıcı etkileri ve bunun sonucunda uygulanan karantinalar dünya genelinde kadınları orantısız bir şekilde etkilemiş bulunmaktadır. Aslında pandeminin başlangıcında, para kazanmak, evin geçimini sağlamak için evden dışarı çıkma, cinsiyet rolleri bağlantısıyla erkeklerin daha fazla etkilenmesi bekleniyordu; fakat özellikle karantinalar kötüleşince beklenilenin tam tersi oldu (Dhillon ve Sasidharan, 2021).

COVID-19 salgını sırasında ruh sağlığı üzerindeki etkisi ırk, din ve ülkeler arasında her yerde mevcuttu; ancak yine de kadınları erkeklerden daha fazla etkiledi çünkü kadınlar bu süreçte var olan sorumlulukların da artmasıyla daha çok sorun ve sorumluluk, daha fazla stres, kaygı ve psikolojik uyumsuzluklar yaşadı (Dhillon ve Sasidharan, 2021).

Çocuklarda COVID-19

Çocuklar ise asemptomatiktirler ve genellikle ciddi bir duruma rastlanılmamıştır. Çocuklardaki semptomların ciddiyeti görece hafiftir (Til, 2020; Dağdelen, vd., 2021; Gençeli, 2021) Bununla birlikte; çocuklarda COVID-19’u teşhis etmek için yüksek oranda klinik şüphe beklenmektedir. Hastalığın seyri çocuklarda iyi olmasıyla birlikte, bulaş noktasında çocuklar oldukça önemli bir konumdadırlar ve bu bağlamda çocuklara tanının konulması büyük önem arz etmektedir (Gençeli, 2021).

Pandemi döneminin her yaş için farklı zorlukları vardır, bununla birlikte özellikle okul öncesi dönem çocukları COVID-19 pandemisini ve bu pandemi sürecinde alınması gereken bireysel ve toplumsal önlemleri anlamlandırmakta zorluk yaşamaktadır. Bu anlamlandıramamanın sonucu olarak da düşünceleri kaygı ve

korkularını tetikler nitelikte olmaktadır (Caykuş ve Mutlu 2020; Şentürk Pılan vd., 2021).

Küçük çocuklar ebeveynlerinin stresini hissetmekte ve endişelerini davranım problemi, karşı gelme ve öfke nöbetleri şeklinde gösterebilmektedirler. Ebeveynler okul öncesi çocuklarının daha huzursuz ve agresif olduklarını, oyuna dahil olma ve odaklanmada problemler yaşadığını fark edebilmektedirler. Tüm bunların yanı sıra, çocuklar açısından bakıldığında da pandemi, afet gibi durumlarda çocukların yaş ve gelişim özellikleri ele alınarak yapılan araştırmalar; okul öncesi dönemdeki çocukların, isteksizlik, odaklanmada zorluk yaşama, biberon kullanma, parmak emme, alt ıslatma gibi gelişim özellikler açısından uyumlu olarak nitelendirilmeyen davranışların yanı sıra, anne-babadan ayrılmak istememe gibi durumlarında ortaya çıktığı tespit edilmiştir (Imran vd., 2020).

COVID-19 Korkusu

COVID-19 bireylerde fiziksel sağlığı olumsuz etkilemesinin yanı sıra ruhsal sağlık üzerinde de hem akut hem de uzun vadeli etkilere neden olmaktadır. Salgının ortaya çıktığı ve vakaların arttığı dönemlerde, bireylerin korku, endişe, stres düzeylerinde artışlar gözlemlenmiştir (Bozkurt vd., 2020).

Korku, tehdit edici unsurlar karşısında verilen duygusal bir tepki olarak tanımlanabilir. Korku duygusu, tehlikeli bir durum ihtimali üzerine görülmektedir. Korku duygusunun, sınırlarının belirli, savunma mekanizmalarını devreye sokan ve de harekete geçiren bir duygudur. İnsanlar, afet veya herhangi bir acil durum karşısında ilk olarak korku tepkisini göstermektedirler. Bunun yanı sıra salgınlarında insanlar üzerindeki en önemli psikolojik yansıması korku duygusu ile tanımlanmaktadır. Bu korkunun yoğunluğu, salgınlarda enfekte hasta ve ölüm orantılarıyla da ilişkilendirilmektedir.

Aydın ve ark. aktardığına göre; bireyler, salgın döneminde virüsle enfekte olmuş kişilerle temasta olma veya bulaş konusunda korku yaşamaktadırlar. Burada önemli olan korkunun normal olmasının yanı sıra korkunun kontrol altında tutulması ile ilgilidir. Bu dönemde yaşanan korku duygusu sağlıklı bireylerde de ruh sağlığı bağlamında sorunu olan kişilerde de stres ve anksiyete düzeyinde artışa sebep olmaktadır (Aydın vd., 2021).

Karataş'ın (2021) aktardığına göre; COVID-19 salgınına bağlı olarak yoğun korku hissedenlerin düşünce durumu yani mantıklı ve de sağlıklı düşünebilme becerisinde bozulmalar söz konusudur (Karataş, 2021).

Okul Öncesi Dönem

0-6 yaş dönemi veya erken çocukluk dönemi olarak da ifade edilen okul öncesi dönem, bireyin gelişimi açısından oldukça önem arz etmektedir. Zihinsel gelişimin büyük oranda bu dönemde tamamlanmakta ve toplumlar bu dönemdeki eğitim 18. Yüzyılların başından itibaren kurumsal bağlamda da önem vermektedir. Bu dönem çocuğun doğduğu günden, temel eğitime kadar ki 0-6 yaşı ifade eden ve de çocuklar üzerinde yaşam boyunca oldukça önemli etkiye sahip olan, çocukların fiziksel, dil-bilişsel, sosyo-duygusal gelişimlerini önemli ölçüde tamamladıkları, eğitimi de barındıran gelişimsel bir süreçtir. Okul öncesi dönem en genel ifadeyle; çocukları ilköğretime hazırlayan, evin çocuğa sunduğu eğitim ve yetiştirme koşullarını destekleyici, dil ve toplumsal açıdan eşitsizlikleri de dengelemeyi amaçlamaktadır. Tüm bunların yanında, okul öncesi dönemde çocuğun kazanmış olduğu, duyuşsal ve sosyal yeterlilikler, çocukların ilerleyen yaşamlarında akademik, sosyal ve de ruhsal çıktıları da anlamlı bir etkiye sahiptir (Aslanargun, 2011).

Pandemi Döneminde Okul Öncesi Kurumlar

Pandemi döneminde, Türk eğitim sisteminin birçok kademesinde, uzaktan eğitim sistemi uygulamasına geçilmiş olup; okul öncesi eğitimde işlevsel bir süreç ortaya çıkmamıştır. Bu bağlamda pandemi dönemi, çocuğu 0-6 yaş döneminde olan, çalışan annelerin eskisinden çok daha fazla iş yükünü arttırmıştır ve bu süreç, yıpratıcı bir duruma dönüşmüştür (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020).

Okul öncesi eğitim; Türkiye'de Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSB) ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) sorumluluğundadır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2020) pandemi sürecinde okul öncesi eğitim kurumlarının 1 Haziran 2020 itibariyle hizmet verilmesi yönünde izin vermiş ve bu bağlamda, bulaş riskini engellemek adına kurumlara uyulması gereken tedbirler bildirilmiştir. Okullar MEB'in bildirdiği önlem doğrultusunda eğitime başlamış; fakat “Yeni Normal” olarak nitelendirilen bu süreçte bazı okullar yeni düzene uyum sağlayamamış ve kapanmış, bazı okullar ise o dönem de çözüm arayışı içine girmişti (İnan, 2020).

Çalışma Durumu

Çalışma Hayatında Kadın

Son birkaç yüzyıl öncesine kadar, ailenin ekonomik sorumluluğu tarihin ilk zamanlarında beri babalara aitken, beslenme, çocuk yetiştirme gibi sorumluluklarda anneye ait olarak görülmekteydi. Geleneksel ailelerde maddi geliri sağlayan, aile bireylerinin ihtiyaçlarını karşılayan kişi babaydı. Kadınlar insanlığın var olduğu ilk

dönemlerden beri aktif bir şekilde üretim noktasında yer almışlardır. Bu üretim sürecinde, evin dışında bir ücret karşılığında yer alıyor olması ise, oldukça yeni bir durumdur. İlk çağlardan itibaren özellikle tarım ve hayvancılıkla ailenin geçimini ve ihtiyaçlarını sağlayan babalar, sanayi devrimiyle birlikte daha çok endüstri alanında çalışmaya başlamıştır. Erkeklerin çalışma sahasındaki bu değişiklik kadınların da iş hayatında yer almasında etkili olmuştur (Nebioğuları, 2019; Razon, 2019; Genç 2021). Sanayi devrimiyle birlikte kadınların çalışma hayatına girmesi, değişen toplum yapısı kadın-erkek rollerinde de değişikliklere neden olmuştur. Kadınların ev dışında ücretli olarak çalışmaya başlaması, hukuki, ekonomik ve toplumsal bağlamda da değişiklikler oluşturmıştır (Akdeniz, 2020).

Çalışma Hayatında Anneler

Çalışma yaşamı, anneleri psikolojik, fizyolojik, toplumsal ve ebeveynlik tutumları gibi birçok açıdan etkilemektedir. Özellikle, iş yaşamında aktif olarak yer alan ve ilk kez anne olacak olanlar; bebeğin bakımından, kariyer planlamasına kadar birçok değişikliklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu süreçte birçok bağlamda kadınlar çatışma yaşayabilir. Özellikle; kreş imkânları, bakıcı desteği veya bakıcının sahip olduğu vasıflar, bakıcı maliyetinin yüksek oluşu, ücret karşılığı olmaksızın bakım verebilecek yakın akrabalarla yaşanabilecek olası sorunlar, annenin çocuğuna kendi bakma arzusu ve bu doğrultuda yaşanabilecek ekonomik sorunlar, işten ayrılma durumunda yeniden iş bulma imkânı ve tüm bunların yanı sıra; anneliğe, kadının iş hayatındaki rolüne, bireysel ihtiyaçlarına ve bebeğin ihtiyaçlarına dair algıları, inançları çatışmanın ve kararsızlığın temelinde yer almaktadır (Sayıl, 2009; Akdeniz, 2020).

Uzaktan Çalışma

Esnek çalışma, insan sermayesini en iyi kapasitede kullanmayı amaçlayan ve değişen koşullara ve isteklere uyum sağlamayı hedefleyen bir yoldur. Uzaktan çalışma da esnek çalışmanın modellerindendir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 2014 yılında yayınlamış olduğu "Her Alandaki Kadın İstihdamının Arttırılması ve Çözüm Önerileri Komisyon Raporu"na göre; iş yaşamındaki esneklik kavramı, çalışma mekânının, istihdam biçimlerinin, iş niteliğinin, çalışma saatleri ve de ücretlendirmenin arz-talep durumuna göre revize edilmesini sağlayan bir uygulama olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda uzaktan çalışma ise; bilgi ve iletişim teknolojilerine bağlı olarak çalışma veya üretim merkezinden uzakta çalışmak olarak tanımlanmaktadır (Öztürkoğlu, 2013; Tuna vd., 2020).

Uzaktan çalışma kavramı yerine, evden çalışma veya tele çalışma kavramları da kullanılmaktadır (Kıcır, 2019). COVID-19 Pandemisiyle birlikte, uzaktan çalışma eğilimi oldukça ön plana çıkmıştır. Aslında bazı ülkeler uzaktan çalışma sistemine yaklaşımı, motivasyon ve üretkenlik bağlamındaki olumsuz etkenlerinden dolayı temkinli yaklaşmışlardır (Kıcır, 2017). Kıcır'ın (2019) aktardığına göre de uzaktan çalışma; bireylerin zamanını esnek kullanabilmesi, ailesine ve de özel yaşamına daha fazla zaman ayırabilmesi, yolda geçen vakitten tasarruf edilmesi gibi avantajlarından dolayı tercih edilebilmekte hatta avantajlı bulunmaktadır (Kıcır, 2019; Tuna vd., 2020).

Kıcır'ın (2017) aktardığına göre, iş ve aile alanı psikolojik bağlamda ayrı yerlerdir. İş ve aile etkileşimi de fiziksel, zamansal ve psikolojik bağlamda sınırların gücüne göre belirlenmektedir. İş-yaşam üzerindeki sınırların, dengenin kaybolması ise, iş ile ilgili kaygılar, fizyolojik, psikolojik ve duygusal açıdan olumsuzluklar doğurmaktadır (Kıcır, 2017; Tuna vd., 2020).

Son olarak özellikle Pandemi sürecinde kreşlerin ve de okulların kapatılması, çocukların özellikle bakım ihtiyaçlarının karşılanması bağlamında, çalışan anneleri oldukça güç duruma sokmuştur (Alon vd., 2020).

Pandemi Döneminin İş Yaşamındaki Etkileri

2016 yılında Uluslararası İşgücü Organizasyonunun yayınlamış olduğu raporda uzaktan çalışmanın olumsuz etkileri; bilişim teknolojisinin masraflarının artması, dijital alandaki güvenlik sorunları, iş ve özel yaşam sınırının birbirine karışması, işe dair kontrolün kaybedilmesi, aile-iş yaşamı çatışmaları, tatil günleri ve çalışma günlerinin karışması, bireylerin işle bağıni koparamaması, toplumsal ve profesyonel hayattan izolasyon olarak belirtilmiştir. Bu etkiler pandemi döneminde uzaktan çalışmanın da olumsuz etkileri olarak değerlendirilebilmektedir (Öztürkoğlu, 2013; Tuna vd., 2020; Alkhamees vd., 2020).

COVID-19 Pandemisinde alınan en etkili tedbirler arasında sokağa çıkma yasağı ve sosyal izolasyon yer almaktadır. Bu tedbirler doğrultusunda da iş yerleri de kapatıldı ve de çalışanlar da iş yerlerine uzun süreler gidemediler. Bu bağlamda da işverenler ekonomik sebeplerden kaynaklı olarak, çalışanlarını işten çıkarma, ücretsiz izin verme ya da uzaktan çalışma gibi çözümler üretmişlerdir. Özellikle uzaktan çalışma pandemi döneminde, bulaş bağlamında halkın sağlığını korumak ve de ekonomik anlamda görülen zararı azaltmak açısından oldukça tercih edilen bir yol olmuştur (Tuna vd., 2020)

Belirsizlik

Belirsizlik kavramı genellikle, gelecekle ilgili ve tahmin edilemeyen, bireylerde rahatsız edici duygular oluşturan durumları ifade eder. Budner (1962) ise belirsizlik kavramını; ipucu olmayan, yeni ve yabancılik duygusu oluşturan durumlar veya birden çok ipucu ile ön görülmeleyen sonuçları olan, anlaşılması zor olan ve karmaşık durumlar veya var olan ipucunun birbirinden farklı olan bilgileri gösterdiği tutarsız durumlar olarak tanımlamaktadır (Budner, 1962; Kasap, 2020)

Belirsizlik veya bilinmezlik genellikle kaygı yaratan bir durumdur ve belirsizlik durumunda insanların vereceği tepkiler birbirinden farklı olabilir. Bazı bireyler belirsizlik durumunda hayatına kolayca devam edebilirken bazıları da bu süreçte karar verme ve çözüm üretme gibi durumlarda sıkıntılar yaşayabilmektedir (Geçgin vd., 2017).

Belirsizlik insanlar üzerinde negatif etkiler yaratır ve de güvensizlik ortamı oluşturur. Bireyler ne kadar çok belirsizliğe maruz kalıyorlarsa o kadar rahatsızlık, huzursuzluk ve keyifsizlik yaşarlar. Hatta belirsizlik sonu bireylerde kaygı ve öfke patlamaları da görülmektedir (Şahinler, 2021).

Belirsizliğin, gerçekleşme olasılığı düşük olan durumlar karşısında bile, bilişsel alanda tehdit edici ve duygusal bağlamda da endişe ve anksiyeteye sebep olan, davranış açısından da kaçınılan veya reddedilen bir durum olarak değerlendirilmektedir (Buhr vd., 2002; Geçgin 2017).

Belirsizliğe Tahammülsüzlük

Geçgin ve arkadaşlarının aktardığına göre; literatürde, belirsiz veya muğlak olan durumlar için dayanıksızlık ve tahammülsüzlükle bağlantılı olan iki farklı kavram bulunmaktadır. Bu kavramlar; İngilizcede “intolerance of uncertainly” olarak yer alan belirsizliğe tahammülsüzlük ve yine İngilizce olarak “intolerance of ambiguity” olarak ifade edilen muğlaklığa tahammülsüzlüktür (Geçgin vd., 2017).

Belirsizliğe tahammülsüzlük; duygusal güçlüklerin altında yatan ve bilinmeyene dair yoğun bir algının hissedildiği durumlarda, kaygıya sebep olan, mizaca bağlı bir korku olarak ifade edilmektedir. Belirsizlik durumunda, olgunun ortaya çıkma ihtimalinden de bağımsız bir şekilde meydana gelen tepkidir. Bu bağlamda da belirsizliğe tahammülsüzlük, kaygı bozukluklarının altında yatan temel bileşen olarak değerlendirilmektedir (Satici vd., 2020; Morriss vd., 2016). Belirsizliğe tahammülsüzlükte; gerçekleşme olasılığına bakılmaksızın, olumsuz bir olayın

meydana gelme olasılığını kabul edilemez olarak düşünme eğilimi söz konusudur (Carleton vd., 2007).

Buhr ve Dugas (2002) belirsizliğe tahammülsüzlüğü dört alt boyutta ele almaktadır. İlk boyut belirsizliğin stres ve üzüntü oluşturmaları; ikinci boyutu, eyleme ve davranışa geçme durumunda bireyde yetersizlik hissi uyandırması; üçüncü boyutu belirsizliğin olumsuz ve kaçınılması gereken bir durum olduğu; dördüncü ve son boyut ise belirsizliğin adaletsiz olduğudur. Bu bağlamda belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin artmasıyla, bireyin psikolojik iyi oluşu olumsuz anlamda etkilenecektir (Geçgin, 2017; Buhr vd., 2002).

COVID-19 pandemisi, bireylerin yeni bir durumla karşı karşıya kalması ve özellikle sürecin doğasının, bireyi kontrole yol açan davranışları başlatması için uyaran, çok fazla belirsizlik barındırması bu kontrolsüz durum ruh sağlığı üzerinde yıkıcı bir etkiye göstermektedir (Kaya, 2020). Örneğin bu süreçte; bireyler COVID-19'u gerçek bir tehdit olarak algıladıkları ve durum üzerinde kontrol sahibi olmak gibi önemli iki nedenle marketlere akın etti ve rafları boşalttı, çünkü bu belirsizlik durumunu bireyler tehdit edici olarak algılanmaktadır (El-Terk, 2020).

2009 yılında ortaya çıkan H1N1 pandemisinin zirve döneminde yapılan bir araştırma, belirsizliğe tahammülü yüksek olan bireylerin yüksek düzeyde H1N1 ile ilgili kaygı bildirdiklerini ve duygu odaklı başa çıkma stratejileri kullandıklarını göstermiştir (Taha vd., 2013). Benzer şekilde, belirsizliğe tahammülsüzlük ile genel kaygı, depresyon, sağlık kaygısı arasındaki ilişkiyle birlikte uyumsuz başa çıkma stratejileri görülmüştür (Rettie ve Daniels, 2020). Ayrıca, Smith ve ark (2020) sosyal izolasyon ve psikolojik sıkıntı arasındaki ilişkinin belirsizliğe tahammülsüzlük tarafından yumuşatıldığını sonucunu elde etmişlerdir. Sonraki çalışmalarda, belirsizliğe tahammülsüzlüğün COVID-19 korkusu ve esenlik bağlamında, oldukça etkileyici bir faktör olduğu bulgusu elde edilmiştir (Bakioğlu vd., 2020; Satici vd., 2020).

İnsanların, olayların neden meydana geldiğini, etkisinin ne olduğunu ve yaşamındaki yansımalarının neler olduğunu anlamaya ihtiyacı vardır. Özellikle, bilişsel uyum sürecinde anlamın rolü, bireyin olayda anlam bulma ve beklenmedik ve belirsiz olaylarla baş etme sürecinde koşulları yeniden değerlendirme açısından da oldukça önemlidir (Mantzios vd., 2015)

Üstbilişsel süreçler

Biliş

Üst biliş kavramını bilişin ötesi, üstü gibi ifade edildiği için, tam olarak üstbiliş anlamlandırabilmek adına ilk olarak biliş kavramını ele almak gerekmektedir. Biliş Türk Dil Kurumu sözlüğünde “canlının, bir nesne veya olayın varlığına ilişkin bilgili ve bilinçli duruma gelmesi olarak” ifade edilmektedir. En genel ifade ile biliş; bireylerin anlama, algılama, hatırlama, öğrenme ve cevap üretme gibi durumları, kavramları tanıma ve ifade etmeye dair zihinsel süreçleri olarak tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>; Akpunar, 2011; Perişan, 2018).

Üstbiliş

Üst biliş kavramı ise, aslında M.Ö. 557 yıllarına uzanan bir fark edilme ve kullanılmaya başlanma süreci bulunmaktadır; fakat bu konudaki çalışmalar daha çok son kırk yıllık süreci kapsamaktadır (Baş vd., 2017) Üstbiliş kavramı, İngilizcede “metacognition” kavramının karşılığı olarak dilimizde kullanılmaktadır. Literatürde üstbiliş yerine “bilişötesi, yürütücü biliş, bilişüstü ve de bilişsel farkındalık” gibi çeşitli kavramların kullanıldığı da görülmektedir. 1985 yılında ilk olarak Flavell tarafından öne sürülen, üstbiliş kavramı; en genel ifadeyle, bireyin kendi bilişsel süreçlerine dair bilgisi ve bu bilgiyi bilişsel süreçlerinin kontrolünde kullanabilmesi olarak tanımlanabilir. Üst biliş, bireyin zihnindeki olay ve işlevlerine dair farkındalığının olması aynı zamanda zihinsel olay ve işlevleri amaçlı bir biçimde yönlendirebilmesini sağlayan bir üst yapıdır. Öyle ki bu sistem, bireyin bilişlerini kontrol eden, düzenleyen ve de değerlendiren bilgi ve süreçlerinin bütününe kapsamaktadır. Üst biliş, kişinin bildiklerine dair bilgisine, düşündüklerine dair düşüncesine yani kendi bilişsel fonksiyonlarına bakışıdır (Flavell, 1999; Tosun, vd., 2008; Akpunar,2011).

Üstbiliş kavramı, bilişsel psikolojide, gelişim psikolojisinde ve eğitim psikolojisi gibi birçok alanda çalışılmaktadır. Diğer alanlardan ve genel tanımdan çok da farklılaşmaksızın, klinik psikoloji alanında “düşüncenin kontrolü, değiştirilmesi ve yorumlanmasında yer alan psikolojik yapıları, bilgileri, olayları ve süreçler” olarak tanımlanmaktadır (Wells ve Matthews, 1994; Yıldırım, 2019; Wells ve Cartwright-Hatton, 2004).

Wells ve Matthews (1994,1996) ruhsal sorunlara bireylerin, bilişsel olarak değerlendirilmenin düşüncenin içeriği açısından sınırlı bir durumda olduğunu; fakat bazı bilişsel süreçlerin ignore edildiğini ifade ederek, ruhsal problemlerin üstbilişsel

modelini ortaya koymuşlardır. Bu model, yani Öz Düzenleyici Yürütücü İşlevler Modeli (Self-Regulatory Executive Function Model: S-REF) düşüncüyü belirleyen, düşünce süreçleri ve bu süreçlerle ilgili inançların, psikolojik problemler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu öne sürmektedir. Aynı zamanda, psikolojik problemler üzerinde bireyin olumsuz düşüncelerinin içeriğinden ziyade düşüncelere bireyin verdiği yanıtların belirleyici olduğunu ve de inanç, üst biliş ve dikkat kontrolü gibi süreçlerin etkileşimlerinin önemli olduğunu öne sürmektedir.

Wells ve Matthews'ın bu modeli üç bilişsel seviyeden oluşmaktadır; birinci seviye, bilinçsiz olarak gerçekleşen, otomatik işlemler seviyesi; ikinci seviye, düşünce ve davranışların bilinçli işlendiği sistem, üçüncü ve son seviye de uzun süreli bellekte depolanan üstbilişsel bilgi ve inançlardır. Üçüncü seviye de kendi içinde iki basamaktan oluşmaktadır. Birinci basamağında bildirimsel inançlar, örneğin ‘‘başarısızım’’; ikinci basamağında da uyarın karşısındaki değerlendirme, seçici dikkat veya üstbilişsel işleme karşıt gibi yöntemle ilgili inançlar bulunmaktadır (Wells, ve Matthews., 1996; Yıldırım, 2019).

Yıldırım (2019) aktardığına göre; üstbilişsel kuram da ruhsal sorunların devamlılığına sebep olan işleyiş, Öz Düzenleyici Yürütücü İşlevler Modeli'nde ikinci seviyede yer alan ve de Bilişsel Dikkat Sendromu (BDS; Cognitive Attentional Syndrome) olarak ifade edilen bilişsel yapı bağlamında tanımlamaktadır. Bu modele göre de tehlike algısının ve ruhsal sorunların devam etmesini sağlayan ruminasyon ve endişe gibi tekrar eden düşünce tarzları, dikkati daha çok tehlikeye yönlendirmekte ve de olumsuz baş etme becerilerini öne çıkarmaktadır. Genellikle, endişe ve ruminasyonlar bireyin olumsuzluklara odaklanarak, benliğine, dünyaya dair çarpıtılmış bir bakış oluşturur ve de tehlikeyi etkinleştirerek, kaygının da devam etmesine sebep olmaktadır (Yıldırım, 2019).

Üstbiliş, bireylerin bilişsel süreçlerinde özellikle işlevsel ve uyuma dair çalışmasındaki aktif rolünden dolayı, bu sistemde oluşabilecek bir sapma birçok patolojinin oluşumuna veya gelişimine zemin hazırlamaktadır. Bireyler olayları değerlendirirken, düşüncelerine dair olumlu ve olumsuz inançlara sahiptir, bu durum kişilerin uyuma dair tepkilerini ortaya çıkartan etkindir (Tosun, vd., 2008)

Özetle; olumsuz düşünceler, başarısızlık veya kayıp benzeri bir tetikleyici, ruminasyonun fonksiyonuyla ilgili olan olumlu üstbilişsel inanışları harekete geçirir ve ruminasyon kullanımına yönlendirir. Bu ruminasyon devam etikçe de olumsuz düşünce ve duygular devam eder. Bu olumsuzluklar bağlamında birey artık,

ruminasyonu tehlikeli, kontrol edilemez görür ve olumsuz üstbilişsel inançlarla birlikte olumsuz düşünme biçimleriyle ruhsal anlamda sorunlar yaşamaya başlayabilirler (Papageorgiou, vd., 2003; Yıldırım, 2019).

İlgili Araştırmalar

Literatürde, pandemi döneminin birey (Demirbaş, vd., 2019; Sargın, vd., 2020; Tönbül, 2020), kadın, anne, (Demirbaş, vd., 2019; Döğür ve Kılınç, 2021) okul öncesi dönemindeki anne (Zeybekoğlu Akbaş, vd., 2020) ve çocuklar bağlamında etkilerinin incelendiği çalışmalar mevcuttur. Pandemi döneminin bireyler üzerindeki etkileri bağlamında yapılan çalışmalarda bireylerin, pandemi döneminde psikolojik, fizyolojik, açıdan yaşadıkları değişimler özellikle, ekonomik durumları, çalışma durumları, ebeveynlik durumları (Demirbaş vd., 2019; Sargın, vd., 2020; Tönbül, 2020) gibi değişkenler açısından değerlendirilmiştir.

Demirbaş ve arkadaşları (2019) tarafından 2-6 yaşlarında çocuğu olan bireylerin salgın sürecine bakış açıları, duygularının ve yaşamlarında meydana gelen değişimlerin incelenmesi ve bu süreçte çocuklarda görülen değişimlerin belirlenmesi amacıyla yürütülen araştırmada bireylerin duygularında ve bu dönemde yaşamı değerlendirme durumlarında önemli değişiklikler olduğu görülmüştür. 21 kadın, 9 erkek katılımcıyla yürütülen bu nitel çalışmada; bireylerin özellikle bu salgın dönemiyle birlikte, hayatın anlamını sorgulama, duygularında değişim, yaşam içindeki günlük rutinin değişmesine bağlı ortaya çıkan sorunlarla başa çıkma çabaları ve de yeni çalışma düzenine uyum sağlama gibi durumlarla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Bunların yanı sıra da çocuklarıyla evde olmanın kendilerini güvende hissettirdiği ve de çocuklarıyla daha fazla evde vakit geçiriyor olmanın mutluluk verdiği, çocuklarını da salgın hakkında bilgilendirmeye yöneldikleri anlaşılmıştır (Demirbaş vd., 2019).

Sargın ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışma, COVID-19 pandemisinin, ekonomik, toplumsal, kültürel ve de psikolojik boyutlarda bir çok sonucunun olduğu görülmüştür. Sargın ve arkadaşları'na (2020) göre; bu salgın döneminde yetişkinler özellikle psikolojik boyutta olumsuz olarak etkilenmiş olup, farklı tepkiler göstermişlerdir. Bu farklılığın bireylerin farklı gelişim özelliklerinden kaynaklandığı bildirilmiştir. Bununla birlikte, bireylerin salgından dolayı yakınlarından uzak kalması, yakınlarının sağlığından endişelenmeleri, karantinaya alınma, ölüm veya yakınlarından ayrılmaya dair korkularının olduğu görülmektedir. Salgını önlemek amacı ile alınan bazı önlemler ise, bireylerin ekonomik boyutta

problemler yaşamasına sebep olabilmektedir. Ekonomik boyutta yaşanan sıkıntılar ve de bunlarla ilişkili olarak ortaya çıkabilecek, sosyo ekonomik problemler de bireylerde psikolojik sorunların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bireylerin bu süreçte çocuklarına ve aile büyüklerine ve onların yaşamış olduğu fizyolojik ve psikolojik sorunlara ve çözümlerine dair artan ve ağırlaşan sorumlulukları da yetişkinlerin pandemi döneminde yaşadığı sorunlar olarak ele alınmaktadır. Yetişkinlerde bu dönemde uyku bozuklukları veya fiziksel sorunlarında ortaya çıktığı görülmüştür. Tüm bu çerçeveden ele alındığında da yapılan çalışma göstermektedir ki; bu salgın süreci bireylerin çalışan ya da çalışmayan olmasından bağımsız olarak bahsedilen bu fizyolojik veya psikolojik sorunları yaşayabilmekte ve de her birey birbirinden farklı tepkiler gösterebilmektedir (Sargın, vd.,2020)

Zeybekoğlu Akbaş ve arkadaşları (2020) tarafından yürütülen çalışmada da COVID-19 pandemi döneminde, Türkiye’de bulunan okulların tatil edilmesiyle birlikte ve çocuklarıyla evde kalan çalışan kadınlar özel alanlarına yani ev, aile sorumluluklarına, kamusal alan yani iş sorumluluklarının da eklenmesiyle birlikte karşılaştıkları zorluklar, toplumsal cinsiyet rolleri ve kamusal ve özel alanın ayrımları açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre; COVID-19 pandemisi cinsiyet rolleri açısından bakıldığında çalışan anneler için özel alanı kapsayan; evdeki rolleri, çocukların online eğitim sürecindeki ders, ödev ve etkinlikleri, normalde yardım alabildikleri ev işlerine dair rutinleri tek başına yapmaları, hijyene daha fazla özen göstermek zorunda olmaları gibi sorumlulukları artmıştır. Aynı zamanda bu özel alana dair artan sorumluluklarla birlikte anneler kamusal alan yani iş yaşamındaki sorumluluklarını da uzaktan çalışma biçiminde sürdürmeye devam etmektedir. Bu bağlamda, pandemi sürecinde çalışan anneler özel alanlarında bir de kamusal alan oluşturmuştur. Annelik rolleri ve de anneliğe dair beklentilerin, uzaktan eğitim süreci ve de uzaktan çalışma durumlarıyla beraber farklılaşarak çoğaldığı görülmüştür (Zeybekoğlu Akbaş, vd., 2020).

Imran ve arkadaşları tarafından yapılan çalışma da (2020) pandemi sürecinde özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklarda görülen olumsuz davranış ve tepkiler, ebeveynlerde yetersizlik hissi oluşmasına, empati kurmada, anlamada güçlük yaşamasına, yoğun üzüntü yaşamasına, depresyona, kontrol kaybı, uykusuzluk, geri çekilmesi veya içe kapanma gibi durumların yanı sıra, ebeveyn travmasını da sebep olabileceğini ileri sürmektedir (Imran, vd., 2020).

COVID-19 pandemisi, tüm toplumları psikososyal bağlamda da etkilemiştir. Özellikle korku ve panik düzeylerinde oldukça önemli bir artışa sebep olmuştur. Salgın toplumların, yaşam düzenlerini, önceliklerini değiştirmiş aynı zamanda bireysel ve toplumsal yaşantılar farklı bir biçime evrilmiştir. Salgın aslında fizyolojik bağlamda problemler oluştuyorsa da psikososyal bağlamda da etkileri de söz konusudur (Kurt ve Karaaziz, 2021).

Döğer ve Kılınç (2021) tarafından yürütülen çalışmada; COVID-19 Pandemisinin okul öncesi döneminde çocuğu olan ailelerin hayatındaki etkilerini; okul, toplumsal yaşam, ebeveynlerin iş hayatında oluşturduğu değişikliklerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre, COVID-19 pandemisi okul öncesi çocuklarının ve anne-babalarının rutinlerini, kural ve düzenlerini ve aynı zamanda da gelişimlerini etkilemiştir (Döğer ve Kılınç, 2021).

Kalafatoğlu ve arkadaşları (2021) ; bireylerin COVID-19 korku düzeyleri ve bu korku düzeylerini bireyin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, çocuk sahibi olma durumu, COVID-19 geçirmiş olma veya yakınlarında COVID-19 virüsüne yakalanan olup olmadığı gibi bazı değişkenler doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, bireylerin COVID-19 korkusunun yüksek olduğu, cinsiyet farklılıklarının ve de çocuğu olmasının da olmamasının da bireylerin COVID-19 korku düzeyinde anlamlı etkisinin bulunmadığı görülmüştür. COVID-19 virüsüne yakalanıp, hastalığı atlatan bireylerin COVID-19 korku düzeylerinin daha az olduğu, bununla bir birlikte herhangi bir yakınının COVID-19 virüsüne yakalanıp yakalanmaması, bireylerin korku düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Yine katılımcıların eğitim düzeylerinin, medeni durumlarının da korku düzeyleri bağlamında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir; fakat yaş bağlamında değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmıştır. 25-40 yaş aralığında bireylerin daha yoğun COVID-19 korkusu yaşadığı görülmüştür (Kalafatoğlu vd., 2021).

Kasapoğlu (2020) tarafından yürütülen çalışmada, COVID-19 korkusu, spiritüel iyi oluş bağlamında incelenmiş ve aynı zamanda da bireylerin COVID-19 Korku düzeyinin, yaş aralığı, cinsiyet, eğitim, gelir seviyesi, medeni durum ve de akraba veya yakınların enfeksiyon durumu açısından da değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın ilk sonucuna göre, COVID-19 korkusu, ruhsal iyi oluşun bir alt boyutu olan aşkınlık ile negatif ve anomi ile de pozitif bir korelasyon içindedir. Aynı zamanda COVID-19 korku düzeyinin, yaş aralığı, meslek, gelir

seviyesi, medeni durum, akraba veya yakınların enfeksiyon durumu açısından bakıldığında anlamlı bir ilişki olmadığı görüldü. Eğitim seviyesi açısından bakıldığında da üniversite mezunu bireylerin lise ve ilköğretim mezunlarına göre daha düşük korku yaşadığı görülmüştür. Bu çalışmada da kadınların korkusunun erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir (Kasapoğlu, 2020)

Literatürde, belirsizliğe tahammülsüzlük ve COVID-19 korkusu birlikte ele alındığı çalışmalara (Satici,vd., 2020 Duman,2020; Karataş, 2021; Çarkın, 2021, Deniz, 2021; Pak, vd., 2021) rastlanmaktadır.

Karataş ve arkadaşları (2021) yapılan araştırmada, 18-25 yaş arası bireylerin COVID-19 korkularının belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ve bazı demografik değişkenler doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen ilk bulgular göstermiştir ki, beliren yetişkinlerin COVID-19 korkuları ve belirsizliğe tahammülsüzlükleri orta düzeydedir. Aynı ölçeklerin kullanıldığı Duman(2020) tarafından yürütülen bir başka araştırmada da üniversite öğrencilerinin orta düzeyde belirsizliğe tahammülsüzlük ve COVID-19 korkusu yaşadığı görülmüştür (Duman,2020; Karataş, 2021). Her iki araştırmada da COVID-19 Korku Ölçeği ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeğiyle çalışılmıştır.

Karataş ve arkadaşlarının (2021) elde ettiği sonuçlara göre, beliren yetişkinlikte belirsizliğe tahammülsüzlük ile COVID-19 korkusu arasında pozitif, anlamlı bir ilişki söz konusudur ve de beliren yetişkinlerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi, COVID-19 korkularını pozitif olarak anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür. Yine Duman (2020) tarafından yürütülen çalışmada da üniversite öğrencilerinin COVID-19 korkusuyla belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasında pozitif yönde ve de orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Aynı zamanda Duman (2020) çalışmasında COVID-19 korkusuyla belirsizliğe tahammülsüzlüğün pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu sonucunu elde etmiştir (Duman, 2020; Karataş, 2021) Bu çalışmalar bize bireylerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arttıkça, COVID-19 korkuları da artmaktadır (Duman, 2020; Satici,vd.,2020; Karataş, 2021)

Bu çalışmada elde edilen bir başka sonuç ise, cinsiyet eğer kadınsa, beliren yetişkinlikte, COVID-19 Korkusu pozitif bağlamda anlamlı bir biçimde yordayıcı olarak görülmüştür. Gelir durumunun yüksek olması ile COVID-19 korkusu arasında da negatif bir ilişki görülmüştür. Yüksek gelir düzeyi, izolasyon ve sokağa çıkma yasaklarında bireylerin sosyal ve ekonomik bağlamda sıkıntı yaşamalarıyla

ilişkilendirildiği ve gelir düzeyi yüksek kişilerin hastanelerin tam kapasite hizmet verdiği dönemde, özel hastane koşullarından yararlanma imkanlarının olmasıyla ilişkilendirilmiştir. Bunun yanısıra, yetişkin bireylerle yapılan farklı çalışmalarda da COVID-19 korkusunun bireyin gelir durumu ile ilişkili olarak anlamlı bir farklılaşma elde edilmemiştir (Kasapoğlu, 2020; Karataş, 2020). Bu çalışmada aynı zamanda, bireyin yaşadığı yerin, ebeveynlerin hayatta olmalarının, aile yapısı, çalışma durumu, bireylerin travma geçmişlerinin, sigara kullanımı, psikolojik destek alma durumları gibi demografik değişkenlerin COVID-19 korkusu bağlamında anlamlı bir şekilde yordayıcı olmadığı tespit edilmiştir (Karataş, 2021).

Çarkıt (2021) tarafından yürütülen çalışmada da üniversite öğrencilerinde, belirsizliğe tahammülsüzlüğün COVID-19 korkusunu yordayıcı rolü incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, bireyin ileriye yönelik kaygısı ve engelleyici kaygısı bireyin COVID-19 Korkusunu pozitif olarak anlamlı bir biçimde yordamaktadır. Bu çalışma bize, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin yüksek olduğu üniversite öğrencileri, daha yoğun COVID-19 korkusu yaşadığını göstermektedir. Başka bir ifade ile de bireyin belirsizlik durumlarında, gelecek kaygısı yaşama ihtimali artar ve belirsizliğin ortaya çıkardığı kaygıdan dolayı da eyleme geçememe durumu bireyin COVID-19 Korku düzeyini arttırmaktadır (Çarkıt, 2021).

Wells ve Matthews tarafından 1994 yılında geliştirilen, Kendini Düzenleyici Yönetici İşlevler Teorisinde de (The Self Regulatory Executive Function: S-REF) bireylerin psikolojik bozuklukların farklı üstbilişsel faktörlerin etkili olabileceği ileri sürülmektedir. Birçok psikolojik bozukluk sürecinde, düşünce bastırılması, ruminasyon veya kaçınma gibi uyum sağlamayı zorlaştıran, başa çıkma yolları kullanılır ve birey üstbilişsel boyutta işlevsizliği farkedemez. En genel ifade ile; anormal üst bilişsel faaliyetler bireylerin duygularının normal şekilde işlenmesini engellemektedir (Wells, vd. Matthews; 1996; Yazıhan, vd., 2008; Perişan, 2018).

Tosun ve arkadaşlarının (2008) da aktardığına göre, üstbiliş literatürde eğitim ile bağlantılı çalışmalarının yanısıra, son zamanlarda ruhsal problemlerle de bağlantılı olarak çalışılmıştır (Tosun, vd., 2008) Yapılan çalışmalarda olumlu ve olumsuz üstbilişin depresyon (Papageorgiou vd. Wells, 2003; Yılmaz, vd., 2015) ile ilişkili olduğu görülmüştür. Anksiyete bozukluğu olan bireylerle yapılan çalışmada (Wells ve Carter, 2001) yüksek tehlike ve endişenin kontrol edilememesiyle ilgili olumsuz üstbilişsel inançların anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür. Obsesif kompulsif bozukluk

(OKB) semptomların da endişe ile ilgili olumlu ve olumsuz üstbiliş inançlarıyla bağlantılı olarak düşünce kontrol etme ihtiyacı pozitif yönde ilişkili bulunmaktadır. (Wells vd. Papageorgiou, 1998; Yılmaz, vd., 2008). TSBB’da, yine diğer çalışmalara benzeyen örüntüler görülmüş, endişeyle bağlantılı olarak olumlu ve olumsuz üstbiliş inançlarının pozitif yönde ilişkisi tespit edilmiştir (Roussis ve Wells, 2006; Yazıhan ve Yelboğa, 2019)

Yazıhan ve Yelboğa (2019) Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSBB) yaşayan bireylerin, hangi üstbiliş süreçlerini kullandığını ve de üstbilişlerin semptomlarla ilişkisini incelemek amacıyla yürüttükleri çalışmada; ‘kontrol edilemezlik ve tehlike, düşünceleri kontrol, bilişsel güven’ boyutlarında TSBB yaşayan bireylerin anlamlı şekilde yüksek puan aldığı; fakat ‘olumlu inanç’ boyutunda da düşük puan aldıkları tespit edilmiştir. Bu doğrultuda; bu hastaların, üzüntü ve ruminasyonun, olumsuz sonuçlar olduğunu ve de düşüncelerinin bazılarının tehlikeli olduğundan bastırılması gerektiğini düşündüğü gözlemlenmiştir (Yazıhan ve Yelboğa, 2019). Yazıhan ve Yelboğa’nın (2019) aktardığına göre; travmatik olaylar, bireylerin kendisine, diğer insanlara veya dünyaya dair işlevsel olmayan inançları, travma sonrası işleyiş sürecini olumsuz etkilemektedir (Yazıhan ve Yelboğa, 2019). Literatürdeki bu çalışmalarda; ruhsal durum ile üstbiliş arasındaki ilişkinin incelenmesinin önemini vurgulamaktadır.

BÖLÜM III

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırmanın çalışma grubuna, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ve ortaya çıkan bulguların nasıl raporlaştırıldığına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, ilişkisel tarama modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Bu tasarım, iki veya üzerindeki değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve değişimlerin incelenmesine olanak sağlayan yaklaşımdır. Bu yaklaşımda değişkenler arasındaki ilişkilerin yanı sıra değişimin yönü ve şiddeti de incelenmektedir (Karasar, 2011).

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Veriler, 10 Ekim-10 Kasım 2021 tarihleri arasında çevrim içi uygulamalar aracılığıyla toplanmıştır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, Türkiye’de yaşayan 0-6 yaş çocuğu olan kadınlar oluşturmuştur. Katılımcılar, amaçlı örnekleme tekniği kullanılarak seçilmiştir. Bu örnekleme tekniğinin kullanılmasının ardındaki mantık, çeşitli mesleklerden, yaş gruplarından, aile geçmişlerinden anneleri dahil etmektir. Ayrıca, bu örnekleme yönteminde araştırmacı rastlantısal olmayan herhangi bir biçimde evrenin herhangi bir parçasına ulaşır. Dolayısıyla bu çalışmanın örneklemine, Türkiye’de yaşayan, 0-6 yaş döneminde çocuğu olan, 18 yaş üstü ve çalışmaya gönüllü olarak katılan kadınlar dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda toplam 400 anne araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Dahil edilme kriterleri

- 18 yaş ve üzerinde olmak
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olmak
- 0-6 yaş arası çocuğa sahip olmak.

Dışlama kriterleri

- 18 yaşın altında olmak
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olmamak

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu, Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği, Üstbiliş-30 Ölçeği (ÜBÖ) aracılığıyla elde edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından, katılımcılar hakkında bilgi edinmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada karşılaştırmada kullanabilmek amacıyla demografik sorulara ve tercih belirleme sorularına özellikle yer verilmiş olup; açık ve kapalı uçlu soru yöntemleri kullanılarak hazırlanmıştır.

Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği

Daniel ve arkadaşları tarafından 2020 yılında bireylerin Kovid-19 ile ilgili korku düzeylerinin ölçülmesi amacıyla geliştirilmiş olup, ölçeğin öğeleri oluşturulurken, korku ile ilgili var olan ölçeklerin detaylı olarak değerlendirilmesi, uzman değerlendirmeleri ve katılımcı görüşmeleri temel alınmıştır. Tek faktörlü yapıda olan bu ölçek yedi maddeden oluşur ve beşli likert tipindedir (1 = Kesinlikle katılmıyorum; 5 = Kesinlikle katılıyorum) ve aynı zamanda bu ölçek ters yönlü madde içermemektedir. Bu ölçeğin iç tutarlılığı 0,82 ve test tekrar test güvenirliği 0,72 olarak bulunmuş ve de bu ölçekten yüksek puan alınması, bireyin Kovid-19 korkusunun yüksek düzeyde olduğu sonucunu vermektedir.

Ölçek, Ladikli ve arkadaşları tarafından 2020 yılında Türkçe'ye uyarlanmış olup, dil geçerliliği için yapılan çalışmada İngilizce ve Türkçe formlar arasında, yüksek uyum saptanmıştır. Bununla birlikte, korelasyon analizi sonucunda da bu iki dilde hazırlanan ölçeklere verilen cevapların yüksek ilişkili olduğunu sonucu elde edilmiştir. Orijinal ölçekte elde edilen 0,82'lik iç tutarlılık katsayısı Türkçe uyarlama çalışmasında 0,86 olarak elde edilmiş olması da bu çalışmanın Türk örneklemini açısından güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir (Ladikli vd., 2020).

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği

Carleton, Norton ve Asmundson tarafından 2007 yılında geliştirilen Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği'nin (BTÖ-12) Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik analizleri Sarıçam ve arkadaşları tarafından 2014 yılında yapılmıştır (Carleton vd., 2007; Sarıçam vd., 2014). BTÖ'nün geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar, Türkçe 'ye uyarlanmış olan bu 12 maddelik ölçeğin üniversite öğrencilerinde belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerini geçerli ve güvenilir bir biçimde ölçebilecek bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğini

göstermiştir. Bu ölçek geçerlik ve güvenirlik sonuçlarındaki yeterlilik bulguları sonrasında, Sarı ve Dağ tarafından 2007 yılında Türkçe'ye uyarlanmıştır.

Aynı zamanda bu ölçeğin, 27 madde ve 4 alt boyuttan oluşan BTÖ ile karşılaştırılmasının da çalışma açısından verimli sonuçlar elde edileceği düşünülmüştür. İki alt boyuttan oluşan BTÖ12'de alt boyutlar toplam varyansın %78,57'sini açıklamakta olup, 27 maddeden oluşan BTÖ ise 4 alt boyut olarak açıklanan varyansın %48,9 yansıtmaktadır. BTÖ-12'nin Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı ölçeğin bütünü için .88 , bu değer BTÖ-27'de ölçeğin bütünü için .93 olarak elde edilmiştir. Bu durum, BTÖ-27'nin iç tutarlık güvenirlik değerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri BTÖ-12'nin 0.42 ile 0.86 arasında değişirken; BTÖ-27'nin ise 0.40 ile 0.77 arasında değiştiği görülmüştür; bu da değerlerin birbirine yakın olduğu sonucunu göstermektedir.

BTÖ'nin bireylerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri hakkında endişe ve de kaygının, endişenin tetikleyicileri hakkında bilgi vermektedir. Bunun yanında bireyin endişe ve kaygı durumlarını azaltma veya engelleme bağlamında psikolojik destek açısından da da kolaylıklar sunacağı ön görülmektedir (Sarı, vd. Dağ, 2007).

Üstbiliş-30 Ölçeği (ÜBÖ)

Üstbiliş ölçeği Cartwright-Hatton ve Wells tarafından 1997 yılında geliştirilmiş ve psikometrik çalışmaları yapılmıştır. Bu ölçek, kavramsal olarak birbirinden farklı ama birbiriyle ilişkili beş faktörden meydana gelmiştir. Ölçeği oluşturan bu faktörler; olumlu inançlar, bilişsel güven, kontrol edilemezlik ve tehlike, bilişsel farkındalık ve kontrol ihtiyacı olarak sıralanmaktadır. Bu faktörler temelde olumlu ve olumsuz üstbilişsel inançlar ve de üstbilişsel süreçler olarak iki ortak bileşini kapsar. Araştırmacılar bu faktörlerin Cronbach Alpha güvenirliği .72 ile .89 arasında olduğu sonucunu elde etmiştir (Tosun ve Irak, 2008).

Ahmet Tosun ve Metehan Irak tarafından 2008 yılında Türkçe uyarlaması, geçerliliği ve güvenirlik çalışması yapılmıştır ve bununla birlikte yapılan analizlerde ÜBÖ'nin iç geçerliği oldukça yüksek olduğu görülmüş ve de maddeler arasında seçici ve anlamlı korelasyonların olduğu sonucu elde edilmiştir. Faktör analizinde elde edilen bulgulara, ÜBÖ-30 Türkçe formunun orijinal formula aynı faktör yapısında olduğu saptanmıştır. Temel bileşenler analizi (TBA) sonuçları ÜBÖ-30'un faktörlerinin toplam varyansın %52,44'ünü açıkladığı sonucunu vermiştir. Orijinal çalışmada ise bu %68 olarak daha yüksek görülmüştür. Doğrulayıcı Faktör

Analizi'nde (DFA) elde edilen bulgulara göre de ÜBÖ-30'un beş faktörden oluştuğu ve orijinal formun faktör yapısıyla aynı olduğu sonucu elde edilmiştir. ÜBÖ-30'un Türkçe formunun güvenilirliği kapsamında test-tekrar test korelasyon analizi sonuçları ölçek maddeleri için elde edilen güvenilirlik katsayılarının maddeler için 0.40 ile 0.94, alt ölçekler için 0.70 ile 0.85 arasında olduğu sonucu elde edilmiştir ve bu oranlar orijinal çalışmada elde edilen bulgularla uyumlu olduğunu göstermiştir. Tüm bu sonuçlar da ÜBÖ-30'un Türkçe formunun güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği sonucunu vermektedir (Tosun ve Irak 2008).

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırma verilerinin istatistiksel olarak analiz edilmesinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 25.0 programı kullanılmıştır. Katılımcıların Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeğine verdikleri yanıtların güvenilirliğinin incelenmesinde Cronbach Alfa testi kullanılmıştır. Hesaplanan alfa değerleri Koronavirüs Korkusu Ölçeği için 0,864, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği için 0,892 ve Üst Biliş Ölçeği için 0,912 bulunmuştur.

Tablo 1.

Annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının normallik testleri

	Kolmogorov-Smirnov			Çarpıklık	Basıklık
	Değer	df	p		
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	0,09	421	0,000	0,38	-0,52
İleriye yönelik kaygı	0,07	421	0,000	-0,27	-0,48
Engelleyici kaygı	0,05	421	0,007	-0,09	-0,74
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	0,05	421	0,010	-0,14	-0,62
Olumlu inançlar	0,11	421	0,000	0,53	-0,23
Kontrol edilemezlik ve tehlike	0,09	421	0,000	0,42	-0,25
Bilişsel güven	0,10	421	0,000	0,52	-0,42
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	0,09	421	0,000	0,23	-0,91
Bilişsel farkındalık	0,08	421	0,000	-0,19	-0,43

Tablo 1.'de gösterilen Annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının normallik testleri sonucunda normal dağılıma uymadığı belirlenmiştir. Buna göre araştırmada nonparametrik hipotez testleri kullanılmıştır. Yapılan karşılaştırmalarda bağımsız değişken 2 kategoriden oluşuyorsa Mann-Whitney U testi, 3 ve daha fazla kategoriden oluşuyorsa Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanları arasındaki ilişki Spearman testi ile incelenmiştir. Ayrıca yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır.

Çalışma Planı

COVID-19 süreci ve bu süreçteki önlemler kapsamında alınan tedbirler sebebiyle veriler çevrim içi araçlar kullanılarak elde edilmiştir. Katılımcı anneler, Instagram, Facebook ve Whastapp gibi sosyal medya uygulamaları aracılığıyla ulaşılmıştır. Geri dönüş yapan ve araştırmaya dâhil edilme kriterlerine uyan annelerin onamını almak için ilk sayfada onam butonu eklenmiştir. Google formlar üzerinden hazırlanan veri toplama araçları ve onam formunun linki Instagram, Facebook ve Whastapp uygulamaları aracılığıyla paylaşılmıştır.

Etik Konular

Araştırmaya başlamadan önce Yakın Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulundan etik kurul onayı (Proje no: DÜ/SB/2021/1127) alınmıştır. Çalışmada, çevrimiçi uygulamalar aracılığıyla katılımcılara ulaşıldığından kurum izni alınmamıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden annelerin tanımlayıcı tüm kimlik bilgileri gizli tutulmuştur. Araştırma sürecinde elde edilen tüm verilerin toplanması ve depolanması sırasında gizlilik ilkesine dikkat edilmiştir. Elde edilen veriler, iki yıl boyunca bilgisayar ortamında saklanacak olup iki yılın sonunda imha edilecektir.

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar

Bu çalışmada, pandemide okul öncesi çocuğu olan annelerin çalışma durumu, COVID-19 korkusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve üstbiliş arasındaki ilişkisi incelenmiştir.

Tablo 2.

Annelerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş grubu		
30 yaş ve altı	112	26,60
31-35 yaş	165	39,19
36-40 yaş	102	24,23
41 yaş ve üzeri	42	9,98
Medeni durum		
Evli	407	96,67
Boşanmış/Dul	14	3,33
Öğrenim durumu		
İlköğretim	29	6,89
Lise	105	24,94
Üniversite	287	68,17
Evde çekirdek aile dışında yaşayan biri		
Yok	382	90,74
Var	39	9,26
Çocuk sayısı		
Bir çocuk	198	47,03
İki çocuk	185	43,94
Üç ve üzeri	38	9,03
0-6 yaş dönemindeki çocuğun yaşı (ay)		
0-24 ay	85	20,19
25-48 ay	127	30,17
49-60 ay	91	21,62
61-72 ay	118	28,03
0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumu		
Hiç gitmedi	178	42,28
Devam ediyor	210	49,88
Bu dönem devam etmiyor	33	7,84

Tablo 2’de araştırmaya katılan annelerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan annelerin %26,60’ının 30 yaş ve altında, %39,19’unun 31-35 yaş arasında, %24,23’ünün 36-40 yaş arasında, %9,98’inin 41 yaş ve üzeri yaş grubunda olduğu, %96,67’sinin evli, %3,33’ünün boşanmış/ dul olduğu, %6,89’unun ilköğretim mezunu, %24,94’ünün lise mezunu, %68,17’sinin üniversite mezunu olduğu, %90,74’ünün evinde çekirdek aile dışında yaşayan birinin olmadığı, %9,26’sinin evinde çekirdek aile dışında yaşayan birinin olduğu, %47,03’ünün bir çocuk sahibi, %43,94’ünün iki çocuk sahibi, %9,03’ünün üç ve üzerinde çocuk sahibi olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı annelerin 0-6 yaş dönemindeki çocuklarının yaşı %20,19’unun 0-24 aylık, %30,17’sinin 25-48 aylık, %21,62’sinin 49-60 aylık, %28,03’ünün 61-72 aylık olduğu, 0-6 yaş döneminde çocuğu olan annelerin çocuklarının %42,28’inin okula hiç gitmediği, %49,88’inin okula devam ediyor olduğu, %7,84’ünün bu dönemde okula devam etmiyor olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.

Annelerin çalışma, gelir ve COVID-19 geçirme durumlarına göre dağılımı

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çalışma durumu		
Çalışmayan	182	43,23
İşyerinde çalışan	206	48,93
Uzaktan çalışan	16	3,80
Hem uzaktan hem işyerinde çalışan	17	4,04
Çalışılan sektör (n=239)		
Özel sektör	118	49,37
Kamu	121	50,63
Pandemi dönemi çalışma durumunun etkisi (n=239)		
Etkilenmedi	153	64,02
Evden çalışmaya başlayan	65	27,20
İşinden ayrılan	9	3,77
Diğer	12	5,02
Eşin çalışma durumu		
Çalışmayan	11	2,61
İşyerinde çalışan	389	92,40
Uzaktan çalışan	21	4,99
Pandemi dönemi eşin çalışma durumunun etkisi		
Etkilenmedi	318	77,56
Evden çalışmaya başlayan	65	15,85
İşinden ayrılan	22	5,37
Diğer	5	1,22
Ekonomik durum		
Kötü	24	5,70
Orta	281	66,75
İyi	116	27,55
Pandemi döneminde gelirin azalma durumu		
Azalmayan	241	57,24
Azalan	180	42,76
COVID-19 geçirme		
Geçirmeyen	285	67,70
Geçiren	136	32,30
Eşin COVID-19 geçirme durumu		
Geçirmeyen	293	69,60
Geçiren	128	30,40
COVID-19 sebebiyle bir yakınınızı kaybetme		
Kaybetmeyen	306	72,68
Kaybeden	115	27,32
Pandemi dönemimde çalışan annelerin çocuk bakımında destek aldıkları kişi* (n=239)		
Destek almayan	15	6,28
Eş	32	13,39
Aile üyeleri	132	55,23
Bakıcı	50	20,92
Okul öncesi kurum	44	18,41
Arkadaşlar	3	1,26
İşyeri	5	2,09

Tablo 3'te annelerin çalışma, gelir ve COVID-19 geçirme durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen annelerin %43,23'ünün çalışmayan, %48,93'ünün işyerinde çalışan, %3,80'inin uzaktan çalışan, %4,04'ünün hem uzaktan hem işyerinde çalışan bireyler olduğu, %49,37'sinin özel sektörde, %50,63'ünün kamuda çalıştıkları, %64,02'sinin pandeminin çalışma durumuna etkisinin olmadığını, %27,20'sinin pandemi döneminde evden çalışmaya başladığı, %3,77'sinin pandemi döneminde işinden ayrıldığı, %5,02'sinin pandemi döneminde çalışma durumunun diğer şartlarda etkilendiği saptanmıştır. Katılımcıların %2,61'inin eşinin çalışmadığı, %92,40'ının eşinin işyerinde çalıştığı, %4,99'unun eşinin uzaktan çalıştığı, %77,56'sının eşinin çalışma durumunun pandemi döneminde etkilendiği, %15,85'inin eşinin pandemi döneminde evden çalışmaya başladığı, %5,37'sinin eşinin pandemi döneminde işinden ayrıldığı, %1,22'sinin eşinin işinin pandemi döneminden diğer şartlarda etkilendiği görülmüştür. Katılımcı annelerin %5,70'inin ekonomik durumunun kötü, %66,75'inin ekonomik durumunun orta, %27,55'inin ekonomik durumunun iyi olduğu, %57,24'ünün pandemi döneminde gelirinin azalmadığı, %42,76'sının pandemi döneminde gelirinin azaldığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan annelerin %67,70'inin COVID-19 geçirmediği, %32,30'unun COVID-19 geçirdiği, %69,60'ının eşinin COVID-19 geçirmediği, %30,40'ının eşinin COVID-19 geçirdiği, %72,68'inin COVID-19 sebebiyle bir yakını kaybetmediği, %27,32'sinin COVID-19 sebebiyle bir yakını kaybettiği belirlenmiştir. Çalışan annelerin pandemi döneminde %6,28'inin çocuk bakımında destek almadıkları, %13,39'unun pandemi döneminde çocuk bakımında eşinden destek aldığı, %55,23'ünün pandemi döneminde çocuk bakımında aile üyelerinden destek aldığı, %20,92'sinin pandemi döneminde çocuk bakımında bakıcıdan destek aldığı, %18,41'inin pandemi döneminde çocuk bakımı için okul öncesi kurumlardan destek aldığı, %1,26'sının pandemi döneminde çocuk bakımı için arkadaşlarından, %2,09'unun ise pandemi döneminde çocuk bakımı için işinden destek aldığı görülmüştür.

Tablo 4.

Annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanları

	n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	421	17,76	6,45	7	35
İleriye yönelik kaygı	421	24,29	5,81	7	35
Engelleyici kaygı	421	15,46	5,34	5	25
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	421	39,75	10,12	13	60
Olumlu inançlar	421	12,17	4,16	6	24
Kontrol edilemezlik ve tehlike	421	13,28	3,98	6	24
Bilişsel güven	421	12,21	4,40	6	24
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	421	13,87	4,81	6	24
Bilişsel farkındalık	421	16,83	3,78	6	24

Tablo 4'te annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanları verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği genelinden ortalama $17,76 \pm 6,45$ puan, minimum 7, maksimum 35 puan aldıkları, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği alt boyutu olan İleriye yönelik kaygıdan ortalama $24,29 \pm 5,81$ puan, minimum 7, maksimum 35 puan, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği alt boyutu olan Engelleyici kaygıdan ortalama $15,46 \pm 5,34$ puan, minimum 5, maksimum 25 puan, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genelinden ortalama $39,75 \pm 10,12$ puan, minimum 13, maksimum 60 puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcı annelerin Üst Biliş ölçeği alt boyutları olan Olumlu inançlardan ortalama $12,17 \pm 4,16$ puan, minimum 6, maksimum 24 puan, Kontrol edilemezlik ve tehlikeden ortalama $13,28 \pm 3,98$ puan, minimum 6, maksimum 24 puan, Bilişsel güvenden ortalama $12,21 \pm 4,40$ puan, minimum 6, maksimum 24 puan, Düşünceleri kontrol ihtiyacından ortalama $13,87 \pm 4,81$ puan, minimum 6, maksimum 24 puan, Bilişsel farkındalıktan ortalama $16,83 \pm 3,78$ puan, minimum 6, maksimum 24 puan aldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 5.

Annelerin yaş grubuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Yaş grubu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	30 yaş ve altı	112	17,04	6,02	16	199,03	16,401	0,001*	2-3
	31-35 yaş	165	16,73	6,39	16	190,45			2-4
	36-40 yaş	102	19,44	6,61	19	242,24			
	41 yaş ve üzeri	42	19,67	6,33	19	247,81			
İleriye yönelik kaygı	30 yaş ve altı	112	24,13	5,04	24	205,77	2,728	0,436	
	31-35 yaş	165	23,93	6,33	24	203,25			
	36-40 yaş	102	24,71	6,06	25	220,93			
	41 yaş ve üzeri	42	25,19	5,00	26	231,26			
Engelleyici kaygı	30 yaş ve altı	112	15,79	5,49	16	217,72	1,734	0,629	
	31-35 yaş	165	15,13	5,58	15	204,62			
	36-40 yaş	102	15,83	5,06	15	219,22			
	41 yaş ve üzeri	42	14,95	4,70	15	198,18			
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	30 yaş ve altı	112	39,91	9,31	39,5	211,91	1,399	0,706	
	31-35 yaş	165	39,05	11,06	39	203,18			
	36-40 yaş	102	40,54	10,17	41	220,67			
	41 yaş ve üzeri	42	40,14	8,22	40	215,82			
Olumlu inançlar	30 yaş ve altı	112	11,95	4,20	12	203,75	4,405	0,221	
	31-35 yaş	165	11,88	4,07	11	202,55			
	36-40 yaş	102	12,49	4,24	12	220,15			
	41 yaş ve üzeri	42	13,14	4,16	13	241,31			
Kontrol edilemezlik ve tehlike	30 yaş ve altı	112	13,32	3,93	13	211,49	1,037	0,792	
	31-35 yaş	165	13,08	4,13	12	204,68			
	36-40 yaş	102	13,45	3,86	13	215,57			
	41 yaş ve üzeri	42	13,55	3,89	13	223,44			
Bilişsel güven	30 yaş ve altı	112	11,44	4,23	11	189,17	6,028	0,110	
	31-35 yaş	165	12,30	4,39	12	213,34			
	36-40 yaş	102	12,90	4,62	12	229,07			
	41 yaş ve üzeri	42	12,26	4,13	13	216,12			
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	30 yaş ve altı	112	14,15	4,96	14	217,00	2,222	0,528	
	31-35 yaş	165	13,57	4,95	13	203,74			
	36-40 yaş	102	14,32	4,75	14	221,85			
	41 yaş ve üzeri	42	13,24	3,91	13	197,17			
Bilişsel farkındalık	30 yaş ve altı	112	16,87	4,05	17	214,22	0,328	0,955	
	31-35 yaş	165	16,73	3,79	17	206,81			
	36-40 yaş	102	16,93	3,41	17	213,43			
	41 yaş ve üzeri	42	16,88	3,91	17	212,96			

* $p < 0,05$

Tablo 5'te annelerin yaş grubuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan annelerin yaş grubuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). 31-35 arası yaş grubundaki annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları, 36-40 arası yaş grubuna mensup annelerin ve 41 ve üzeri yaş grubuna mensup annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük hesaplanmıştır.

Katılımcıların yaş grubuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Annelerin yaş gruplarına bakılmaksızın İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği puanları benzerdir.

Araştırmaya katılan annelerin yaş grubuna göre Üst Biliş Ölçeği alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Annelerin yaş gruplarından kaynaklanan puan farkının Üst Biliş Ölçeği alt boyutlarına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 6.

Annelerin medeni durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Medeni durum	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	Evli	407	17,82	6,49	17	211,84	-0,768	0,442
	Boşanmış/Dul	14	16,29	5,03	15	186,46		
İleriye yönelik kaygı	Evli	407	24,24	5,84	24	210,01	-0,903	0,367
	Boşanmış/Dul	14	25,79	5,04	26,5	239,82		
Engelleyici kaygı	Evli	407	15,43	5,37	15	210,51	-0,449	0,654
	Boşanmış/Dul	14	16,07	4,83	17	225,32		
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Evli	407	39,68	10,18	40	210,01	-0,898	0,369
	Boşanmış/Dul	14	41,86	8,25	42	239,71		
Olumlu inançlar	Evli	407	12,10	4,14	12	209,03	-1,799	0,072
	Boşanmış/Dul	14	14,29	4,39	13,5	268,32		
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Evli	407	13,26	3,97	13	210,62	-0,346	0,729
	Boşanmış/Dul	14	13,86	4,35	13,5	222,04		
Bilişsel güven	Evli	407	12,24	4,43	12	211,51	-0,462	0,644
	Boşanmış/Dul	14	11,36	3,34	11	196,29		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Evli	407	13,84	4,82	13	210,25	-0,687	0,492
	Boşanmış/Dul	14	14,79	4,64	13,5	232,93		
Bilişsel farkındalık	Evli	407	16,83	3,78	17	210,92	-0,076	0,939
	Boşanmış/Dul	14	16,93	3,79	17,5	213,43		

Tablo 6’da annelerin medeni durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Mann Whitney U testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin medeni durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Evli ve boşanmış/dul annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları benzer olarak hesaplanmıştır.

Katılımcıların medeni durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Annelerin medeni durumuna bakılmaksızın İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanlarının benzer olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin medeni durumuna göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven,

Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Boşanmış/dul olan katılımcıların Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları, evli olan katılımcıların puanlarından daha yüksek, evli olan katılımcıların ise Bilişsel güven puanları, Boşanmış/dul olan katılımcıların puanlarından daha yüksek hesaplanmasına karşın, annelerin medeni durumundan kaynaklanan puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Tablo 7.

Annelerin öğrenim durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Öğrenim durumu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	İlköğretim	29	17,83	7,90	16	203,34	1,958	0,376
	Lise	105	18,49	6,71	18	225,31		
	Üniversite	287	17,49	6,19	17	206,54		
İleriye yönelik kaygı	İlköğretim	29	23,00	6,96	23	189,67	1,027	0,598
	Lise	105	24,44	5,83	26	215,21		
	Üniversite	287	24,37	5,69	24	211,61		
Engelleyici kaygı	İlköğretim	29	14,69	6,17	15	199,07	4,426	0,109
	Lise	105	16,39	5,69	17	232,49		
	Üniversite	287	15,19	5,10	15	204,34		
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	İlköğretim	29	37,69	11,90	38	190,14	2,262	0,323
	Lise	105	40,83	10,40	42	224,32		
	Üniversite	287	39,56	9,82	40	208,23		
Olumlu inançlar	İlköğretim	29	12,34	5,12	12	205,76	0,310	0,857
	Lise	105	12,07	4,26	12	206,31		
	Üniversite	287	12,19	4,03	12	213,25		
Kontrol edilemezlik ve tehlike	İlköğretim	29	14,79	4,47	14	247,40	5,202	0,074
	Lise	105	13,61	3,85	14	224,00		
	Üniversite	287	13,01	3,95	13	202,57		
Bilişsel güven	İlköğretim	29	13,14	4,09	12	240,88	1,890	0,389
	Lise	105	12,17	4,49	12	209,03		
	Üniversite	287	12,14	4,40	12	208,70		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	İlköğretim	29	14,31	5,24	14	220,17	4,745	0,093
	Lise	105	14,74	4,92	14	232,00		
	Üniversite	287	13,51	4,69	13	202,39		
Bilişsel farkındalık	İlköğretim	29	17,59	4,41	18	234,26	4,365	0,113
	Lise	105	17,22	3,96	18	227,45		
	Üniversite	287	16,61	3,63	17	202,63		

* $p<0,05$

Tablo 7’de annelerin öğrenim durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcı annelerin öğrenim durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Annelerin öğrenim durumuna bakılmaksızın Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının benzer olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların öğrenim durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Katılımcıların öğrenim durumundan kaynaklanan puan farkının İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanlarına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkisi yoktur.

Araştırmaya katılan annelerin öğrenim durumuna göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Öğrenim durumuna bakılmaksızın annelerin Üst Biliş Ölçeğine ait tüm alt boyutlardan almış oldukları puan ortalamasının benzer olduğu saptanmıştır.

Tablo 8.

Annelerin Evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Yaşayan biri	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Koronavirüs	Yok	382	17,73	6,33	17	210,94	-0,032	0,975
Korkusu Ölçeği	Var	39	18,10	7,59	17	211,59		
İleriye yönelik kaygı	Yok	382	24,33	5,89	24	212,20	-0,634	0,526
	Var	39	23,95	5,05	23	199,24		
Engelleyici kaygı	Yok	382	15,54	5,28	15	212,55	-0,817	0,414
	Var	39	14,62	5,97	15	195,86		
Belirsizliğe	Yok	382	39,87	10,13	40	212,56	-0,826	0,409
Tahammülsüzlük Ölçeği	Var	39	38,56	10,07	38	195,68		
Olumlu inançlar	Yok	382	12,17	4,13	12	211,09	-0,047	0,962
	Var	39	12,18	4,47	12	210,13		
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Yok	382	13,29	4,00	13	210,97	-0,016	0,987
	Var	39	13,23	3,84	14	211,29		
Bilişsel güven	Yok	382	12,18	4,41	12	210,11	-0,473	0,637
	Var	39	12,51	4,32	12	219,74		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Yok	382	13,81	4,80	13	209,30	-0,900	0,368
	Var	39	14,54	4,87	14	227,67		
Bilişsel farkındalık	Yok	382	16,87	3,72	17	211,89	-0,472	0,637
	Var	39	16,44	4,34	17	202,27		

Tablo 8’de annelerin evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Mann Whitney U testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan annelerin evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Evde çekirdek ailesinin dışında yaşayan biri olan annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları, evinde aile dışında yaşayan biri olmayan annelerin Koronavirüs

Korkusu Ölçeği puanlarından daha yüksek bulunmasına karşın, belirlenen puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Katılımcıların evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması durumunun İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkisi bulunmamaktadır.

Araştırmaya katılan annelerin evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması durumunun göre Üst Biliş Ölçeği alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması durumunun Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutlarına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 9.

Annelerin çocuk sayısına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Çocuk sayısı	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	Bir çocuk	198	17,66	5,91	17	210,52	3,649	0,161	
	İki çocuk	185	18,26	6,93	17	218,47			
	Üç ve üzeri	38	15,92	6,47	15,5	177,16			
İleriye yönelik kaygı	Bir çocuk	198	24,57	5,53	24	215,36	8,018	0,018*	1-3
	İki çocuk	185	24,58	5,98	25	217,26			2-3
	Üç ve üzeri	38	21,45	5,80	22	157,84			
Engelleyici kaygı	Bir çocuk	198	15,57	5,27	15	212,97	3,709	0,157	
	İki çocuk	185	15,66	5,44	16	216,25			
	Üç ve üzeri	38	13,87	5,12	14	175,14			
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Bir çocuk	198	40,14	9,88	40	214,43	7,064	0,029*	1-3
	İki çocuk	185	40,24	10,38	40	217,56			2-3
	Üç ve üzeri	38	35,32	9,22	36	161,21			
Olumlu inançlar	Bir çocuk	198	12,33	4,20	12	215,86	3,401	0,183	
	İki çocuk	185	12,23	4,07	12	212,84			
	Üç ve üzeri	38	11,03	4,33	10,5	176,70			
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Bir çocuk	198	13,34	4,20	13	210,67	0,124	0,940	
	İki çocuk	185	13,17	3,80	13	210,01			
	Üç ve üzeri	38	13,50	3,78	13	217,53			
Bilişsel güven	Bir çocuk	198	11,87	4,42	12	200,33	3,290	0,193	
	İki çocuk	185	12,62	4,41	12	222,79			
	Üç ve üzeri	38	12,72	4,21	12	226,90			
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Bir çocuk	198	14,23	5,08	14	219,03	2,836	0,242	
	İki çocuk	185	13,74	4,56	13	207,91			
	Üç ve üzeri	38	12,71	4,39	12,5	184,20			
Bilişsel farkındalık	Bir çocuk	198	16,82	3,74	17	210,15	0,901	0,637	
	İki çocuk	185	16,95	3,77	17	215,21			
	Üç ve üzeri	38	16,29	4,05	17	194,92			

* $p < 0,05$

Tablo 9’da annelerin çocuk sayısına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin çocuk sayısına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Kadınların çocuk sayısına bakılmaksızın Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının benzer olduğu görülmüştür.

Katılımcıların çocuk sayısına göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutu olan İleriye yönelik kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Üç ve üzerinde çocuğu olan annelerin ileriye yönelik kaygı puanları ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları, bir ve iki çocuk sahibi olan annelerin ileriye yönelik kaygı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan annelerin çocuk sayısına göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Katılımcı annelerin çocuk sayılarına bakılmaksızın Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanlarının benzer olduğu görülmektedir.

Tablo 10.

Annelerin 0-6 yaş dönemindeki çocuğun yaşına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Çocuğun yaşı	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p	Fark
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	0-24 ay	85	17,61	5,83	17	209,00	2,793	0,425	
	25-48 ay	127	18,31	6,67	18	221,55			
	49-60 ay	91	18,08	6,14	18	216,61			
	61-72 ay	118	17,04	6,85	16	196,76			
İleriye yönelik kaygı	0-24 ay	85	25,67	5,58	27	240,54	7,811	0,050	
	25-48 ay	127	24,31	6,01	24	211,74			
	49-60 ay	91	24,15	5,36	24	205,87			
	61-72 ay	118	23,39	5,98	23	192,89			
Engelleyici kaygı	0-24 ay	85	16,53	5,38	17	235,32	5,911	0,116	
	25-48 ay	127	15,53	5,46	16	213,93			
	49-60 ay	91	15,33	5,21	15	206,10			
	61-72 ay	118	14,70	5,23	15	194,11			
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	0-24 ay	85	42,20	10,00	42	241,38	8,808	0,032*	1-4
	25-48 ay	127	39,84	10,48	40	213,07			
	49-60 ay	91	39,48	9,37	39	206,22			
	61-72 ay	118	38,09	10,15	37,5	190,58			
Olumlu inançlar	0-24 ay	85	12,93	4,15	12	232,64	8,769	0,033*	1-3
	25-48 ay	127	12,51	4,19	12	221,64			
	49-60 ay	91	11,23	3,81	10	183,01			
	61-72 ay	118	11,98	4,29	12	205,55			
Kontrol edilemezlik ve tehlike	0-24 ay	85	13,91	4,17	14	227,61	3,308	0,347	
	25-48 ay	127	13,46	4,03	13	216,52			
	49-60 ay	91	12,95	3,82	13	200,80			
	61-72 ay	118	12,89	3,88	12	200,96			
Bilişsel güven	0-24 ay	85	12,67	4,79	12	219,12	0,947	0,814	
	25-48 ay	127	12,19	4,43	12	210,08			
	49-60 ay	91	12,22	4,03	12	214,69			
	61-72 ay	118	11,91	4,37	12	203,30			
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	0-24 ay	85	14,53	5,22	15	226,60	3,575	0,311	
	25-48 ay	127	14,17	4,90	14	218,18			
	49-60 ay	91	13,58	4,66	13	203,37			
	61-72 ay	118	13,31	4,48	13	197,92			
Bilişsel farkındalık	0-24 ay	85	17,08	3,90	17	219,65	8,004	0,046*	1-4
	25-48 ay	127	17,41	3,66	18	231,91			
	49-60 ay	91	16,37	3,70	16	192,45			
	61-72 ay	118	16,37	3,81	16,5	196,57			

* $p < 0,05$

Tablo 10’da annelerin 0-6 yaş dönemindeki çocuğun yaşına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 10 incelendiğinde, annelerin 0-6 yaş dönemindeki çocuğunun yaşına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). 0-6 yaş dönemindeki çocuğunun yaşına bakılmaksızın annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının benzer olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların 0-6 yaş dönemindeki çocuğunun yaşına göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Çocuğu 0-24 ay arasında olan annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük ölçeği genel puanları, çocuğu 61-72 ay arasında olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan annelerin 0-6 yaş dönemindeki çocuğunun yaşına göre Olumlu inançlar ve Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Çocuğu 0-24 ay arasında olan annelerin Olumlu inançlar puanları, çocuğu 49-60 ay arasında olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, çocuğu 0-24 ay arasında olan annelerin Bilişsel farkındalık puanları ise, çocuğu 61-72 ay arasında olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 11.

Annelerin 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Okul öncesi eğitim	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	Hiç gitmedi	178	18,22	6,63	17,50	218,26	1,521	0,467	
	Devam ediyor	210	17,29	6,10	16,00	203,68			
	Devam etmiyor	33	18,33	7,54	17,00	218,42			
İleriye yönelik kaygı	Hiç gitmedi	178	25,35	5,86	26,00	233,92	11,015	0,004*	1-2
	Devam ediyor	210	23,56	5,70	23,00	194,81			1-3
	Devam etmiyor	33	23,27	5,51	24,00	190,36			
Engelleyici kaygı	Hiç gitmedi	178	16,26	5,20	16,50	228,83	6,846	0,033*	1-2
	Devam ediyor	210	14,81	5,39	15,00	196,55			
	Devam etmiyor	33	15,18	5,42	16,00	206,80			
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Hiç gitmedi	178	41,61	10,07	42,00	233,46	10,551	0,005*	1-2
	Devam ediyor	210	38,38	9,97	38,00	193,95			1-3
	Devam etmiyor	33	38,45	10,02	40,00	198,35			
Olumlu inançlar	Hiç gitmedi	178	13,10	4,26	13,00	236,97	15,878	0,000*	1-2
	Devam ediyor	210	11,33	3,79	11,00	187,91			1
	Devam etmiyor	33	12,52	4,82	12,00	217,83			
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Hiç gitmedi	178	14,25	3,95	14,00	240,37	22,237	0,000*	1-2
	Devam ediyor	210	12,38	3,77	12,00	183,19			
	Devam etmiyor	33	13,79	4,24	14,00	229,52			
Bilişsel güven	Hiç gitmedi	178	12,57	4,54	12,00	219,74	2,221	0,329	
	Devam ediyor	210	12,02	4,25	12,00	207,02			
	Devam etmiyor	33	11,48	4,47	11,00	189,15			
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Hiç gitmedi	178	14,77	4,97	15,00	232,80	11,877	0,003*	1-2
	Devam ediyor	210	13,04	4,47	12,00	190,73			
	Devam etmiyor	33	14,33	5,23	14,00	222,39			
Bilişsel farkındalık	Hiç gitmedi	178	17,61	3,86	18,00	237,40	18,232	0,000*	1-2
	Devam ediyor	210	16,07	3,63	16,00	185,79			2-3
	Devam etmiyor	33	17,48	3,31	18,00	229,00			

* $p < 0,05$

Tablo 11’de annelerin 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 11 incelendiğinde, araştırma kapsamına dahil olan annelerin 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna göre Koronavirüs Korkusu

Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitim durumuna bakılmaksızın annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları benzerdir.

Katılımcıların 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Okula hiç gitmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları okula devam eden 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuş, okula hiç gitmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ile İleriye yönelik kaygı puanları, okula devam etmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcı annelerin 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna göre Üst Biliş Ölçeği alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Okula hiç gitmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları, okula devam eden 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, okula devam etmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin bilişsel farkındalık puanları, okula devam eden 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 12.

Annelerin çalışma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Çalışma durumu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	Çalışmayan	182	18,34	6,59	18,00	222,35	7,310	0,063
	İşyerinde çalışan	206	17,06	6,43	16,00	195,89		
	Uzaktan çalışan	16	19,88	6,29	20,00	254,50		
	Hem uzaktan hem işyerinde çalışan	17	18,24	4,09	19,00	231,65		
İleriye yönelik kaygı	Çalışmayan	182	24,43	6,12	25,00	216,23	0,684	0,877
	İşyerinde çalışan	206	24,20	5,69	24,00	207,82		
	Uzaktan çalışan	16	23,94	4,77	23,50	198,53		
	Hem uzaktan hem işyerinde çalışan	17	24,29	5,07	23,00	205,26		
Engelleyici kaygı	Çalışmayan	182	16,16	5,39	16,00	227,09	5,910	0,116
	İşyerinde çalışan	206	14,97	5,43	15,00	200,30		
	Uzaktan çalışan	16	14,56	3,86	14,50	184,56		
	Hem uzaktan hem işyerinde çalışan	17	14,65	4,46	15,00	193,26		
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Çalışmayan	182	40,59	10,33	40,50	222,03	2,859	0,414
	İşyerinde çalışan	206	39,17	10,20	39,50	203,76		
	Uzaktan çalışan	16	38,50	7,79	37,50	189,03		
	Hem uzaktan hem işyerinde çalışan	17	38,94	8,81	39,00	201,26		
Olumlu inançlar	Çalışmayan	182	12,28	4,33	12,00	212,59	0,767	0,857
	İşyerinde çalışan	206	12,17	4,04	12,00	212,40		
	Uzaktan çalışan	16	11,75	4,27	11,50	196,78		
	Hem uzaktan hem işyerinde çalışan	17	11,35	3,86	10,00	190,44		
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Çalışmayan	182	13,49	3,96	13,00	218,01	4,351	0,226
	İşyerinde çalışan	206	13,27	3,99	13,00	211,17		
	Uzaktan çalışan	16	12,69	4,98	11,50	181,13		
	Hem uzaktan hem işyerinde çalışan	17	11,71	2,78	11,00	162,00		
Bilişsel güven	Çalışmayan	182	12,06	4,34	11,50	207,20	2,641	0,450
	İşyerinde çalışan	206	12,50	4,50	12,00	218,20		
	Uzaktan çalışan	16	10,75	3,91	11,50	172,47		
	Hem uzaktan hem işyerinde çalışan	17	11,71	4,10	12,00	200,74		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Çalışmayan	182	14,13	5,01	14,00	216,11	0,792	0,851
	İşyerinde çalışan	206	13,70	4,71	13,00	207,46		
	Uzaktan çalışan	16	14,00	4,73	14,50	214,94		
	Hem uzaktan hem işyerinde çalışan	17	13,12	3,98	13,00	195,50		
Bilişsel farkındalık	Çalışmayan	182	17,29	3,92	18,00	226,48	7,173	0,067
	İşyerinde çalışan	206	16,61	3,59	17,00	203,58		
	Uzaktan çalışan	16	15,81	3,15	16,50	175,50		
	Hem uzaktan hem işyerinde çalışan	17	15,47	4,52	15,00	168,71		

* $p < 0,05$

Tablo 12’de annelerin çalışma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 12 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan annelerin çalışma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Çalışma durumlarına bakılmaksızın katılımcı annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının benzer olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların çalışma durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Annelerin çalışma durumuna bakılmaksızın İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği puanları benzerdir.

Araştırmaya katılan annelerin çalışma durumuna göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Çalışmayan, işyerinde çalışan, uzaktan çalışan ve hem uzaktan hem işyerinden çalışan annelerin Üst Biliş Ölçeğine ait tüm alt boyutlardan almış oldukları puanlar benzerdir.

Tablo 13.

Annelerin eşin çalışma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Eşin çalışma durumu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	Çalışmayan	11	16,09	7,09	14	174,41	1,237	0,539	
	İşyerinde çalışan	389	17,84	6,43	17	212,62			
	Uzaktan çalışan	21	17,19	6,59	18	200,07			
İleriye yönelik kaygı	Çalışmayan	11	23,64	7,55	26	211,36	0,945	0,623	
	İşyerinde çalışan	389	24,24	5,79	24	209,63			
	Uzaktan çalışan	21	25,71	5,41	25	236,10			
Engelleyici kaygı	Çalışmayan	11	15,55	5,43	17	213,73	0,619	0,734	
	İşyerinde çalışan	389	15,40	5,38	15	209,84			
	Uzaktan çalışan	21	16,43	4,83	16	231,14			
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Çalışmayan	11	39,18	12,37	42	215,00	0,851	0,653	
	İşyerinde çalışan	389	39,64	10,12	40	209,61			
	Uzaktan çalışan	21	42,14	9,07	42	234,57			
Olumlu inançlar	Çalışmayan	11	10,45	3,08	11	166,23	2,003	0,367	
	İşyerinde çalışan	389	12,19	4,18	12	211,25			
	Uzaktan çalışan	21	12,71	4,30	14	229,76			
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Çalışmayan	11	13,09	3,18	13	206,95	2,628	0,269	
	İşyerinde çalışan	389	13,21	3,96	13	208,86			
	Uzaktan çalışan	21	14,67	4,61	14	252,81			
Bilişsel güven	Çalışmayan	11	9,45	2,84	9	133,91	6,220	0,045*	1-3
	İşyerinde çalışan	389	12,22	4,37	12	211,28			
	Uzaktan çalışan	21	13,62	4,98	14	246,26			
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Çalışmayan	11	12,73	4,54	13	184,23	2,115	0,347	
	İşyerinde çalışan	389	13,84	4,80	13	209,97			
	Uzaktan çalışan	21	15,19	5,10	16	244,02			
Bilişsel farkındalık	Çalışmayan	11	15,73	3,98	17	181,14	1,449	0,485	
	İşyerinde çalışan	389	16,83	3,77	17	210,58			
	Uzaktan çalışan	21	17,48	3,91	18	234,33			

* $p < 0,05$

Tablo 13'te annelerin eşin çalışma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan annelerin eşinin çalışma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Katılımcıların eşinin çalışma durumuna bakılmaksızın Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının benzer olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların eşinin çalışma durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Eşinin çalışma durumunun İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük puanlarına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkisi bulunmamaktadır.

Araştırmaya katılan annelerin eşinin çalışma durumuna göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutu olan Bilişsel güven puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Eşi uzaktan çalışan annelerin Bilişsel güven puanı, eşi çalışmayan annelerin Bilişsel güven puanından daha yüksek hesaplanmıştır. Hesaplanan puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 14.

Annelerin ekonomik durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Ekonomik durum	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	Kötü	24	18,04	7,43	15	212,42	7,018	0,025	0,988
	Orta	281	17,66	6,01	17	210,34			
	İyi	116	17,96	7,26	17	212,30			
İleriye yönelik kaygı	Kötü	24	24,96	6,78	24	223,92	11,015	0,030*	1-3
	Orta	281	24,71	5,65	25	220,38			
	İyi	116	23,15	5,89	23	185,59			
Engelleyici kaygı	Kötü	24	16,38	4,97	17	235,88	10,311	0,004*	1-3
	Orta	281	15,90	5,34	16	221,85			
	İyi	116	14,18	5,26	14	179,57			
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Kötü	24	41,33	10,10	42	228,42	3,951	0,139	1-3
	Orta	281	40,62	9,98	40	222,22			
	İyi	116	37,33	10,16	36	180,22			
Olumlu inançlar	Kötü	24	11,88	4,68	11,5	198,21	8,683	0,013*	1-3
	Orta	281	12,42	4,11	12	219,26			
	İyi	116	11,64	4,14	11	193,63			
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Kötü	24	14,17	3,85	14,5	243,52	1,894	0,388	
	Orta	281	13,55	4,05	13	219,28			
	İyi	116	12,45	3,74	12	184,22			
Bilişsel güven	Kötü	24	12,21	4,91	11,5	205,83	16,496	0,000*	1-3
	Orta	281	12,36	4,24	12	216,63			
	İyi	116	11,86	4,66	11	198,43			
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Kötü	24	14,42	4,27	13,5	226,63	2,270	0,321	
	Orta	281	14,44	4,79	14	225,76			
	İyi	116	12,39	4,68	12	172,02			
Bilişsel farkındalık	Kötü	24	16,46	4,40	17	203,54	197,48		
	Orta	281	17,02	3,70	17	217,22			
	İyi	116	16,44	3,82	17	197,48			

* $p < 0,05$

Tablo 14'te annelerin ekonomik durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 14 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin ekonomik durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmadığı görülmüştür ($p > 0,05$). Annelerin ekonomik durumunun

Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkisi yoktur.

Katılımcıların ekonomik durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı puanları ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ekonomik durumu kötü olan annelerin İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük ölçeğinden almış oldukları puanlar, ekonomik durumu iyi olan annelerin İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük ölçeği genel puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan annelerin ekonomik durumuna göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Kontrol edilemezlik ve tehlike ile Düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Ekonomik durumu kötü olan annelerin Kontrol edilemezlik ve tehlike ile düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları, ekonomik durumu iyi olan annelerin Kontrol edilemezlik ve tehlike ile Düşünceleri kontrol ihtiyacı puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 15.

Annelerin pandemi döneminde gelirin azalma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Gelirin	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	Azalmayan	241	17,37	6,47	16	202,68	-1,625	0,104
	Azalan	180	18,29	6,40	18	222,13		
İleriye yönelik kaygı	Azalmayan	241	24,01	5,71	24	203,60	-1,447	0,148
	Azalan	180	24,68	5,95	25	220,91		
Engelleyici kaygı	Azalmayan	241	15,20	5,44	15	203,67	-1,433	0,152
	Azalan	180	15,79	5,21	16,5	220,82		
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Azalmayan	241	39,21	10,10	38	202,14	-1,730	0,084
	Azalan	180	40,47	10,14	42	222,87		
Olumlu inançlar	Azalmayan	241	12,01	4,12	12	206,03	-0,972	0,331
	Azalan	180	12,38	4,22	12	217,65		
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Azalmayan	241	13,02	3,95	13	202,57	-1,650	0,099
	Azalan	180	13,63	4,01	13,5	222,29		
Bilişsel güven	Azalmayan	241	12,39	4,39	12	216,35	-1,046	0,295
	Azalan	180	11,98	4,41	12	203,84		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Azalmayan	241	13,71	4,94	13	205,93	-0,990	0,322
	Azalan	180	14,09	4,63	14	217,78		
Bilişsel farkındalık	Azalmayan	241	16,49	4,01	17	201,00	-1,957	0,050
	Azalan	180	17,28	3,40	17	224,39		

Tablo 15'te annelerin pandemi döneminde gelirin azalma durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Mann Whitney U testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 15 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin pandemi döneminde gelirinin azalması durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Pandemi döneminde geliri azalan ve azalmayan annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının benzer olduğu saptanmıştır.

Annelerin pandemi döneminde gelirinin azalması durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Annelerin pandemi dönemindeki gelirinin azalması durumunun İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanlarına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkisi yoktur.

Araştırmaya katılan annelerin pandemi döneminde gelirinin azalması durumuna göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Pandemi döneminde geliri azalan ve azalmayan annelerin Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları benzerdir.

Tablo 16.

Annelerin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	COVID-19 geçirme	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	Geçirmeyen	285	18,25	6,46	17	219,44	-2,063	0,039*
	Geçiren	136	16,75	6,33	16	193,31		
İleriye yönelik kaygı	Geçirmeyen	285	24,11	5,83	24	207,48	-0,862	0,389
	Geçiren	136	24,68	5,77	25	218,39		
Engelleyici kaygı	Geçirmeyen	285	15,35	5,35	15	208,00	-0,734	0,463
	Geçiren	136	15,68	5,35	16	217,29		
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Geçirmeyen	285	39,46	10,23	39	206,94	-0,993	0,321
	Geçiren	136	40,35	9,91	41	219,52		
Olumlu inançlar	Geçirmeyen	285	12,23	4,25	12	211,81	-0,198	0,843
	Geçiren	136	12,04	3,97	12	209,31		
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Geçirmeyen	285	13,21	4,05	13	207,86	-0,768	0,442
	Geçiren	136	13,43	3,84	13	217,58		
Bilişsel güven	Geçirmeyen	285	12,08	4,30	12	207,56	-0,842	0,400
	Geçiren	136	12,50	4,59	12	218,20		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Geçirmeyen	285	13,83	4,80	13	209,47	-0,373	0,709
	Geçiren	136	13,97	4,83	14	214,20		
Bilişsel farkındalık	Geçirmeyen	285	16,88	3,83	17	212,54	-0,378	0,705
	Geçiren	136	16,73	3,67	17	207,76		

* $p<0,05$

Tablo 16’da annelerin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu leği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük leği ve st Biliş leği puanlarının karşılaştırılması Mann Whitney U testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 16 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen annelerin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu leği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). COVID-19 geçirmeyen annelerin Koronavirüs Korkusu leği puanları, COVID-19 geçiren annelerin Koronavirüs Korkusu leği puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcı annelerin COVID-19 geçirme durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük leği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). COVID-19 geçiren ve COVID-19 geçirmeyen annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük leği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları benzerdir.

Araştırmaya katılan annelerin COVID-19 geçirme durumuna göre st Biliş leğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı grlmştir ($p>0,05$). COVID-19 geçiren ve COVID-19 geçirmeyen annelerin Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları benzerdir.

Tablo 17.

Annelerin Eşin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Eşin COVID-19 geçirme durumu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	Geçirmeyen	293	18,17	6,50	17	218,62	-1,946	0,052
	Geçiren	128	16,83	6,24	16	193,56		
İleriye yönelik kaygı	Geçirmeyen	293	24,08	5,81	24	206,46	-1,161	0,246
	Geçiren	128	24,78	5,81	26	221,40		
Engelleyici kaygı	Geçirmeyen	293	15,54	5,43	15	212,37	-0,350	0,727
	Geçiren	128	15,27	5,17	15	207,87		
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Geçirmeyen	293	39,62	10,24	39	209,03	-0,504	0,615
	Geçiren	128	40,05	9,87	41	215,52		
Olumlu inançlar	Geçirmeyen	293	12,23	4,08	12	213,16	-0,553	0,580
	Geçiren	128	12,05	4,34	12	206,05		
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Geçirmeyen	293	13,29	3,95	13	210,45	-0,140	0,889
	Geçiren	128	13,27	4,08	13	212,25		
Bilişsel güven	Geçirmeyen	293	12,25	4,29	12	213,29	-0,587	0,558
	Geçiren	128	12,13	4,64	12	205,75		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Geçirmeyen	293	13,93	4,76	13	212,35	-0,345	0,730
	Geçiren	128	13,74	4,94	13,5	207,91		
Bilişsel farkındalık	Geçirmeyen	293	16,88	3,78	17	212,26	-0,322	0,747
	Geçiren	128	16,70	3,78	17	208,12		

Tablo 17’de annelerin eşinin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Mann Whitney U testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 17 incelendiğinde, katılımcı annelerin eşinin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Eşi COVID-19 geçiren ve geçirmeyen annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları benzerdir.

Araştırma kapsamındaki annelerin eşinin COVID-19 geçirme durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Eşi COVID-19 geçiren ve eşi COVID-19 geçirmeyen annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları, İleriye yönelik kaygı puanları ve Engelleyici kaygı puanları benzer olarak hesaplanmıştır.

Araştırmaya dahil edilen annelerin eşinin COVID-19 geçirme durumuna göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Katılımcıların eşlerinin COVID-19 geçirme durumuna bakılmaksızın Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanlarının benzer olduğu görülmektedir.

Tablo 18.

Annelerin COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Yakınıni kaybetme	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Koronavirüs	Kaybetmeyen	306	17,61	6,59	17	206,89		
Korkusu Ölçeği	Kaybeden	115	18,18	6,06	18	221,95	-1,133	0,257
İleriye yönelik kaygı	Kaybetmeyen	306	24,37	5,73	24	212,51		
	Kaybeden	115	24,09	6,04	24	206,98	-0,416	0,677
Engelleyici kaygı	Kaybetmeyen	306	15,35	5,44	15	208,68		
	Kaybeden	115	15,74	5,09	16	217,17	-0,639	0,523
Belirsizliğe	Kaybetmeyen	306	39,72	10,20	40	210,86		
Tahammülsüzlük	Kaybeden	115	39,83	9,95	40	211,37	-0,039	0,969
Ölçeği	Kaybetmeyen	306	12,29	4,21	12	214,41		
	Kaybeden	115	11,86	4,03	11	201,94	-0,940	0,347
Olumlu inançlar	Kaybetmeyen	306	13,40	4,03	13	214,66		
	Kaybeden	115	12,97	3,84	13	201,25	-1,011	0,312
Kontrol edilemezlik ve tehlike	Kaybetmeyen	306	12,18	4,42	12	210,00		
Bilişsel güven	Kaybeden	115	12,30	4,35	12	213,65	-0,275	0,783
	Kaybetmeyen	306	13,92	4,96	13	211,34		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Kaybeden	115	13,76	4,39	13	210,09	-0,094	0,925
	Kaybetmeyen	306	16,96	3,82	17	215,25		
Bilişsel farkındalık	Kaybeden	115	16,49	3,64	17	199,70	-1,171	0,241

Tablo 18’de annelerin COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş

Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Mann Whitney U testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan annelerin COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybeden ve kaybetmeyen annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının benzer olduğu saptanmıştır.

Annelerin COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetme durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybeden annelerin İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği puanları, COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetmeyen annelerin İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarından daha yüksek hesaplanmasına karşın, hesaplanan puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Araştırmaya katılanların COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetme durumuna göre Üst Biliş Ölçeği alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetme durumunun Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutlarına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 19.

Annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar

		Koronavirüs Korkusu Ölçeği	İleriye yönelik kaygı	Engelleyici kaygı	Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Olumlu inançlar	Kontrol edilemezlik ve tehlike	Bilişsel güven	Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Bilişsel farkındalık
Koronavirüs Korkusu Ölçeği	r	1	0,389	0,345	0,405	0,267	0,286	0,084	0,326	0,244
	p		0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,086	0,000*	0,000*
İleriye yönelik kaygı	r		1	0,645	0,915	0,381	0,437	0,182	0,499	0,462
	p			0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Engelleyici kaygı	r			1	0,899	0,387	0,467	0,192	0,621	0,488
	p				0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	r				1	0,423	0,497	0,206	0,615	0,523
	p					0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Olumlu inançlar	r					1	0,585	0,328	0,504	0,501
	p						0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Kontrol edilemezlik ve tehlike	r						1	0,392	0,633	0,593
	p							0,000*	0,000*	0,000*
Bilişsel güven	r							1	0,357	0,252
	p								0,000*	0,000*
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	r								1	0,599
	p									0,000*
Bilişsel farkındalık	r									1
	p									

* $p < 0,05$

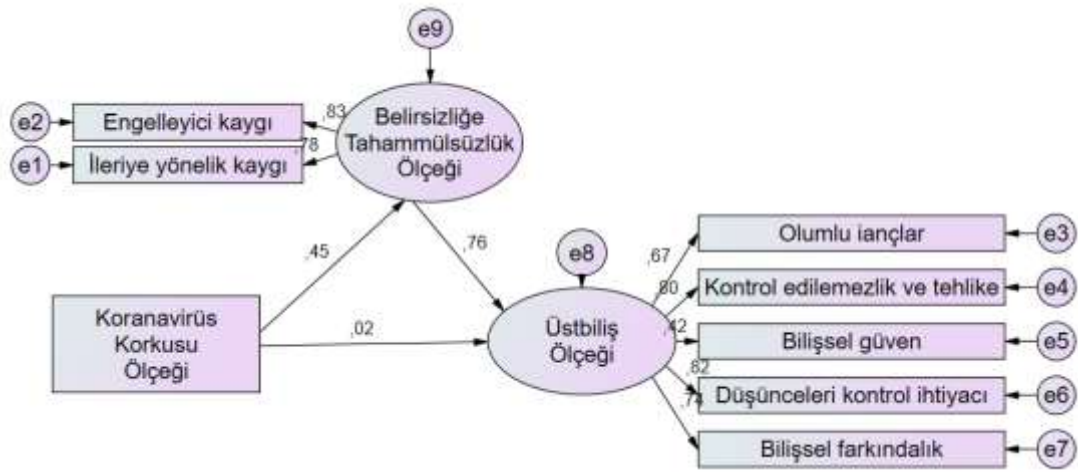
Tablo 19’de annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Üst Biliş Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar verilmiştir.

Tablo 19 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları ile Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon vardır ($p<0,05$). Katılımcıların Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arttıkça, İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanlarında da artış olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları ile Üst Biliş Ölçeğine ait alt boyutlardan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Araştırma kapsamına alınan annelerin Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arttıkça, Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarında da artış olduğu tespit edilmiştir.

Annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları ve Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Buna göre katılımcı annelerin Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanlarındaki artış, İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanlarında da artışa neden olmaktadır.

Araştırmaya katılan annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile Üstbiliş Ölçeği arasındaki aracı rolünün incelenmesi için yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Öncelikle Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının tek başına Üstbiliş Ölçeği Puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir ($\beta=0,36$; $p<0,05$). Benzer şekilde katılımcıların Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının da tek başına Üstbiliş Ölçeği Puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir ($\beta=0,77$; $p<0,05$).

Şekil 1. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile Üstbiliş Ölçeği arasındaki aracı rolü

Şekil 1.'de görüleceği üzere hem Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği hem de Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları modele aynı anda dahil edildiğinde Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının da tek başına Üstbiliş Ölçeği Puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordadığı ($\beta=0,76$; $p<0,05$), ancak Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının Üstbiliş Ölçeği Puanlarını yordama durumunun ortadan kalktığı tespit edilmiştir ($\beta=0,02$; $p>0,05$). Buna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile Üstbiliş Ölçeği arasında aracı rolünün olduğu görülmüştür.

BÖLÜM V

Tartışma

Bu bölümde, elde edilen bulgular literatürde yer alan araştırmalar çerçevesinde tartışılmıştır.

Annelerin bireysel özellikleri ile Koronavirüs Korkusu Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmanın katılımcılarını, pandemide okul öncesi çocuğu olan anneler oluşturmuştur. Galasso et al (2020) tarafından sekiz ülkede yürütülen bir çalışmada, kadınların, COVID-19 pandemisini çok ciddi bir sağlık sorunu olarak algılama ve kısıtlayıcı kamu politikası önlemlerini kabul etme ve bunlara uyma olasılığının erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermiştir (Galasso vd., 2020). Bu çalışmanın örnekleminin annelerden oluşması ve bu grubun ruhsal açıdan riskli bir grup olarak tanımlanması, annelerin daha yüksek düzeyde stres, kaygı, uykusuzluk, algılanan stres, uyum bozuklukları ve depresyon açısından riskli grup olduğunu bildiren çalışmalar tarafından doğrulamaktadır (Galasso vd., 2020; Jacques-Avinö vd., 2020; Rossi vd., 2020). Bu çalışmanın bulguları, diğer ülkelerde yapılan önceki çalışmaların sonuçlarını doğrulamıştır ve COVID-19 korkusunun anneleri olumsuz etkilediğini saptamıştır.

Bu çalışmaya katılan annelerin yaş grubuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür. Ayrıca, 31-35 arası yaş grubundaki annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları, 36-40 yaş arası ve 41 ve üzeri yaş grubundaki annelerinkine kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Doğu Nepal'de yapılan bir çalışmada, artan yaşın daha fazla Koronavirüs Korkusu ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (Yadav vd., 2021). Cori vd., (2021) tarafından yapılan çalışmada da yaşla birlikte koronavirüsle ilişkili korku düzeyinin arttığı, 40 yaşın altındaki bireylerin en çok aile üyelerinin enfekte olmasından korktuğu bulunmuştur (Cori vd., 2021). Ayrıca ülkeler arasındaki cinsiyet ve yaş grubu arasındaki farklılıkların incelendiği bir çalışmada, İtalya ve İspanya'da yaşlı bireylerin diğerlerinden izole olduğunu ve daha yüksek düzeyde COVID-19 korkusu hissettikleri bildirilmiştir (Coco vd., 2021). Türkiye'de yapılan bir çalışmada da korku, takıntı ve kaygının yaşla birlikte arttığı belirlenmiştir (Şavkın vd., 2021).

Bununla birlikte, mevcut çalışma sonuçlarının aksine, İspanya’da yapılan bir çalışmada, Pandeminin 18-35 yaş aralığındaki bireyler üzerindeki olumsuz etkisinin yaşlı nüfusa göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Jacques-Avinö vd., 2020). Türkiye’de yapılan bir çalışmada 31-45 yaş arasındaki katılımcıların COVID-19 korkusu puanlarının diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu saptanmıştır (Kalafatoğlu ve Yam, 2021). Diğer bir çalışmada ise yaş ile COVID-19 korkusu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur (Kassim vd., 2021). Bu çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar, COVID-19'un hastaneye yatma, yoğun bakımda kalma ve ölüm oranının genç yetişkinler arasında daha az olduğu göz önüne alındığında tutarlı sonuçlar elde edilmiştir. COVID-19'un hızla yayılması, yaşla birlikte enfeksiyona karşı savunmasızlığın artması, sağlık hizmetlerine erişimdeki zorluklar, yaşlı yetişkinlerin neden daha korkulu olduğunu açıklayabilir (Yadav vd., 2021).

Bu çalışmada, katılımcıların medeni durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı ancak evlilerin Koronavirüs Korkusu puan ortalamalarının bekârlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Birçok çalışma koronavirüs korkusunun medeni duruma göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur (Çölgeçen vd. Çölgeçen, 2020; Kalafatoğlu vd. Yam, 2021; Kassim vd., 2021). Kasapoğlu (2020) tarafından yapılan çalışmada da koronavirüs korkusunun katılımcıların medeni durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur (Kasapoğlu, 2020). Benzer şekilde Bayın (2020) tarafından yapılan çalışmada ise koronavirüs korkusunun katılımcıların medeni durumuna göre farklılık göstermediği ancak evli bireylerde COVID-19 korkusunun bekâr bireylere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Bayın vd., 2021). Kassim vd., (2021) çalışmasında medeni durum ile Koronavirüs Korkusu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını ancak kadın ve bekâr olmanın COVID-19 pandemisinde psikopatolojiler geliştirmek için risk faktörleri olduğunu bildirmiştir (Kassim vd., 2021). Literatür incelendiğinde COVID-19 korkusunun medeni durum açısından detaylı araştırıldığı herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak evli bireyler, daha çok iş hayatında yer aldıkları ve evden çıkmak zorunda kaldıkları için virüsü eşlerine ve çocuklarına bulaştırmaktan korkabilirler. Dolayısıyla evli bireylerin bekâr bireylere göre COVID-19 korkusu daha yüksek olabilir. Ayrıca evlilerin ruminatif düşünce düzeylerinin bekârlara göre daha düşük olması, bekârlara göre daha fazla psikososyal destek alarak olumsuz duygu ve deneyimlerini her an paylaşabilecekleri destekleyici bir

ortamda olmaları, evlilerin ise eş desteği almaları benzer düzeyde korku hissetmelerine neden olmuş olabilir. Ek olarak bu sonuçlar medeni durum ile COVID-19 korkusu arasındaki ilişkiyi gösteren sonuçların tutarlı olmadığı, çalışılan örneklemdaki bireylerin diğer sosyodemografik özelliklerinin bu sonuçları etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, katılımcı annelerin öğrenim durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, Kalafatoğlu ve Yam, (2021) tarafından yapılan, COVID-19 korkusunun eğitim düzeylerine göre, anlamlı olarak farklılaşmadığını gösteren çalışma sonucuyla uyumludur (Kalafatoğlu ve Yam, 2021). Mevcut çalışma sonuçlarından farklı olarak Kasapoğlu (2020) lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireylerin diğer eğitim düzeylerine sahip olanlara kıyasla anlamlı ölçüde daha düşük koronavirüs korkusu hissettiklerini bildirmiştir (Kasapoğlu, 2020). Suffren vd (2021) de daha düşük ebeveyn eğitim düzeyinin COVID-19 hakkındaki daha yüksek düzeyde korkuyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Suffren vd., 2021). Xue vd., (2021) tarafından lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin koronavirüs korkusunun incelenmiş, yüksek lisansa devam edenlerin diğerlerine kıyasla daha yüksek düzeyde koronavirüs korkusu hissettikleri bildirilmiştir (Xue vd., 2021). Mamun (2021) kadın bireylerde ve eğitim düzeyi yüksek olanların, daha az eğitilmiş olan bireylerden daha yüksek düzeyde COVID-19 korkusu hissettikleri belirlenmiştir (Mamun, 2021). Çalışma sonuçları arasındaki farklar pandemi sürecinin 2 yıldan uzun süredir devam etmesi, benzer bilgi kaynaklarına erişim sağlanması, duruma uyum sağlanması gibi birçok nedene bağlı olarak ortaya çıkmış olabilir. Örneğin eğitim düzeyi yükseldikçe bilinç düzeyi de artar. Dolayısıyla, daha eğitilmiş bireyler kendilerini potansiyel virüs enfeksiyonundan korumak için benimsedikleri kaçınma davranışları nedeniyle daha yüksek COVID-19 korkusu riski altındadır (Al-Hanawi vd., 2020). Diğer yandan artan bilinç düzeyi daha fazla sorgulama ve araştırmayı, sosyal medya kullanmayı da beraberinde getirmektedir. Özellikle COVID-19 bilgi kaynağı olarak sosyal medyanın ve gazetelerin kullanılması, bilgiye erişimi arttırmış, bilgi kaynaklarındaki yanlış bilgiler nedeniyle yüksek eğitilmiş bireylerin korku düzeyi yükselmiş, bu bilgi kaynaklarına erişemeyen bireylerin ise daha düşük düzeyde korku hissetmelerine aracılık etmiş olabilir.

Bu çalışmaya katılan annelerin çocuk sayısı, çocuğun yaşı ve çocuğun okul öncesi eğitim durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında

istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı bulunmuştur. Suffren vd (2021) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn ve çocuğun COVID-19 hakkındaki korku ve endişelerinin çocuğun cinsiyetine, COVID-19 karantinasından önceki aile gelirine ve ebeveyn eğitim düzeyine göre değişip değişmediği araştırılmıştır. Çalışma sonucunda çocuğun cinsiyeti ve yaşı ile annelerin COVID-19 korkusu/endişeleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, ebeveynlerin ve çocukların COVID-19 hakkındaki korku düzeylerinin birbirleriyle yakından ilişkili olduğu, ebeveynlerin COVID-19 korkusunun, büyük ölçüde kendilerinin fiziksel ve ruhsal sağlık durumu, sevdiklerinin fiziksel sağlığı ve sağlık hizmetlerine erişim konularıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir (Suffren vd., 2021). Diğer yandan Kanada’da Gadermann vd., (2021) tarafından yapılan çalışmada, evde 18 yaşından küçük çocuğu olan ebeveynlerin, pandemi nedeniyle ruh sağlığının olumsuz etkilenme riski olan bir grup olduğu, nüfusun geri kalanıyla karşılaştırıldığında, pandemi sonucu artan stres, alkol tüketimi, intihar düşünceleri, kendine zarar verme konusunda daha fazla risk altında oldukları belirlenmiştir (Gadermann vd., 2021). Bu sonuçlar, annelerin koranavirüs korkusunun çocuk sayısı, çocuğun yaşı ve çocuğun okul öncesi eğitim durumuna göre çok fazla değişmediğini göstermektedir. Bu durumun, annelerin çocuk sayısı, çocuğun yaşı ve çocuğun okul öncesi eğitim durumundan ziyade COVID-19 pandemisine bağlı belirsizlik, fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları, pandeminin sosyal ve ekonomik etkileri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla annelerin koranavirüs korkusunu azaltılmayı hedefleyen müdahalelerin benzer olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, pandemi sürecinde okul öncesi çocuğu olan annelerin çalışma durumu ve eşlerinin çalışma durumuna göre Koranavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmadığı görülmüştür. Benzer şekilde Suffren vd., (2021) tarafından yapılan çalışmada, pandemi sürecinde ebeveynlerin %70’nin ve istihdam durumlarında değişiklik olduğu (evde çalışma, çalışmayı bırakma, daha az veya daha fazla çalışma), %59’unun eşinin çalışma durumunda değişiklik olduğu ancak bu değişimlerin koranavirüs korkusuyla ilişkili olmadığı saptanmıştır (Suffren vd., 2021).

Bu çalışmaya katılan okul öncesi çocuğu olan annelerin ekonomik durumuna ve pandemide gelirin azalması durumlarına göre Koranavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür. Benzer şekilde Kasapoğlu (2020) tarafından yapılan çalışmada da koranavirüs

korkusunun katılımcıların gelir seviyesine göre farklılık göstermediği saptanmıştır (Kasapoğlu, 2020). Suffren vd., (2021) COVID-19 korkusunun aile gelirindeki değişikliklerle ilişkili olmadığını ancak gelir durumunda değişiklik olduğunu bildiren ebeveynlerin finansal kaynaklar konusunda daha fazla kaygı hissettikleri belirlenmiştir. Ayrıca pandemi öncesindeki düşük gelirin durumunun, ebeveynlerin pandemiyle ilişkili korkularını ve finansal kaynaklarla ilgili endişelerini arttırdığı bulunmuştur. Ancak mevcut çalışma sonuçlarından farklı olarak Meraya vd., (2021) sosyoekonomik durumun annelerin psikolojik stres düzeyiyle ters orantılı olduğunu, dolayısıyla daha yüksek aile gelirinin daha düşük psikolojik stresle ilişkili olduğunu göstermiştir (Meraya vd., 2021). Benzer şekilde, Kanada'da yapılan bir araştırmada, 18 aylıktan küçük çocukları olan annelerde düşük aile geliri ile COVID-19'la ilişkili depresyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Cameron vd., 2020). Genel olarak, sosyoekonomik durum, algılanan fiziksel ve zihinsel sağlığın güçlü bir yordayıcısıdır (Meraya vd., 2018; Lopes vd., 2019). Sosyoekonomik durum ve koronavirüs korkusu arasındaki ilişki, Türkiye'deki anneler açısından desteklenmemiştir.

Bu çalışmada, annelerin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu, COVID-19 geçiren annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının, COVID-19 geçirmeyen annelere kıyasla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ancak eşinin COVID-19 geçirme durumu ile Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Kalafatoğlu ve Yam (2021) tarafından yapılan çalışmada, daha önce COVID-19 tanısı alan katılımcıların COVID-19 korkusu puan ortalamalarının, COVID-19 tanısı almayanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu ancak yakınlarının COVID-19 geçirme durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Kalafatoğlu ve Yam, 2021). Bu sonuçlar yakınlarında COVID-19 tanısı alanlar ile yakınlarında COVID-19 tanısı almayanların benzer oranda koronavirüs korkusu yaşadıkları biçiminde yorumlanabilir. Literatürde bu bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Özdin ve Özdin (2020) tarafından yapılan çalışmada bireylerin COVID-19 kaygılarının yakınlarında COVID-19 tanısı olma/olmama durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır (Özdin ve Bayrak Özdin, 2020). Benzer şekilde yapılan bir çalışmada da yakınlarında COVID-19 teşhisinin olma durumuna göre bireylerin COVID19 kaygılarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Çölgeçen ve

Çölgeçen, 2020). Ancak farklı bir çalışmada yakınları COVID-19 tanısı alan kişilerin diğerlerine kıyasla daha yüksek düzeyde korku, kaygı ve üzüntü hissettikleri bildirilmiştir (Memiş Doğan ve Düzel, 2020; Kackin vd., 2021). Çalışmalar arasındaki farklılıklar, COVID-19 tanısı alan eşlerin hastalığı ağır veya hafif geçirme durumları ile ilişkili olarak ortaya çıkmış olabilir. Bu sonuçlar, COVID-19 hastalığına yakalanan ve bunu atlatan bireylerin virüse yönelik korkularının azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca COVID-19 hastalığını geçiren bireylerde hastalığın etkilerine dair belirsizlik duygularının azaldığı ve nedenle de COVID-19'a dair korkularının diğer bireylere göre daha düşük olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada, annelerin COVID-19 sebebiyle bir yakınına kaybetme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla COVID-19 sebebiyle bir yakınına kaybeden ve kaybetmeyen annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının benzer olduğu saptanmıştır. Mevcut çalışma sonucundan farklı olarak, Brezilya'da yürütülen bir çalışmada, COVID-19 pandemisi sürecinde yas ve psikolojik stres düzeyi incelenmiştir. Çalışma sonucunda COVID-19 nedeniyle yakınlarını kaybeden bireylerde psikolojik stres, korku, anksiyete, depresyon, fobi, paranoya, düşmanlık, obsesif kompulsif bozukluk ve psikotik semptomların arttığı bulunmuştur (Joaquim vd., 2021). Bu çalışmaya benzer şekilde Türkiye'de yapılan bir nitel çalışmada COVID-19 nedeniyle yakınlarını kaybeden bireylerin yoğun düzeyde korku hissettikleri bulunmuştur (Kackin vd., 2021). Farklı bir çalışmada ise yakın birinin kaybına göre COVID-19 korku düzeyinin anlamlı farklılaşma gösterdiği, salgın nedeniyle yakınlarını kaybedenlerde COVID-19 korkusunun kaybetmeyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Duman, 2020). Pandemi sürecinde ölüm sonrasında yaşananlar, ölen kişinin yakınları açısından kayıp ve yas sürecini olağandışlaştırmaktadır. Bulaş riski, sosyal mesafe kuralları, evde kalma protokolleri ve seyahat yasakları nedeniyle, insanlar ölen yakınlarının cenazesini görememekte, gömülme sırasında dahi orada bulunamamaktadır. Ayrıca süresiz olarak ertelenen ya da tamamen vazgeçilen cenaze törenleri ve anma törenleri sırasında bile yas tutanlar birbirlerinden izole edilmektedir. Bu durum kayıp ve yası birebir yaşamayı ve bu sürece şahitlik etmeyi sınırlandırmış, böylece bireysel deneyimler farklı olsa da benzer düzeyde korku hissetmelerine neden olmuş olabilir.

Annelerin bireysel özellikleri ile Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmaya katılan annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği alt boyutu olan İleriye yönelik kaygıdan ortalama $24,29 \pm 5,81$ puan, Engelleyici kaygıdan ortalama $15,46 \pm 5,34$ puan, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genelinden ortalama $39,75 \pm 10,12$ puan, aldıkları görülmüştür. Blanusă vd (2021) tarafından Sırbistan’da yapılan bir çalışmada ise katılımcıların Belirsizliğe tahammülsüzlük puan ortalamasının 8.79 olduğu ve 2012 yılında yapılan bir çalışmaya kıyasla yükseldiği bildirilmiştir (Blanuša vd., 2021).

Bu çalışmada elde edilen verilere göre, annelerin yaşı, medeni durumu ve öğrenim durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır. Benzer şekilde Donthula vd (2020) ve Güdük vd (2021) tarafından yapılan çalışmalarda belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin yaşa, medeni durum ve eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Donthula vd., 2020; Güdük vd., 2021). Literatürde mevcut çalışma sonuçlarından farklı sonuçlara da rastlanmıştır. Örneğin Arjantin’de COVID-19 pandemisi sürecinde belirsizliğe toleransın anksiyete ve depresyon belirtileri üzerine etkisinin incelendiği bir çalışmada Belirsizliğe Tahammülsüzlük düzeyinin cinsiyete ve yaşa göre farklılık gösterme eğiliminde olduğu, özellikle kadınlarda ve gençlerde Belirsizliğe Tahammülsüzlük düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Valle vd., 2020). Belirsizliğe tahammülsüzlük, içinde bulunulan belirsizlik durumunun stresli ve üzüntülü bir durum olduğuna yönelik algı, harekete geçme ve davranış oluşturma esnasında bireye yetersizlik hissettirdiği algısı, belirsiz durumların olumsuz ve kaçınılması gereken durumlar olduğu algısı ve belirsizliğin adaletsiz olduğu algısı yaş, medeni durum ve öğrenim durumundan bağımsız bir şekilde her bireyin yaşayabileceği istenmeyen bir durum olarak düşünülebilir. Farklı bir deyişle bireyin yaşı, medeni durumu, öğrenim durumu ne olursa olsun belirsizlikle karşılaştığında sözü edilen biliş ve duyuşları yaşayabilir. Bu nedenle bu faktörlerle ilişkili olarak annelerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasında söz konusu faktörlerle ilişkili olarak ortaya anlamlı bir farklılık çıkmamış olabilir.

Katılımcıların çocuk sayısına göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait alt boyutlar olan İleriye yönelik kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir. Üç ve üzerinde

çocuğu olan annelerin ileriye yönelik kaygı puanları ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları, bir ve iki çocuk sahibi olan annelerin ileriye yönelik kaygı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarından istatistiksel açıdan önemli düzeyde düşük bulunmuştur. Benzer şekilde Cadermann vd., (2020) tarafından COVID-19 pandemisinin ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin incelenmesi amacıyla Kanada'da yaşayan 3000 yetişkin üzerinde ulusal düzeyde bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada evde yaşayan 18 yaşından küçük çocuğu olan ebeveynler (n=618) arasındaki sonuçlar örneklemin geri kalanıyla karşılaştırılmıştır. Evde 4 yaşından küçük çocukları olan, 35 yaşın altındaki ebeveynlerde, önceden zihinsel sağlık sorunu olan ebeveynlerde, engelli ebeveynlerde ve maddi durumunun düşük olduğunu bildiren ebeveynlerde kaygı, stres ve korkuyu da kapsayan ruhsal sorunlar ve stresin anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır (Gadermann vd., 2021). Artan çocuk sayısının bir yandan annelerin rol ve sorumluluklarında artmaya neden olurken diğer yandan annelerin çocuk bakımı konusunda deneyim kazanmaları, çocuğun gelişim aşamalarını daha önce gözlemleyebilmeleri ve günlük yaşam içerisinde ortaya çıkan olaylara karşı başetme becerileri geliştirmeleri, ileriye yönelik kaygı ve belirsizliğe tahammül düzeylerinin düşmesine neden olmuş olabilir. Ayrıca artan çocuk sayısına bağlı olarak artan bakım yükü, zaman sınırlılığı ve çocukların fiziksel ve ruhsal ihtiyaçları annelerin belirsizlik düşünceleri üzerinde daha az yoğunlaşabilmelerine neden olmuş olabilir.

Katılımcıların 0-6 yaş dönemindeki çocuğunun yaşına göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel açıdan önemli düzeyde bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Çocuğu 0-24 ay arasında olan annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük ölçeği genel puanları, çocuğu 61-72 ay arasında olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Güdük vd., (2021) tarafından COVID-19 küresel salgınında sağlık çalışanlarının belirsizliğe tahammülsüzlüğünün değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada eş, çocuk, anne, baba gibi aile üyeleri ile birlikte yaşayanların belirsizliğe tahammülsüzlüğü daha yüksek iken arkadaşları ile aynı evi paylaşanların tahammülsüzlüğü daha düşük bulunmuştur (Güdük vd., 2021). Pandemi koşullarına ve virüsün yayılım durumuna bağlı olarak ortaya çıkan belirsizlik, annelerin ihtiyaçları olan tüm bilgilere sahip olmamalarına, bu nedenle canlarının sıkılmasına, beklenmedik olaylara karşı hazırlıksız olmaktan rahatsız olmalarına neden olmuş olabilir. Özellikle bu durumlara 0-24 aylık bebeğe sahip olmanın verdiği bakım,

sorumluluk ve hastalığın bebekler üzerindeki etkilerinin net olarak bilinmemesi eklendiğinde annelerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri artmış olabilir. Ayrıca bu durum, aile bireyleri ile yaşayanların virüsü eve taşıma ve hastalığı bulaştırma endişesinden kaynaklanmış olabilir. Ayrıca, ilk dönemlerde tamamen bakıma muhtaç olması, bakım vermede zorlanma, uykusuzluk, ilk kez anne olma vs ile ilişkili olabilir. Ayrıca bireyin kaygı, korku düzeyi ve kişilik özellikleriyle ilişkili olarak ortaya çıkmış olabilir.

Katılımcıların 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır. Okula hiç gitmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları okula devam eden 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuş, okula hiç gitmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ile İleriye yönelik kaygı puanları, okula devam etmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bora ve Ünüvar (2020) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi eğitime devam eden çocukların kaygı düzeylerinin yüksek olduğu, çocuklardaki kaygı düzeyi ile annelerinin kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Ayrıca annenin kaygı düzeyi arttıkça çocukların da kaygı düzeyinin arttığı belirlenmiştir (Bora ve Ünüvar, 2020). Pandemi sürecinde okulların kapatılması, ne zaman açılacağının net olarak bilinmemesi annelerin ileriye yönelik kaygı durumlarını arttırmış, belirsizliğe tahammül düzeylerini azaltmış olabilir.

Katılımcıların ekonomik durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı puanları ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu ancak eşlerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ekonomik durumu kötü olan annelerin İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük ölçeğinden almış oldukları puanlar, ekonomik durumu iyi olan annelerin İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük ölçeği genel puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Kanık vd. (2020) tarafından 1210 kişi üzerinde yapılan bir

çalışmada ekonomik düzeyin kaygıyı arttırdığı ve psikolojik iyi oluşu azalttığı bulunmuştur (Kanık vd., 2020). Pandemiye bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik sorunlar, işsizlik, çalışma ve yaşam koşullarının değişmesi bireylerin ailevi ve kişisel ekonomik durumlarıyla ilgili kaygılarını arttırmış, kaygı düzeyi arttıkça iyi olma ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri olumsuz etkilenmiş olabilir.

Annelerin pandemi döneminde gelirinin azalması durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır. Geçgin ve Sahranç (2017) tarafından yapılan çalışmada belirsizliğe tahammülsüzlüğün psikolojik iyi oluşla ilişkisi cinsiyet, algılanan gelir düzeyi ve algılanan ebeveyn tutumlarına göre değerlendirilmiştir. Çalışma sonunda; belirsizliğe tahammülsüzlük ile psikolojik iyi oluş arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Ancak algılanan gelir durumunun belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir (Geçgin ve Sahranç, 2017). Benzer şekilde Donthula vd (2020) tarafından yapılan çalışmada belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin gelir durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Donthula vd., 2020). Pandemi sürecinde alınan tedbirler doğrultusunda uygulanan karantina sebebiyle annelerin ev içinde zorunlu olarak daha fazla zaman geçirmesi, normal koşullarda ev dışında bireysel aktivitelerini sürdürebilecek iken uzun süre evde kalma zorunluluklarının olması ekonomik harcamaların da kısıtlanmasına neden olmuş olabilir. Ayrıca, gelirinin azalmasından ziyade evde zaman geçirmek, izolasyon ve karantina nedeniyle evden çıkamamak yapılacak faaliyet ve planlamaların da sınırlandırılmasına dolayısıyla belirsizlikten ziyade kurallara uyma zorunluluğuna bağlı olarak daha az para harcanmasına ve geliri azalan ve azalmayan annelerin bu konuda benzer deneyimler yaşamaları sonucu benzer tahammül düzeylerine sahip olmalarına neden olmuş olabilir.

COVID-19 geçiren ve geçirmeyen annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Ayrıca, bu çalışmada, eşi COVID-19 geçiren ve eşi COVID-19 geçirmeyen annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları, İleriye yönelik kaygı puanları ve Engelleyici kaygı puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir. Duman (2020) tarafından yapılan çalışmada kişinin kendisinin ya da bir yakınının COVID-19'a yakalanıp yakalanmaması durumuna göre COVID-19 korkusu ve

belirsizliğe tahammül düzeyi anlamlı farklılaşma göstermediği bulunmuştur (Duman, 2020). COVID-19 tanısı konulma ve test yaptırma özellikleri ile belirsizliğe tahammülsüzlük durumları arasındaki ilişki olmadığı belirlenmiştir (Güdük vd., 2021). Bu durum COVID-19 hastalığını geçirenlerin ve geçirmese de virüse yakalanma prevalansının yüksek olması nedeniyle bu belirtileri yaşayan bireylere şahit olmanın ve bu belirtileri gözlemlemelerinin, annelerin hastalığın etkilerine dair belirsizlik duygularının azattığı, COVID-19'a dair korku ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin diğer bireylerle benzer düzeyde olmasına neden olduğu söylenebilir.

Annelerin COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetme durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur. Dolayısıyla COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybeden annelerin İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği puanları, COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetmeyen annelerin İleriye yönelik kaygı, Engelleyici kaygı ve Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarından daha yüksek hesaplanmasına karşın, hesaplanan puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir. Güdük vd., (2021) tarafından yapılan çalışmada, çalışmaya katılan bireylerin %8,6'sı pandemi sürecinde COVID-19 nedeniyle bir yakınıni kaybettiğini bildirmiştir. Bir yakınıni kaybedenlerin içinde hiçkimsenin kendi aile üyelerinden birinin kaybını yaşamadığını, üçü çalışma arkadaşını kaybettiğini, birisi yakın arkadaşını kaybettiğini, yirmibir kişi ise vefat eden kişinin akraba veya komşularından biri olduğunu belirtmiştir. Ancak annelerin COVID-19 nedeniyle bir yakınınin vefat etmesi ile belirsizliğe Tahammülsüzlük düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (Güdük vd., 2021). Pandemi sürecinin 2 yıldan uzun süredir devam etmesi, ilaç ve aşı benzeri tıbbi malzemelerin geliştirilmesi hastalığın kabul edilmesine ve belirsizlik duygularının azalmasına neden olmuş olabilir.

Annelerin bireysel özellikleri ile Üst Biliş Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmaya katılan ve pandemi sürecinde okul öncesi çocuğu olan annelerin Üst Biliş ölçeği alt boyutları olan Olumlu inançlardan ortalama $12,17 \pm 4,16$ puan, Kontrol edilemezlik ve tehlikeden ortalama $13,28 \pm 3,98$ puan, Bilişsel güvenden ortalama $12,21 \pm 4,40$ puan, Düşünceleri kontrol ihtiyacından ortalama $13,87 \pm 4,81$ puan, Bilişsel farkındalıktan ortalama $16,83 \pm 3,78$ puan aldıkları tespit edilmiştir.

Aydın vd., (2021) tarafından yapılan çalışmada ise COVID-19 pandemisi sırasında korku ve COVID-19'a bağlı olarak algılanan tehlikenin ve üstbilişin kaygı düzeylerine katkısı incelenmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların Olumlu inançlar alt boyutundan ortalama $11,8 \pm 4,32$; Kontrol edilemezlik ve tehlikeden ortalama $13,28 \pm 3,98$ puan, Bilişsel güvenden ortalama $13,3 \pm 4,54$ puan, Düşünceleri kontrol ihtiyacından ortalama $11,8 \pm 4,07$ puan; Bilişsel farkındalıktan ortalama $16,01 \pm 4,08$ puan aldıkları tespit edilmiştir (Aydın vd., 2021). Mevcut çalışmadan elde edilen puan ortalamalarının Aydın vd., (2021) tarafından yapılan çalışmadaki puan ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular örneklemin sosyodemografik özellikleriyle ve çalışmanın yapıldığı zaman sürecine bağlı olarak ortaya çıkmış olabilir.

Araştırmaya katılan annelerin yaş grubuna göre Üst Biliş Ölçeği alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır. Irak vd (2015) tarafından yapılan çalışmada, yaşın Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık alt ölçekleri üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar özellikle bilişsel farkındalık, kontrol edilemezlik ve tehlike ve ayrıca düşünceleri kontrol ihtiyacı türü üstbilişsel süreçlerin yaş düzeyinden etkilendiği, yaş arttıkça olumsuz tarzdaki üstbilişsel inançlarda bir azalma meydana geldiği bulunmuştur (Irak vd., 2015). Çalışma sonuçları arasındaki farklılıklar, Üst Biliş düzeyinin yaş değişkeninden ziyade çalışmaya katılan annelerin çoğunlukla farklı sosyodemografik özellikler, baş etme mekanizmaları, kişilik özellikleri ve yaşam koşullarına sahip olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmaya katılan annelerin medeni durumuna göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır. Benzer şekilde Dilci ve Kaya (2012) tarafından yapılan çalışmada evli ve bekâr katılımcıların üstbilişsel farkındalık puanlarının birbirlerine çok yakın olduğu, medeni durum ve üstbilişsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir (Dilci ve Kaya, 2012).

Bu çalışmada, annelerin öğrenim durumuna göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel

açından önemli bir farkın olmadığı belirlenmiştir. Ancak mevcut çalışma bulgularından farklı olarak, Irak vd (2015) tarafından yapılan çalışmada, eğitim düzeyinin olumlu inançlar, bilişsel farkındalık ve düşünceleri kontrol ihtiyacı alt boyutları üzerinde anlamlı etki oluşturduğu, ek olarak eğitim düzeyi arttıkça bilişsel farkındalık ve düşünceleri kontrol ihtiyacı puanlarında olumlu yönde bir azalmanın olduğunu, buna karşın olumlu inançlar alt puanlarında ise ilk sekiz yıllık eğitim sonrası düşük bir artışın olduğunu ancak bu artışın eğitim düzeyindeki artışla paralel doğrultuda ve anlamlı oranda artarak devam etmediğini ortaya koymuştur. Ayrıca bu sonuçlar, bellekteki ulaşılan bilgi miktarı arttıkça belleğe duyulan güvenin veya farklı bir söylemle üst-biliş performansının arttığını göstermiştir (Irak vd., 2015). Çalışma bulguları arasındaki bu farklılığın sebebi, söz konusu çalışmanın pandemi sürecinden önce yapılmış olması, dolayısıyla çalışmaya katılan örneklemdeki bireylerin pandemi sürecinin etkisi altında kalarak yanıtlamamaları ve pandeminin küresel etkilerine maruz kalmamaları olabilir. Ayrıca bu sonuçlar, eğitim durumundan ziyade pandemi sürecinde her bireyin benzer kaygı ve korkular hissetmesi, hastalığın bilinmez doğasına verilen tepkinin benzer olması nedeniyle ortaya çıkmış olabilir.

Araştırmaya katılanların Üst Biliş Ölçeği alt boyutlarının annelerin ve eşlerinin COVID-19 geçirme durumu, evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması ve COVID-19 sebebiyle bir yakını kaybetme durumuna göre bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Mertens vd., (2020)'e göre pandeminin ve toplumun pandemiye ele alışının birçok insanı etkilemesi ve onlarda bazı rahatsız edici psikolojik sorunları ortaya çıkarması muhtemeldir. Dolayısıyla virüsün oluşturduğu enfeksiyon tehdidi sağlık kaygısını, yani enfekte olma, ciddi şekilde hasta olma ve ölme endişesini ortaya çıkarabilir (Mertens vd., 2020). Literatüre göre, COVID-19 karantinası sırasında koruyucu olduğu tespit edilen, duygusal destek ve başatma mekanizmaları bu sürecin olumsuz etkisini ve ruhsal sorunların ortaya çıkmasını engeleyebilir (Bu vd., 2020). Arkadaş ve akrabalarla mesafe kuralları çerçevesinde fiziksel temas ve onlarla dijital temas yalnızlık duygularını azaltabilir. Ayrıca, mevcut pandemi durumu, pandemi dışı günlük yaşamda evde yapılmayan olumlu şeyleri yapmaya ve dışarı çıkıp doğayı deneyimlemeye zaman ayırarak bireylere olumlu duygu ve deneyimler için fırsatlar sunmuştur (Hoffart vd., 2021). Russel vd., (2013)'ün belirttiği gibi bu faaliyetler birisiyle veya bir şeyle bağlantı hissi uyandırmış ve böylece çalışmaya katılan annelerin kaygı, belirsizlik ve bilişsel

sorunlarının azalmasına yardımcı olmuş olabilir (Russel vd., 2013). Bu durum Üst Biliş düzeyi annelerin ve eşlerinin COVID-19 geçirme durumu, evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması ve COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetme durumundan ziyade bu tür sosyal destek ve başetme faaliyetleriyle ilişkili olabilir.

Bu çalışma sonucunda, araştırmaya katılan annelerin çocuk sayısına göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel açıdan önemli bir farkın bulunmadığı belirlenmiştir. Ancak çalışmaya katılan annelerin 0-6 yaş dönemindeki çocuğunun yaşına göre Olumlu inançlar ve Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistiksel açıdan önemli bir farkın olduğu belirlenmiştir. Çalışma kapsamında, çocuğu 0-24 ay arasında olan annelerin Olumlu inançlar puanları, çocuğu 49-60 aylık olan annelerin puanlarından istatistiksel açıdan önemli düzeyde yüksek, çocuğu 0-24 ay arasında olan annelerin Bilişsel farkındalık puanları ise, çocuğu 61-72 aylık olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak önemli düzeyde yüksek bulunmuştur. Frank vd (2021) tarafından yapılan çalışmada annelerin COVID-19 pandemisi sırasında babalara kıyasla çocuklara bakım verememe olasılığının önemli ölçüde daha yüksek olduğu, erkeklere kıyasla kadınların çocuk bakımı veya okul ihtiyaçlarını sağlamaktan birincil derecede sorumlu oldukları ve günlük ev işlerinin çoğunu erkeklere göre kadınların önemli ölçüde daha fazla yerine getirdiği belirlenmiştir (Frank vd., 2021). Sonuçlar incelendiğinde, Üst Biliş düzeyinin geleneksel aile yapısı ve kadının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca pandemi sürecinde dünya genelinde ve Türkiye’de de okulların kapatılması ve uzaktan eğitim sürecine geçilmesi, birçok iş yerinin çalışma saatlerinde değişiklikler yapması veya uzaktan çalışma sistemine geçmek gibi uygulamalara geçmesi yaşam şekillerini hızla değiştirmiştir. Dolayısıyla yeni yaşam düzeni, yaşamını yitiren insanlar, hastalığa yakalanma riski, yaşamın ekonomik ve sosyal bağlamda, yeni sorumluluklara adapte olmak ve bu süreci yönetme çabası anneleri ruhsal bağlamda da etkilemiş olabilir. Bu durum çocuk sayısı ile ilişkili olmasa da daha küçük yaştaki bir çocuğa sahip olmanın verdiği bakım sorumluluğu ile daha da belirgin hale gelmiş olabilir.

Katılımcı annelerin 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna göre Üst Biliş Ölçeği alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistik açısından anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Çalışma

kapsamında okula hiç gitmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları, okula devam eden 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek, Okula devam etmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin bilişsel farkındalık puanları, okula devam eden 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde bu konuyla ilişkili sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Wells ve Matthews (1996) modeline göre, Üst bilişler, içsel deneyimlerin anlamı ve bu deneyimlerin nasıl kontrol edilmesi gerektiği hakkında sahip olduğumuz inançları ifade etmektedir. Bu modele göre, üstbilişlerin varlığı psikolojik sıkıntıyı arttırabilir. Olumlu üstbilişler (“Endişelenirsem hazırlıklı olacağım”) uyumsuz başa çıkma stratejilerinin (endişe, ruminasyon ve düşünce bastırma gibi) başlatılmasıyla bağlantılıdır (Irak, 2012). Olumsuz üstbilişler, başa çıkma stratejilerinin kontrol edilemezliği ve tehlikesi ve bu tür stratejileri benimsemenin sonuçları (örneğin, düşünme üzerinde kontrol kaybı, bilişsel güven eksikliği) hakkındaki yargıları yansıtmaktadır. Dolayısıyla çalışma kapsamında okula hiç gitmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin pandemi sürecinine bağlı olarak ortaya çıkan belirsizlik, okulların kapanması, iş ve gelir düzeyindeki değişiklikler, eğitimin aksaması ve geleceğe yönelik planlamalar yapamamaları nedeniyle düşüncelerini kontrol edememelerine, düşünceleri kontrol edemememenin bir zayıflık işareti olduğunu düşünmelerine, düşündüklerinin farkında olmalarına, bu düşünceleri takip etmelerine dolayısıyla, Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanlarının yükselmesine neden olmuş olabilir.

Araştırmaya katılan annelerin çalışma durumuna göre Üst Biliş düzeyleri incelendiğinde, çalışmayan, işyerinde çalışan, uzaktan çalışan ve hem uzaktan hem işyerinden çalışan annelerin Üst Biliş Ölçeğine ait tüm alt boyutlardan almış oldukları puanların benzer olduğu, dolayısıyla gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Ancak çalışmaya katılan annelerin eşinin çalışma durumuna göre Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutu olan Bilişsel güven puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farkın olduğu belirlenmiştir. Eşi uzaktan çalışan annelerin Bilişsel güven puanının, eşi çalışmayan annelerin Bilişsel güven puanından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Tosun ve Irak (2008) Üstbiliş ölçeğinin çeviri sürecinde bilişsel güveni, bireyin kendi bellek ve dikkat yeteneklerine güveninin

olmaması şeklinde tanımlanmıştır (Tosun ve Irak, 2008). Haller ve Novita, (2020), iş yerlerinin kapanmasının, yoğun çocuk bakım sorumluluklarına ve istihdamla ilişkili önemli gerginliklere neden olduğunu, evde eğitim ve kalabalık haneler gibi ek sorunların ortaya çıktığını ve bu durumun anneler üzerinde ek bir yük oluşturduğunu ifade etmiştir (Haller ve Novita, 2021). Pandemi sürecine bağlı olarak ortaya çıkan sosyal izolasyon, karantina uygulamaları uzaktan çalışma, iş yerlerinin kapanması, çalışma saatlerinin değişmesi ve uzaktan çalışmanın yaygınlık kazanması sonucu eşlerin iş yerinden ziyade evde çalışmasına neden olmuştur. Dolayısıyla annelerin eşlerinin evde olması, özel alanın iş yerine dönüşmesine, eşlerinin çalışması nedeniyle artan stres, korku, kaygı, eşlerin iş yükü ve annelerin artan sorumluluğu, annelerin belleklerine güvenmemelerine ve zayıf belleğe sahip olduklarını düşünmelerine, olayları hatırlama konusunda sorun yaşamalarına, kendi bellek ve dikkat yeteneklerine güvenlerinin azalmasına ve sonuçta Bilişsel Güven puanlarının yükselmesine neden olmuş olabilir.

Araştırmaya katılan annelerin ekonomik durumuna göre Üst Biliş Ölçeğine ait alt boyutlar olan Kontrol edilemezlik ve tehlike ile Düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları arasında istatistik açısından anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur. Ekonomik durumu kötü olan annelerin Kontrol edilemezlik ve tehlike ile Düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları, ekonomik durumu iyi olan annelerin Kontrol edilemezlik ve tehlike ile Düşünceleri kontrol ihtiyacı puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Meraya vd., (2021) sosyoekonomik durumun annelerin psikolojik stres düzeyiyle ters orantılı olduğunu, dolayısıyla daha yüksek aile gelirinin daha düşük psikolojik sıkıntı ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Meraya vd., 2021). Pandemi sürecinde neredeyse ailelerin tamamı, kreşler, okullar ve zorunlu olmayan işyerleri kapandığı için günlük programlarında ve rutinlerinde önemli aksaklıklar yaşamıştır. Pew Araştırma merkezi (2020) tarafından yapılan araştırmada yetişkinlerin çoğunluğu (%91), pandeminin başlangıcından itibaren hayatlarının en azından biraz değiştiğini bildirirken, neredeyse yarısı (%44) hayatlarının önemli şekillerde değiştiğini ifade etmiştir. Ayrıca yetişkinlerin dörtte birinden fazlasının (%28), hane halkının en az bir üyesinin işini kaybettiğini veya işten çıkarıldığını, üçte birinin (%33) gelirinin düştüğünü bildirmektedir (Pew Araştırma Merkezi 2020). Türkiye’de de yaşanan benzer durumlar, ekonomik durumu kötü olan annelerin pandemiye bağlı ortaya çıkan olumsuz süreçleri birtakım nötrleştirmeye ve kontrol etmeye (checking)

yönelik ritüeller sergileyerek yok etmeye çalışmalarına (örn: olumsuzluklara karşı hazır olmak için daima kaygılı olmalıyım”, dolayısıyla Kontrol edilemezlik ve tehlike ile Düşünceleri kontrol ihtiyacı puanlarının yükselmesine neden olmuş olabilir.

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile Üstbiliş Ölçeği arasındaki aracı rolüne ilişkin bulguların Tartışılması

Bu çalışmada, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile Üstbiliş Ölçeği arasında aracı rolünün olduğu belirlenmiştir. Birçok çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin Zhuo vd (2021) tarafından yapılan çalışma sonuçları belirsizliğe tahammülsüzlük ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiye başa çıkma stratejisi, ruminasyon ve COVID-19 korkusunun aracılık ettiği, yalnızlığın belirsizliğe tahammülsüzlük ile ruh sağlığı arasındaki ilişkide moderatör olarak rol oynadığı saptanmıştır (Zhuo vd., 2021).

Gbor vd (2020) tarafından ergenler ve ebeveynleri üzerinde yapılan çalışmada COVID-19’a bağlı korku ve sıkıntı düzeyi ile depresif belirtiler arasında anlamlı bir ilişki olduğu, artan virüs korkusunun, daha yüksek düzeyde stres de dahil olmak üzere birçok ruhsal soruna neden olduğu bulunmuştur (Gabor vd., 2020).

Ergin Deniz, (2021) tarafından yapılan çalışmada öz-şefkat ve iyilik hali arasındaki ilişkide, belirsizliğe tahammülsüzlüğün ve COVID-19 korkusunun ardışık bir aracılık rolü oynadığı sonucuna varmıştır (Ergin Deniz, 2021).

Blanuša vd (2021) iş güvencesizliğinin sıkıntı üzerindeki etkisinin, belirsizliğe tahammülsüzlük ve COVID korkusu arasındaki etkileşimle yumuşatılabileceğini ortaya koymuştur (Blanuša vd., 2021).

Türkiye’deki insanların pandemi ile baş etmek zorunda olduğu koşullar birçok yönden son derece olumsuzdur. Hastalığın hızla yayılması, etkilenen çok sayıda insan, artan ölüm sayısı, sağlık sistemine güvensizlik ve dezenformasyon, annelerin COVID-19 korkusu yaşamasına önemli ölçüde katkıda bulunmuş olabilir. Bu korkunun kaygı ve depresyon gibi bilişsel süreçleri etkileyen bir faktör olduğu ortaya konmuştur (Rodríguez-Hidalgo vd., 2020). Ayrıca pandemiler ve sonuçları, yakınların ölümü, iş kaybı, finansal stresörler, ilişki çatışmaları gibi birçok olumsuz olay yaratır (Bryant vd., 2020). Bu durumlar, annelerin ruhsal ve fiziksel sağlık sorunlarına maruz kalmalarına neden olmaktadır (Valle vd., 2020; Kackin vd., 2021). Bu nedenle annelerin pandemi hakkında artmış korku ve endişe

yaşamaları daha olasıdır. Bilinmeyen bir virüsle uğraşmak, pandemi sürecinin olumsuz koşulları ve içinde bulunulan durumun belirsizliği, kontrol edilemezliği ve tehlike algısı bireyin işleyişini etkileyebilecek makul bir korku uyandırır. Orta düzeyde korku, insanları daha sorumlu olmaya ve kısıtlayıcı önlemleri almaya motive edebilirken, özellikle daha uzun bir süre boyunca yüksek düzeyde korku, kaygı, sıkıntı ve belirsizlik hissine yol açmaktadır. Bu durumda belirsizliğe tahhamülü yüksek olan anneler, daha etkili başetme mekanizmalarını kullanarak uyum sağlamaya ve sağlığını korumaya çalışırken, belirsizliğe tahhamülü düşük olan anneler, daha yüksek düzeyde Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık göstermiş olabilirler. Bu da annelerin belleklerine güvenmemelerine ve zayıf belleğe sahip olduklarını düşünmelerine neden olmuş olabilir. Dolayısıyla tüm bu süreçler, koronavirüs korkusu ve üstbilişler arasında belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracı rol oynamasına neden olmuş olabilir.

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmanın amaç ve alt amaçları doğrultusunda ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlardan yola çıkarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Sonuç

- Bu çalışmaya katılan annelerin yaş grubuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.
- Bu çalışmada, annelerin medeni durum ve öğrenim durumlarına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı ancak evlilerin Koronavirüs Korkusu puan ortalamalarının bekârlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Bu çalışmaya katılan annelerin çocuk sayısı, çocuğun yaşı ve çocuğun okul öncesi eğitim durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.
- Bu çalışmaya katılan annelerin ekonomik durumuna ve pandemide gelirin azalması durumlarına göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.
- Bu çalışmada, annelerin COVID-19 geçirme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu, COVID-19 geçiren annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının, COVID-19 geçirmeyen annelere kıyasla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ancak eşinin COVID-19 geçirme durumu ile Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır.
- Bu çalışmada, annelerin COVID-19 sebebiyle bir yakınıni kaybetme durumuna göre Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür.
- Bu çalışmada elde edilen verilere göre, annelerin yaşı, medeni durumu, öğrenim durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğin alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

- Katılımcıların çocuk sayısına göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği toplam puanı ve ölçeğe ait alt boyutları olan İleriye yönelik kaygı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği toplam puanı ve ölçeğe ait alt boyutlar olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farkın olduğu saptanmıştır.
- Katılımcıların ekonomik durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait alt boyutlar olan İleriye yönelik kaygı puanları ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı anlamlı bir farkın olduğu ancak eşlerinin çalışma durumuna göre ise anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır.
- Annelerin pandemi döneminde gelirinin azalması durumuna göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait alt boyutlar olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.
- COVID-19 geçiren ve geçirme durumu veya COVID-19 sebebiyle bir yakını kaybetme durumu ile Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait alt boyutlar olan İleriye yönelik kaygı ile Engelleyici kaygı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- Araştırmaya katılan annelerin yaş, medeni durum ve öğrenim durumuna göre Üst Biliş Ölçeği alt boyutları olan Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Bilişsel güven, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları arasında istatistik yönünden anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır.
- Araştırmaya katılanların Üst Biliş Ölçeği alt boyutlarının annelerin ve eşlerinin COVID-19 geçirme durumu, evde çekirdek aile dışında yaşayan biri olması ve COVID-19 sebebiyle bir yakını kaybetme durumuna göre bir farklılık göstermediği saptanmıştır.
- Bu çalışma sonucunda, araştırmaya katılan annelerin çocuk sayısı ve 0-6 yaş döneminde olan çocuğun okul öncesi eğitimi durumuna Üst Biliş Ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Okula hiç gitmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin Olumlu inançlar, Kontrol edilemezlik ve tehlike, Düşünceleri kontrol ihtiyacı ile Bilişsel farkındalık puanları, okula devam eden 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde

yüksek, okula devam etmeyen 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin bilişsel farkındalık puanları, okula devam eden 0-6 yaş dönemi çocuğu olan annelerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

- Bu çalışmada, eşi uzaktan çalışan annelerin Bilişsel güven puanı, eşi çalışmayan annelerin Bilişsel güven puanından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Bu çalışmada, ekonomik durumu kötü olan annelerin Kontrol edilemezlik ve tehlike ile Düşünceleri kontrol ihtiyacı puan ortalamaları, ekonomik durumu iyi olan annelerin Kontrol edilemezlik ve tehlike ile Düşünceleri kontrol ihtiyacı puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
- Bu çalışmada annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları ile Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon vardır.
- Ayrıca annelerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanları ile Üst Biliş Ölçeğine ait alt boyut puanları arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu görülmüştür.
- Annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait alt boyut puanları arasında pozitif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde korelasyonun var olduğu saptanmıştır.
- Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarının Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile Üstbiliş Ölçeği arasında aracı rolünün olduğu görülmüştür.

Öneriler

Klinisyenlere Yönelik Öneriler

- Pandemi sürecinde okul öncesi çocuğu olan annelerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, annelerin koronavirüs korkusunu azaltmaya yönelik müdahalelerin yaş, 0-6 yaş çocuk sayısı ve çalışma durumları gibi özellikler dikkate alınarak planlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi önerilir. Uygun psikoterapi müdahalelerinin veya psikoeğitimlerin yapılması önerilir.
- Pandemi sürecinde okul öncesi çocuğu olan annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük düzeylerinin değerlendirilmesi, aralıklı olarak takip edilmesi, Belirsizliğe Tahammülsüzlük düzeylerinin azalmasına yönelik müdahalelerin sosyodemografik özellikler dikkate alınarak planlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi önerilir. Özellikle bilişsel davranışçı terapi temelli müdahale programlarının yapılması önerilir. Bu müdahalelerin planlanmasında çocuk sayısı,

ekonomik durumu vb. sosyodemografik özelliklerin göz önünde bulundurulması önerilir.

- Pandemi sürecinde okul öncesi çocuğu olan annelerin Üst Biliş düzeylerinin belirlenmesi, üst bilişlere neden olan faktörlerin tanımlanması, bu faktörlere yönelik bireysel veya grupla bilişsel davranışçı terapilerin ve psikoeğitimlerin planlanması, uygulanması önerilir.
- Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Koronavirüs Korkusu ile Üstbiliş düzeyi arasında aracı rolü olduğu göz önünde bulundurularak planlanan müdahalelerin bu kavramlar ışığında ele alınması önerilir.
- Bu bulgular doğrultusunda ruh sağlığı hizmeti veren profesyoneller tahammülsüzlüğün koronavirüs korkusu ile üstbilişi azaltmaya yönelik programlar geliştirebilir ve bunu çevrimiçi olarak uygulayabilirler.

Kurumlara Yönelik Öneriler

- Okul öncesi eğitim veren kurumların, annelerin duygu, düşünce ve davranışlarının çocuklar üzerindeki yadsınamaz etkisini göz önünde bulundurularak, Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Koronavirüs Korkusu ve Üstbiliş düzeyi yüksek olan ebeveynlere yönelik uygun stratejiler geliştirmesi önerilir.
- Pandemi sürecinde okul öncesi çocuğu olan annelerin belirsizliğe Tahammülsüzlük, Koronavirüs Korkusu ve Üstbiliş düzeyini iyileştirmek amacıyla esnek çalışma koşullarının sağlanması, bakıcı desteğinin sunulması önerilir.
- Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Koronavirüs Korkusu ve Üstbiliş düzeyi yüksek annelerin psikolojik sorunlar yaşamaları olasıdır. Bu belirtileri erken tespit etmeye yönelik taramaların yapılması önerilir. Bu açıdan riskli grupları belirleyerek ihtiyaçlarının analiz edilmesi, uygun eğitim, sempozyum, kurs vb. müdahalelerin yapılması önerilir.
- Annelerin Belirsizliğe tahammülsüzlük, Koronavirüs Korkusu ve Üstbiliş düzeyini azaltmaya yönelik görsel ve işitsel materyaller hazırlanarak paylaşılabilir. Bu materyallerin içeriğinde belirsizliğe tahammülsüzlük, koronavirüs korkusunun belirtilerini yansıtmaması, farkedildiğinde neler yapmaları gerektiği, bu belirtilerle etkili başetme yolları ve destek alabilecekleri kişi veya kurumları içermesi önerilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırma belli bir tarih aralığı ve süre içerisinde, sınırlı sayıda anneyle yapılmıştır. Kesitsel ve ilişkisel tarama desenine sahip bir çalışmadır. Bu nedenle

boylamsal çalışmaların yapılması nerilir. Bu araştırma belli bir örneklem grubu üzerinde yapılmıştır. Bu yüzden araştırma sonuçlarının genellenebilirlik düzeyini arttırmak amacıyla, daha geniş ve farklı örneklem gruplarıyla, farklı illerde ve farklı kültürlerle karşılaştırmalı çalışmaların yapılması önerilir. Annelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Koronavirüs Korkusu ve üstbiliş açısından değerlendirilmesi ve karşılaştırmalı çalışmaların yapılması önerilir. Annenin ruhsal durumunun ocuk ve ergenleri etkileyeceği göz önünde bulundurularak çalışma sonucunda elde edilen benzer ilişkilerin ocuk ve ergen gruplarında da test edilmesi önerilir.

Politika Yapıcılara Yönelik neriler

- Politika yapıcılarının, önemli bir toplumsal işlevsel birim olarak ailelere odaklanması önerilir. COVID-19'un ebeveynler ve çocuklarda ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkisini azaltmak için, yüz yüze veya telesağlık yoluyla psikoterapi veya psikolojik destek sunulabilmesine yönelik devlet desteği sağlanması önerilir.

Kaynakça

- Afacan, E. & Avcı, N (2020). Koronavirüs (COVID-19) örneği üzerinden salgın hastalıklara sosyolojik bir bakış. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* , Covid-19 Özel Sayısı 2 , 1-14 . Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Asead/Issue/54658/738133>
- Akdeniz, G (2020). Çalışan annelerin okul öncesi çocuklarında anne tutumlarının yıkıcı davranışlar üzerine etkisinin incelenmesi (Master's Thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü). [Http://95.183.203.22/Xmloi/Handle/11363/2591](http://95.183.203.22/Xmloi/Handle/11363/2591)
- Akpınar, B (2011). Biliş ve üstbiliş (metabiliş) kavramlarının zihin felsefesi açısından analizi. *Electronic Turkish Studies*, 6(4). <https://App.Trdizin.Gov.Tr/Publication/Paper/Detail/Tvrjnu9eazfou09>
- Al-Hanawi, M. K., Angawi, K., Alshareef, N., Qattan, A. M. N., Helmy, H. Z., Abudawood, Y., Alqurashi, M., Kattan, W. M., Kadasah, N. A., Chirwa, G. C., & Alsharqi, O (2020). Knowledge, attitude and practice toward COVID-19 among the Public in the Kingdom of Saudi Arabia: A cross-sectional study. *Frontiers in Public Health*, 8(May), 1–10. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.00217>
- Alisinanoğlu, F., & Ulutaş, İ (2003). Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim Ve Bilim*, 28(128). [Http://Egitimvebilim.Ted.Org.Tr/Index.Php/Eb/Article/View/5135/1217](http://Egitimvebilim.Ted.Org.Tr/Index.Php/Eb/Article/View/5135/1217)
- Alkhamees, A. A., Alrashed, S. A., Alzunaydi, A. A., Almohimeed, A. S., & Aljohani, M. S (2020). The psychological impact of Covid-19 pandemic on the general population fo Saudi Arabia. *Comprehensive Psychiatry*, 102, Article 152192. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2020.152192>.
- Alon, T., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., & Tertilt, M (2020). *The impact of covid-19 on gender equality* (No. W26947). National Bureau Of Economic Research. <https://Digitalcommons.Wcl.American.Edu/Wlpeconomy/9>
- Altundağ, Y (2021). Erken dönem COVID-19 pandemisinde COVID-19 korkusu ve psikolojik dayanıklılık. *Ekev Akademi Dergisi*, (85), 499-516. <https://App.Trdizin.Gov.Tr/Publication/Paper/Detail/Tkrbm5qyznodz09>
- Arslan Özkılıç, S (2021). Okul öncesi dönem çocuklarının anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgisi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki

ilişkinin

incelenmesi.

[Http://Www.Openaccess.Hacettepe.Edu.Tr:8080/Xmlui/Handle/11655/23589](http://Www.Openaccess.Hacettepe.Edu.Tr:8080/Xmlui/Handle/11655/23589)

Arslan, G (2021). Güncel veriler ışığında çocuklarda COVID-19 ve bakım .

Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi , 1 (2) , 83-94 . Retrieved

From <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Fbujohs/Issue/65502/1011295>

Aslan, R (2020). Kovid-19 fizyoloji ve psikolojiyi nasıl etkiliyor?. *Ayrıntı*

Dergisi, 8(88). [Http://Dergiayrinti.Com/Index.Php/Ayr/Article/View/1389](http://Dergiayrinti.Com/Index.Php/Ayr/Article/View/1389)

Aslan, R (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve COVID-19. *Ayrıntı*

Dergisi, 8 (65), 35-41.

Aslanargun, E., & Tapan, F (2011). Okul öncesi eğitim ve çocuklar üzerindeki

etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 219-

238. <https://App.Trdizin.Gov.Tr/Makale/Tvrnek56vtvput09>

Aydın, O. A., Orhan, S., Gümüş, M., Kaya, N. & Mahanoğlu, E (2021). COVID-

19'un nedenleri algısı ile covid-19 korkusu arasındaki ilişki üzerine bir

inceleme. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 9-25. Doi:

10.46291/Al-Farabi.060302

Aydın, O., Balıkçı, K., Arslan, Y., Ünal-Aydın, P., Müezzini, E., & Spada, M. M

(2021). The combined contribution of fear and perceived danger of covid-19

and metacognitions to anxiety levels during the COVID-19 pandemic. *Journal*

of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy, 0123456789.

<https://doi.org/10.1007/s10942-021-00429-9>

Bakioglu, F., Korkmaz, O., & Ercan, H (2020). Fear of Covid-19 and positivity:

Mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety and stress.

International Journal of Mental Health and Addiction, 1–14.

<https://doi.org/10.1007/s11469-020-00331-y>

Baş, F., & Sağırılı, M. Ö (2017). Türkiye’de eğitim alanında üstbiliş odaklı yapılan

makalelere yönelik bir içerik analizi. *Eğitim Ve Bilim*, 42(192).

[Http://Dx.Doi.Org/10.15390/Eb.2017.7115](http://Dx.Doi.Org/10.15390/Eb.2017.7115)

Başaran, M., & Aksoy, A (2020). Anne-babaların Korona-Virüs (COVID-19) Salgını

sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Journal Of International Social*

Research. 13(7), Ss.668-678, 2020. Doi: [10.17719/Jisr.10589](https://doi.org/10.17719/Jisr.10589)

Bayın, Ü., Makas, S., Çelik, E., & Biçener, E (2021). examination of individuals’

level of fear of COVID-19, fear of missing out (FoMO), and ruminative thought

style. *Education Quarterly Reviews*, 4(2).

<https://doi.org/10.31014/aior.1993.04.02.215>

- Blanuša, J., Barzut, V., & Knežević, J (2021). Intolerance of uncertainty and fear of COVID-19 moderating role in relationship between job insecurity and work-related distress in the Republic of Serbia. *Frontiers in Psychology*, 12(June), 1–11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.647972>
- Bora, A., & Ünüvar, P. (2020). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kaygıları ile ebeveynlerinin kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(56), 345-361.
- Bozdağ, F (2020). Pandemi sürecinde psikolojik sağlamlık. *Turkish Studies*, 15(6), 247-257 <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44890>
- Bozkurt, Y., Zeybek, Z., & Aşkın, R (2020). COVID-19 Pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 304-318. <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Iticusbe/Issue/55168/753233>
- Bryant, D. J., Oo, M., & Damian, A. J (2020). The rise of adverse childhood experiences during the COVID-19 pandemic. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12, S193–S194. <https://doi.org/10.1037/tra0000711>
- Bu, F., Steptoe, A., & Fancourt, D. (2020). Loneliness during strict lockdown: Trajectories and predictors during the COVID-19 pandemic in 38,217 adults in UK. *Social Science and Medicine*, 265, 113521–1–6. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113521>
- Buhr, K., & Dugas, M. J (2002). The İntolerance Of Uncertainty Scale: Psychometric Properties Of The English Version. *Behaviour Research And Therapy*, 40(8), 931-945. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(01\)00092-4](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(01)00092-4)
- Cameron, E. E., Joyce, K. M., Delaquis, C. P., Reynolds, K., Protudjer, J. L. P., & Roos, L. E (2020). Maternal psychological distress & mental health service use during the COVID-19 pandemic. *Journal of Affective Disorders*, 276(May), 765–774. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.07.081>
- Carleton, R. N., Norton, M. P. J., & Asmundson, G. J (2007). Fearing the unknown: a short version of the intolerance of uncertainty scale. *Journal Of Anxiety Disorders*, 21(1), 105-117. <https://doi.org/10.1016/J.Janxdis.2006.03.014>

- Carleton, R. N., Norton, M. P. J., & Asmundson, G. J (2007). Fearing the unknown: A short version of the intolerance of uncertainty Scale. *Journal of anxiety disorders*, 21(1), 105-117.
- Coco, G. Lo, Gentile, A., Bosnar, K., Milovanović, I., Bianco, A., Drid, P., & Pišot, S (2021). A cross-country examination on the fear of covid-19 and the sense of loneliness during the first wave of covid-19 outbreak. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 1–12. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052586>
- Cori, L., Curzio, O., Adorni, F., Prinelli, F., Noale, M., Trevisan, C., Fortunato, L., Giacomelli, A., & Bianchi, F (2021). Fear of covid-19 for individuals and family members: Indications from the national cross-sectional study of the epicovid19 web-based survey. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(6), 1–20. <https://doi.org/10.3390/ijerph18063248>
- Çarkıt, E (2021). Üniversite öğrencilerinde covid-19 korkusunun yordayıcı olarak belirsizliğe tahammülsüzlük. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 33-42. <https://doi.org/10.46762/Mamulebd.934997>
- Çaykuş, E. T. & Mutlu Çaykuş, T (2020). COVID-19 Pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığını güçlendirme yolları: ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına öneriler . *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* , COVID-19 Özel Sayısı 2 , 95-113 . Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Asead/Issue/54658/738573>
- Çölgeçen, Y., & Çölgeçen, H (2020). COVID-19 pandemisine bağlı yaşanan kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Journal of Turkish Studies*, Volume 15(Volume 15 Issue 4), 261–275. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.44399>
- Dağdelen, S., Topeli İskit, A., Durusu Tanrıöver, M., & Uzun, Ö (2021). Hacettepe tıp fakültesi COVID-19 pandemi raporu. file:///C:/Users/user/Downloads/kitap_ISBN.pdf
- Demirbaş, N. K., & Koçak, S. S (2019). 2-6 Yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin bakış açısıyla Covid-19 salgın sürecinin değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 328-349. <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Asead/Issue/55211/750920>

- Deniz, M. E (2021). Self-compassion, intolerance of uncertainty, fear of covid-19, and wellbeing: *A Serial Mediation Investigation. Personality And Individual Differences*, 177, <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110824>
- Deniz, M. E (2021). Self-compassion, intolerance of uncertainty, fear of COVID-19, and well-being: A serial mediation investigation. *Personality and Individual Differences*, 177, 110824.
- Dhillon, H. S., & Sasidharan, S.(2021) COVID-19 pandemic and women. *Health Problems of Civilization*, 15(1).<https://doi.org/10.5114/hpc.2021.107176>
- Di Crosta, A., Palumbo, R., Marchetti, D., Ceccato, I., La Malva, P., Maiella, R., Cipi, M., Roma, P., Mammarella, N., Verrocchio, M. C., & Di Domenico, A (2020). individual differences, economic stability, and fear of contagion as risk factors for PTSD symptoms in the COVID-19 emergency. *Frontiers in Psychology*, 11(September), 1–9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.567367>
- Dikmen, A. U., Kına, M. H., Özkan, S., & İlhan, M. N (2020). COVID-19 Epidemiyolojisi: Pandemiden ne öğrendik. *Journal Of Biotechnology And Strategic Health Research*, 4, 29-36.
- Dilci, T., & Kaya, S (2012). 4. ve 5. sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin üstbilişsel farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012(27), 247–267.
- Donthula, D., Kortlever, J. T. P., Ring, D., Donovan, E., Reichel, L. M., & Vagner, G. A (2020). Does intolerance of uncertainty affect the magnitude of limitations or pain intensity? *Clinical orthopaedics and related research*, 478(2), 381–388. <https://doi.org/10.1097/CORR.0000000000001042>
- Döğër, S. S., & Kılınç, F. E (2021). Okul öncesi dönemdeki çocukların kovid-19 pandemisinde ev karantinası yaşamları. *Türkiye Sağlık Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-14. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tjhr/issue/62983/875799>
- Duman, N (2020). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 Korkusu Ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük. *The Journal Of Social Science*, 4(8), 426-437. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.748404>
- Duman, N (2020). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science*, 8, 0–2. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.748404>

- El-Terk, N (2020). Toilet paper, canned food: What explains coronavirus panic buying. Aljazeera. Available from: URL: <https://www.aljazeera.com/news/2020/03/toilet-paper-canned-food-explains-coronavirus-panic-buying-200313083341035.html>.
- El-Zoghby, S., Soltan, E. M., & Salama, H. M (2020). Impact of the Covid-19 pandemic on mental health and social support among adult Egyptians. *Journal of Community Health*, 45, 689–695. <https://doi.org/10.1007/s10900-020-00853-5>.
- Ergin Deniz, M (2021). Self-compassion, intolerance of uncertainty, fear of COVID-19, and well-being: A serial mediation investigation. *Personality and Individual Differences*, 177(December 2020), 110824. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110824>
- Erol R (2020). COVID-19 enfeksiyonunun çocuklar üzerindeki psikososyal etkileri. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 109. <https://doi.org/10.51261/Yiu.2020.00026>
- Flavell, J. H (1999). Cognitive development: children's knowledge about the mind. *Annual Review Of Psychology*, 50(1), 21-45. <https://doi.org/10.1080/0016502500383421>
- Frank, E., Zhao, Z., Fang, Y., Rotenstein, L. S., Sen, S., & Guille, C (2021). Experiences of work-family conflict and mental health symptoms by gender among physician parents during the COVID-19 pandemic. *JAMA network open*, 4(11), e2134315. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2021.34315>
- Gabor, C., Törő, K. D., Mokos, J., Sándor, R., Éva, H., Andrea, K., & Rita, F (2020). Examining perceptions of stress, wellbeing and fear among Hungarian adolescents and their parents under lockdown during the COVID-19 pandemic. *PsyArXiv Preprints*.
- Gadermann, A. C., Thomson, K. C., Richardson, C. G., Gagné, M., Mcauliffe, C., Hirani, S., & Jenkins, E (2021). Examining the impacts of the COVID-19 pandemic on family mental health in Canada: findings from a national cross-sectional study. *BMJ Open*, 11(1), 1–11. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2020-042871>
- Galasso, V., Pons, V., Profeta, P., Becher, M., Brouard, S., & Foucault, M (2020). Gender differences in COVID-19 attitudes and behavior: Panel evidence from eight countries. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United*

- States of America*, 117(44), 27285–27291.
<https://doi.org/10.1073/pnas.2012520117>
- Geçeli, M (2021). COVID-19 pandemisi çocuklarda bize neler öğretti? <Http://Acikerisim.Erbakan.Edu.Tr/Handle/20.500.12452/7858>
- Geçgin, F. M., & Sahranç, Ü (2017). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal Of Education*, 7(4), 739-755. <Https://App.Trdizin.Gov.Tr/Publication/Paper/Detail/Twpree56strpqt09>
- Geçgin, F. M., & Sahranç, Ü (2017). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 7, 739–756.
<https://doi.org/10.19126/suje.383737>
- Gencer, N (2020). Pandemi sürecinde bireylerin koronavirüs (KOVİD-19) korkusu: Çorum örneği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (4), 1153-1173. <Https://Doi.Org/10.47994/Usbad.791577>
- Güden, R. A (2021). Pandemilerin toplumsal, psikolojik ve ekonomik etkilerinin incelenmesi: Aksaray ili COVID-19 örneği. <Http://Hdl.Handle.Net/11655/25309>
- Güçük, Ö., Güçük, Ö., & Vural, A (2021). COVID-19 küresel salgınında sağlık çalışanlarının belirsizliğe tahammülsüzlüğünün değerlendirilmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 24(1), 139–150.
- Güngör, B (2020). Türkiye’de COVID-19 pandemisi süresince alınan önlemlerin kriz yönetimi perspektifinden değerlendirilmesi. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 2(4), 818- 851. DOI: 10.47994/usbad.811463
- Haller, T., & Novita, S (2021). Parents’ perceptions of school support during COVID-19: What satisfies parents? *Frontiers in Education*, 6(September), 1–15. <https://doi.org/10.3389/feduc.2021.700441>
- Hatun, O., Dicle, A. N., & Demirci, İ (2020). Koronavirüs salgınının psikolojik yansımaları ve salgınla başa çıkma. *Electronic Turkish Studies*, 15(4). <Http://Dx.Doi.Org/10.7827/Turkishstudies.44364>
- Hoffart, A., Johnson, S. U., & Ebrahimi, O. V. (2021). Loneliness during the COVID-19 pandemic: change and predictors of change from strict to discontinued social distancing protocols. *Anxiety, stress, and coping*, 1–14. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/10615806.2021.1958790>
<https://COVID19.saglik.gov.tr/TR-66439/c.html>
<https://www.meb.gov.tr>

- Imran, N., Zeshan, M., & Pervaiz, Z (2020). Mental health considerations for children & adolescents in COVID-19 pandemic. *Pakistan Journal Of Medical Sciences*, 36(COVID19-S4), S67. <https://doi.org/10.12669/Pjms.36.COVID19-S4.2759>
- Irak, M. (2012). Üstbiliş ölçeği çocuk ve ergen formunun Türkçe standardizasyonu, kaygı ve obsesif-kompulsif belirtilerle ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 47-54.
- Irak, M., Çapan, D., & Soylu, C (2015). Üstbilişsel süreçlerde yaşa bağlı değişiklikler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(4), 64–75. <https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443320150000m000043.pdf>
- İnan, H. Z (2020) COVID-19 Pandemi sürecinde okul öncesi eğitimin yeniden yapılandırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 831-849. DOI: 10.37669/milliegitim.754307
- Jacques-Avinõ, C., López-Jiménez, T., Medina-Perucha, L., De Bont, J., Gonçalves, A. Q., Duarte-Salles, T., & Berenguera, A (2020). Gender-based approach on the social impact and mental health in Spain during COVID-19 lockdown: A cross-sectional study. *BMJ Open*, 10(11), 1–10. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2020-044617>
- Joaquim, R. M., Pinto, A. L. C. B., Guatimosim, R. F., de Paula, J. J., Souza Costa, D., Diaz, A. P., da Silva, A. G., Pinheiro, M. I. C., Serpa, A. L. O., Miranda, D. M., & Malloy-Diniz, L. F (2021). Bereavement and psychological distress during COVID-19 pandemics: The impact of death experience on mental health. *Current Research in Behavioral Sciences*, 2(November 2020), 100019. <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2021.100019>
- Kackin, O., Ciydem, E., Aci, O. S., & Kutlu, F. Y (2021). Experiences and psychosocial problems of nurses caring for patients diagnosed with COVID-19 in Turkey: A qualitative study. *International Journal of Social Psychiatry*, 67(2), 158–167. <https://doi.org/10.1177/0020764020942788>
- Kackin, O., Ciydem, E., Aci, O. S., & Kutlu, F. Y. (2021). Experiences and psychosocial problems of nurses caring for patients diagnosed with COVID-19 in Turkey: A qualitative study. *The International journal of social psychiatry*, 67(2), 158–167. <https://doi.org/10.1177/0020764020942788>

- Kalafatoğlu, M. R., & Yam, F. C (2021) Bireylerin COVID-19 korkularının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 3(2), 306-323. <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/HP/Issue/62897/942883>
- Kalafatoğlu, M. R., & Yam, F. C (2021). Bireylerin COVID-19 korkularının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 3(2), 0-2. <https://doi.org/10.47793/hp.942883>
- Kanık, B., Solak, N., & Uluğ, Ö. M. (2020). Koronavirüs pandemisi sürecinde sosyo-ekonomik düzeyin ve ekonomik kaygıların psikolojik iyi oluştaki rolü [the role of socio-economic status and anxiety for economic conditions in psychological well-being during coronavirus pandemic]. *Pandemi psikolojisi*, 51-58.
- Karatas, Z., & Tagay, Ö (2021). The relationship between resilience of the adults affected by the covid pandemic in Turkey and Covid-19 fear, meaning in life, life satisfaction, intolerance of uncertainty and hope. *Personality and Individual Differences*, 172, Article 110592. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110592>.
- Karataş, Z., & Uzun, K (2021). Beliren yetişkinlerde COVID-19 korkusunun belirsizliğe tahammülsüzlük ve çeşitli değişkenlerce yordanmasının incelenmesi. A. N. Özker (Ed.), 8. Atlas International Congresson Social Sciences Full Text Book İçinde (Ss.1033-1050). Adıyaman: Iksad Global Publications.
- Kasap, M (2020). Yakın ilişkilerde belirsizliğe tahammülsüzlüğün irrasyonel inanışlar ve temel psikolojik ihtiyaçlara ilişkisi (Master's Thesis, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü). [Http://Openaccess.Maltepe.Edu.Tr/Xmlui/Handle/20.500.12415/6782](http://Openaccess.Maltepe.Edu.Tr/Xmlui/Handle/20.500.12415/6782)
- Kasapoğlu, F (2020). Examining the relationship between fear of COVID-19 and spiritual well-being. *Spiritual Psychology And Counseling*, 5(3), 341-354. Doi: 10.37898/Spc.2020.5.3.121
- Kasapoğlu, F (2020). Examining the relationship between fear of covid-19 and spiritual well-being. *Spiritual Psychology and Counseling*, 5(3), 341-354. <https://doi.org/10.37898/spc.2020.5.3.121>
- Kassim, M. A. M., Pang, N. T. P., Mohamed, N. H., Kamu, A., Ho, C. M., Ayu, F., Rahim, S. S. S. A., Omar, A., & Jeffree, M. S (2021). Relationship Between Fear of COVID-19, Psychopathology and Sociodemographic Variables in Malaysian Population. *International Journal of Mental Health and Addiction*.

<https://doi.org/10.1007/s11469-020-00444-4>

- Kaya, B (2020). Pandeminin ruh sağlığına etkileri. *Journal of Clinical Psychiatry*, 23, 123–124. <https://doi.org/10.5505/kpd.2020.64325>.
- Kıdır, B (2017). Evden çalışanlarda iş-yaşam dengesi: çevirmenler üzerinde bir araştırma. *Is, Guc: The Journal Of Industrial Relations & Human Resources*, 19(4). Doi:10.4026/İsguc.422376
- Kıdır, B (2019). Evden çalışma: özgürlük mü esaret mi?. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 173-196. <https://doi.org/10.16953/Deusosbil.302154>
- Kubb, C., & Foran, H. M (2020). Measuring COVID-19 related anxiety in parents: psychometric comparison of four different inventories. *JMIR Mental Health*, 7(12), e24507. <https://doi.org/10.2196/24507>
- Kurt S. & Karaaziz, M (2021). COVID-19 Pandemisinin Psikososyal Alandaki Etkileri. *YDÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3(2), 81-91. <https://dergipark.org.tr/en/pub/neujfa/issue/65575/1016261>
- Ladikli, N., Bahadır, E., Yumuşak, F. N., Akkuzu, H., Karaman, G., & Türkkın, Z (2020). Kovid-19 korkusu ölçeği'nin türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *International Journal Of Social Science*, 3(2), 71-80. <https://dergipark.org.tr/en/pub/İnjoss/issue/56160/774887>
- Lopes, B., Kamau, C., & Jaspal, R (2019). The roles of socioeconomic status, occupational health and job rank on the epidemiology of different psychiatric symptoms in a sample of uk workers. *Community Mental Health Journal*, 55(2), 336–349. <https://doi.org/10.1007/s10597-018-0259-3>
- Mamun, M. A (2021). Exploring factors in fear of COVID-19 and its GIS-based nationwide distribution: the case of Bangladesh. *BJPsych Open*, 7(5), 1–8. <https://doi.org/10.1192/bjo.2021.984>
- Mantzios, M., Wilson, J. C., Linnell, M., & Morris, P (2015). The role of negative cognition, intolerance of uncertainty, mindfulness, and self-compassion in weight regulation among male army recruits. *Mindfulness*, 6(3), 545-552.
- Memiş Doğan, M., & Düzel, B (2020). Fear-anxiety levels in COVID-19. *Turkish Studies*, 739–752.
- Meraya, A. M., Dwibedi, N., Tan, X., Innes, K., Mitra, S., & Sambamoorthi, U (2018). The dynamic relationships between economic status and health measures among working-age adults in the United States. *Health Economics*

- (United Kingdom), 27(8), 1160–1174. <https://doi.org/10.1002/hec.3664>
- Meraya, A. M., Syed, M. H., Yasmeen, A., Mubarak, A. A., Kariry, H. D., Maabouj, W., Moraya, D., & Makeen, H. A (2021). COVID-19 related psychological distress and fears among mothers and pregnant women in Saudi Arabia. *PLoS ONE*, 16(8 August), 1–16. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256597>
- Mertens, G., Gerritsen, L., Duijndam, S., Saleminck, E., & Engelhard, I. M. (2020). Fear of the coronavirus (COVID-19): Predictors in an online study in March 2020. *Journal of Anxiety Disorders*, 74, 102258-1–8. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102258>
- Morriss, J., Christakou, A., & Van Reekum, C. M (2016). Nothing Is Safe: Intolerance Of Uncertainty Is Associated With Compromised Fear Extinction Learning. *Biological Psychology*, 121, 187-193. <https://doi.org/10.1016/j.biopsycho.2016.05.001>
- Nebioğulları, B (2019). Çalışan/çalışmayan annelerin ebeveynlik özyeterlilik algıları ile 11-13 yaş çocuklarının algıladığı anne tutumu ve benlik saygısı arasındaki ilişki (Master's Thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). <http://openaccess.maltepe.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12415/263>
- Nguyen, T. M., & Le, G. N. H (2021). The influence of COVID-19 stress on psychological well-being among Vietnamese adults: The role of self-compassion and gratitude. *Traumatology*.
- Özdin, S., & Bayrak Özdin, Ş (2020). Levels and predictors of anxiety, depression and health anxiety during COVID-19 pandemic in Turkish society: The importance of gender. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(5), 504–511. <https://doi.org/10.1177/0020764020927051>
- Özek, M (2011). Çalışan annelerin iş stresiyle başa çıkma becerisi ile tükenmişlik düzeylerinin aile değerlendirmesine ve çocuklarının davranışlarına etkileri (Doctoral Dissertation, Deü Eğitim Bilimleri Enstitüsü). <https://milet.adm.deu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12397/7161>
- Öztürkoğlu, Y (2013). Tüm yönleriyle esnek çalışma modelleri. *Beykoz Akademi Dergisi*, 1(1), 109-129. <https://dergipark.org.tr/en/pub/beykozad/issue/52169/682354>
- Pak, H., Süsen, Y., Nazlıgül, M. D., & Griffiths, M (2021). The mediating effects of fear of COVID-19 and depression on the association between intolerance of uncertainty and emotional eating during the COVID-19 pandemic in

- Turkey. *International Journal Of Mental Health And Addiction*, 1-15. <https://doi.org/10.1007/S11469-021-00489>
- Papageorgiou, C., & Wells, A (2003). An Empirical test of a clinical metacognitive model of rumination and depression. *Cognitive Therapy And Research*, 27(3), 261-273. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1023/A:1023962332399>
- Parlapani, E., Holeva, V., Nikopoulou, V. A., Sereslis, K., Athanasiadou, M., Godosidis, A., ... & Diakogiannis, I (2020). Intolerance of uncertainty and loneliness in older adults during the COVID-19 pandemic. *Frontiers In Psychiatry*, 11, 842. <https://doi.org/10.3389/Fpsyt.2020.00842>
- Perişan, N (2018). *Kaygı, psikolojik dayanıklılık ve başa çıkma yolları arasındaki ilişki: üst bilişin aracı rolü* (Master's Thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). <http://openaccess.maltepe.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12415/3540>
- Pew Research Center (2020). Most Americans Say Coronavirus Outbreak Has Impacted Their Lives.
- Razon, N (2019). Ana-baba okulu. çalışan anne ve çocuğu (23. Basım) İçinde (142-158). İstanbul. Remzi Kitabevi.
- Rettie, H., & Daniels, J (2020). Coping and tolerance of uncertainty: Predictors and mediators of mental health during the COVID-19 pandemic. *American Psychologist*, 1- 12. <https://doi.org/10.1037/amp0000710>.
- Rodríguez-Hidalgo, A. J., Pantaleón, Y., Dios, I., & Falla, D (2020). Fear of COVID-19, stress, and anxiety in university undergraduate students: A predictive model for depression. *Frontiers in Psychology*, 11(November). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.591797>
- Rodríguez-Rey, R., Garrido-Hernansaiz, H., & Collado, S (2020). Psychological impact and associated factors during the initial stage of the Coronavirus (COVID-19) pandemic among the general population in Spain. *Frontiers in Psychology*, 11, 1540. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01540>
- Rossi, R., Socci, V., Talevi, D., Mensi, S., Niolu, C., Pacitti, F., Di Marco, A., Rossi, A., Siracusano, A., & Di Lorenzo, G (2020). COVID-19 pandemic and lockdown measures impact on mental health among the general population in Italy. *Frontiers in Psychiatry*, 11(August), 7–12. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2020.00790>
- Russel, R., Guerry, A. D., Balvanera, P., Gould, R. K., Basurto, X., Chan, K. M.

- A., ... Tam, J. (2013). Humans and nature: How knowing and experiencing nature affect well-being. *Annual Review of Environment and Resources*, 38(1), 473–502. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-012312-110838>
- Sağlam Arı, G., & Tunçay, A (2010). Yöneticiye duyulan güven ve tükenmişlik arasındaki ilişkiler ankara'daki devlet hastanelerinde çalışan idari personel üzerinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(2), 121–140.
- Sağlık Bakanlığı, (2020). COVID 19(Sars-Cov-2 enfeksiyonu) genel bilgiler, epidemioloji ve tanı. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması. https://COVID19bilgi.Saglik.Gov.Tr/Depo/Rehberler/COVID-19-Rehberi/COVID19_Rehberi_Genel_Bilgiler_Epidemiyoloji_Ve_Tani.Pdf
- Sargın, N., & Kutluca, V (2020). COVID-19 Salgını sürecinde yetişkinlerin tepkileri. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 47-59. <https://doi.org/10.47257/Busad.838408>
- Sarıçam, H., Erguvan, F. M., Akın, A., & Akça, M. Ş (2014). The Turkish short version of the intolerance of uncertainty (IUS-12) scale: The study of validity and reliability. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3), 148-157.
- Satici, B., Saricali, M., Satıcı, S. A., & Griffiths, M. D (2020). Intolerance of uncertainty and mental wellbeing: serial mediation by rumination and fear of COVID-19. *International Journal Of Mental Health And Addiction*, 1. <https://dx.doi.org/10.1007%2fs11469-020-00305-0>
- Satici, B., Saricali, M., Satıcı, S. A., & Griffiths, M. D (2020). Intolerance of uncertainty and mental wellbeing: serial mediation by rumination and fear of COVID-19. *International journal of mental health and addiction*, 1.
- Sayıl, M., Güre, A., Uçanok, Z., & Pungello, E. P (2009). Çalışan ve ilk kez anne olan kadınların bebeklerinin bakımı ve işe geri dönme süreci: ileriye dönük çoklu etkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(64), 1-14.
- Smith, B., Thohy, A. J., & Smith, G. S (2020). Psychological inflexibility and intolerance of uncertainty moderate the relationship between social isolation and mental health outcomes during COVID-19. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 18, 162–174. doi: [10.1016/j.jcbs.2020.09.005](https://doi.org/10.1016/j.jcbs.2020.09.005)

- Stanley Budner, N. Y (1962). Intolerance of ambiguity as a personality variable
1. *Journal Of Personality*, 30(1), 29-50. <https://doi.org/10.1111/J.1467-6494.1962.Tb02303.X>
- Suffren, S., Dubois-Comtois, K., Lemelin, J. P., St-Laurent, D., & Milot, T (2021). Relations between child and parent fears and changes in family functioning related to covid-19. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(4), 1–12. <https://doi.org/10.3390/ijerph18041786>
- Şahinler, Y (2021).COVID-19 Sürecinde spor bilimler fakültesi öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 13-26.
- Şavkın, R., Öztıp, M., Bayrak, G., & Bükler, N (2021). Factors affecting fear, obsession, and anxiety associated with COVID-19: A cross-sectional study in patients admitted to university hospital outpatient clinics. *Erciyes Medikal Journal*, 00(0), 1–7. <https://doi.org/10.14744/etd.2021.57527>
- Şentürk Pılan, B. , Özbaran, B. , Yüksel, G. , Tortıp, E. , Çalışan, R. , Yuluğ, B. , Tokmak, S. H. , Anılır, G. , Köse, S. , Erermiş, S. , Yüncü, Z. & Bildik, T (2021). COVID-19 ve okul öncesi yaş grubu ruh sağlığı . *Ege Tıp Dergisi* , 60 (2) , 128-135 . DOI: 10.19161/etd.951006 <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Inubesyo/Issue/62031/865714>
- T. Ü. B. A (19). Pandemi Değerlendirme Raporu.(2020) Tüba Raporları No: 34. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara. Erişim Tarihi 04 09 2020.
- Taha, S., Matheson, K., & Anisman, H (2013). H1N1 was not all that scary: Uncertainty and stressor appraisals predict anxiety related to a coming viral threat. *Stress and Health*, 30, 149–157. <https://doi.org/10.1002/smi.2505>.
- Tang, W. K (2019). Resilience and Self-Compassion Related with Achievement Emotions, Test Anxiety, Intolerance of Uncertainty, and Academic Achievement. *Psychological Studies*, 64(1), 92-102.
- Til, U. D. A (2020). Yeni koronavirüs hastalığı hakkında bilinmesi gerekenler. *Ayrıntı Dergisi*, 8(85).
- Tongar, K., Ulkuer, N., Geçer, E., Yıldırım, M., & Akgül, Ö.(2021) Covid-19 Pandemisi Sürecinde Annelerin İyimsirlik Seviyesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Türkiye Örneği. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28), 405-418. <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Diclesosbed/Issue/65582/960368>

- Tosun, A., & Irak, M (2008). Üstbiliş Ölçeği-30'un türkçe uyarlaması, geçerliği, güvenilirliği, kaygı ve obsesif-kompulsif belirtilerle ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(1). https://Cdn.Bau.Edu.Tr/Content/Dri23hcv8zrft-Dosyalar_16.Pdf
- Tönbül, Ö (2020). Koronavirüs (COVID-19) salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2(2), 159-174. <https://dergipark.org.tr/en/pub/hp/issue/54982/730460>
- Tuna, A. A., & Türkmendağ, Z (2020). COVID-19 pandemi döneminde uzaktan çalışma uygulamaları ve çalışma motivasyonunu etkileyen faktörler. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 3246-3260. <https://www.isarder.org/index.php/isarder/article/view/1212>
- Valle, M. V. Del, Andrés, M. L., Urquijo, S., Yerro-Avincetto, M., López-Morales, H., & Canet-Juric, L (2020). Intolerance of uncertainty over covid-19 pandemic and its effect on anxiety and depressive symptoms. *Interamerican Journal of Psychology*, 54(2), 1–17. <https://doi.org/10.30849/ripijp.v54i2.1335>
- Wells, A (2002). Emotional disorders and metacognition: *Innovative Cognitive Therapy*. John Wiley & Sons.
- Wells, A (2005). The metacognitive model of GAD: Assessment of meta-worry and relationship with DSM-IV generalized anxiety disorder. *Cognitive therapy and research*, 29(1), 107-121. <https://doi.org/10.1007/s10608-005-1652-0>
- Wells, A. ve Matthews, G (1996). Modeling cognition in emotional disorder: The SREF model. *Behaviour Research and Therapy*, 34, 881-888. doi: 10.1016/S0005-7967(96)00050-2
- Wells, A. ve Carter, K (2001). Further tests of a cognitive model of generalized anxiety disorder: Metacognitions and worry in gad, panic disorder, social phobia, depression, and nonpatients. *Behavior Therapy*, 32, 85-102. doi: 10.2147/PRBM.S11785
- Wells, A. ve Cartwright-Hatton, S (2004). A short form of the metacognitions questionnaire: Properties of the MCQ-30. *Behaviour Research and Therapy*, 42, 385-396. doi: 10.1016/S0005-7967(03)00147-5
- Wells, A., & Papageorgiou, C (1998). Relationships between worry, obsessive–compulsive symptoms and meta-cognitive beliefs. *Behaviour research and therapy*, 36(9), 899-913. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(98\)00070-9](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(98)00070-9)

- Xue, Y., Hassan, S., Bahader, S., & Habib, S (2021). Investigating the impact of fear related to COVID-19 disease on situational humor via social networking sites. *Frontiers in Psychology*, 12(September), 1–9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.721304>
- Yadav, U. N., Yadav, O. P., Singh, D. R., Ghimire, S., Rayamajhee, B., Mistry, S. K., Rawal, L. B., Ali, A. M., Tamang, M. K., & Mehta, S (2021). Perceived fear of COVID-19 and its associated factors among Nepalese older adults in eastern Nepal: A cross-sectional study. *PLoS ONE*, 16(7), 1–15. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0254825>
- Yazıhan, N., & Yelboğa, Z (2019). Travma sonrası stres bozukluğu hastalarında üstbilişlere ilişkin inançlar. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(4). <https://orcid.org/0000-0001-9273-6303>
- Yıldırım, J. C (2019). Üstbilişler ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide yaşantısal kaçınma stratejilerinin aracı rolünün incelenmesi (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). <http://openaccess.maltepe.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12415/2898>
- Yıldırım, S (2020). Salgınların Sosyal-Psikolojik Görünümü: COVID-19 (Koronavirüs) Pandemi Örneği. *Electronic Turkish Studies*, 15(4). [Http://Dx.Doi.Org/10.7827/Turkishstudies.43585](http://Dx.Doi.Org/10.7827/Turkishstudies.43585)
- Yılmaz, A. E., Gençöz, T. ve Wells, A (2008). Psychometric characteristics of the Penn State Worry Questionnaire and Metacognitions Questionnaire-30 and metacognitive predictors of worry and obsessive–compulsive symptoms in a Turkish sample. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 15, 424–439. doi: 10.1002/cpp.589.
- Yılmaz, A. E., Gençöz, T., & Wells, A (2015). Unique contributions of metacognition and cognition to depressive symptoms. *The Journal of general psychology*, 142(1), 23-33. <https://doi.org/10.1080/00221309.2014.964658>
- Zeybekoğlu Akbaş, Ö. & Dursun, C (2020). Koronavirüs (COVID-19) pandemisi sürecinde özel alanına kamusal alanı sığdıran çalışan anneler . *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* , COVID-19 Özel Sayısı 2 , 78-94 . Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Asead/Issue/54658/7380067>
- Zhuo, L., Wu, Q., Le, H., Li, H., Zheng, L., Ma, G., & Tao, H (2021). COVID-19-related intolerance of uncertainty and mental health among back-to-school

students in wuhan: The moderation effect of social support. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 1–11.
<https://doi.org/10.3390/ijerph18030981>

Zipf, A. L., Polifroni, E. C., & Beck, C. T. (2021). The experience of the nurse during the COVID-19 pandemic: A global meta-synthesis in the year of the nurse. *Journal of nursing scholarship : an official publication of Sigma Theta Tau International Honor Society of Nursing*, 10.1111/jnu.12706. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/jnu.12706>

EKLER

Ek 1.

Bilgi Formu

BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Covid-19 Pandemisinde, Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Annelerin Çalışma Durumuyla, Covid-19 Korkusu, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Üstbiliş Düzeylerinin İlişkisi hakkında bilgi toplanması amacıyla planlanmıştır. Form, 2 bölümden oluşmaktadır. 1. bölümde, kişisel özellikleriniz, 2. bölümde de, COVID-19 Korkusu, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Üstbiliş düzeylerine ilişkin algılamalara dayalı sorular bulunmaktadır. Koşulları sağlayan her katılımcı, koşulları sağlayan her bir çocuğu için anketi ayrı ayrı dolduracaktır. Her soruyu, içtenlikle yanıtlamanız, çalışmanın yararlı olması ve gerçeği yansıtması adına oldukça önem taşımaktadır. Bilgi formunda isim belirtilmeyecek ve tüm bilgiler gizli tutulacaktır.

Çalışmaya katılmamız, emeğiniz ve desteğiniz için teşekkür ederim.

Psikolog Sultan UNCU

Kişisel Bilgi Formu

Bu form araştırmacı tarafından katılımcıların kişisel bilgileri hakkında veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

- 1) Yaşadığınız şehir:
- 2) Yaşınız :
- 3) Kaç çocuğunuz var:
- 4) 0-6 yaş dönemindeli çocuğunuz hangi ay aralıktadır?
 - o 0-24 ay
 - o 24-48 ay
 - o 48-60 ay
 - o 60-72 ay
- 5) Medeni durumunuz?
 - o Bekar
 - o Evli
 - o Boşanmış
 - o Eşi vefat etmiş
 - o Diğer (.....)
- 6) Öğrenim durumunuz nedir?
 - o İlk öğretim
 - o Lise
 - o Üniversite
 - o Diğer (.....)
- 7) Çalışma durumunuz:
 - o Çalışmıyorum
 - o Uzaktan (Evde) Çalışıyorum
 - o İş Yerinde Çalışıyorum
 - o Yan Zamanlı İş Yerinde ve Uzaktan (Evden) Çalışıyorum
- 8) Çalışıyorsunuz eğer; sizin için uygun seçeneği işaretleyiniz?
 - o Özel sektör
 - o Kamu
- 9) Pandemi dönemi çalışma durumunuzu nasıl etkiledi?
 - o Etkilemedi
 - o Evden çalışmaya başladım
 - o İşimden ayrıldım
 - o İşten çıkarıldım
 - o Diğer (.....)
- 10) Eşinizin çalışma durumu için uygun seçeneği işaretleyiniz
 - o Çalışmıyor
 - o Evden Çalışıyor
 - o Dışarıda Çalışıyor
- 11) Pandemi dönemi eşinizin çalışma durumunu nasıl etkiledi?
 - o Etkilemedi
 - o Evden çalışmaya başladı
 - o İşinden ayrıldı

- o İşten çıkarıldı
 - o Diğer (.....)
- 12) Ekonomik durumunuzu nasıl tanımlarsınız?
- o İyi
 - o Orta
 - o Kötü
- 13) Evinizde çekirdek aile dışında yaşayan birileri var mı? Varsa belirtiniz?
- o Evet (.....)
 - o Hayır
- 14) Şu an 0-6 yaş döneminde olan çocuğunuz okul öncesi eğitimi aldı mı?
- o Hiç almadı
 - o Hala devam ediyor
 - o Şu an devam etmiyor
- 15) Çocuğunuz okul öncesi eğitim kurumuna devam etmiyorsa aşağıdaki seçeneklerden size uygun olanları seçiniz? (Eğer, çocuğunuz okula devam ediyorsa bu soruyu boş bırakınız)
- o Pandemi döneminde bulaş korkusu sebebiyle devam etmesini istemedim
 - o Pandemi dönemi maddi sorunlar sebebiyle devam etmesini istemedim
 - o Diğer (.....)
- 16) COVID-19 geçirdiniz mi?
- o Evet
 - o Hayır
- 17) Eşiniz COVID-19 geçirdi mi? (Evlî değilseniz, soruyu boş bırakınız)
- o Evet
 - o Hayır
- 18) COVID-19 sebebiyle bir yakınınızı kaybettiniz mi? Eğer kaybettiyseniz, yakınlık derecesi nedir?
- o Evet (.....)
 - o Hayır
- 19) Pandemi döneminde çalışıyorsanız eğer çocuğunuzun bakımı konusunda kimden veya kimlerden destek aldınız, sizin için uygun olan seçeneği veya seçenekleri işaretleyiniz?
- o Eşimden destek aldım
 - o Çocuğumu okul öncesi bir kuruma gönderdim
 - o Bakıcı desteği aldım
 - o Aile üyelerinden destek aldım (anane-babaanne vs)
 - o Arkadaşlarından destek aldım
 - o İş yerimden destek aldım
 - o Diğer (.....)

Ek 2.

Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği

Koronavirüs (Covid-19) Korkusu Ölçeği

Değerli Katılımcı, aşağıda sizinle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizden beklenen içtenlikle cevap vererek bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmanız. Lütfen bütün sorularla ilgili görüşlerinizi ifade ediniz.

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

1	Koronavirüsten (Covid-19) çok korkuyorum.	1	2	3	4	5
2	Koronavirüsü düşünmek beni rahatsız ediyor.	1	2	3	4	5
3	Koronavirüsü düşündüğümde ellerim soğuk soğuk terliyor.	1	2	3	4	5

Ek 3.

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12)

Lütfen aşağıdaki maddelerin karşısında bulunan ve maddelere ne kadar katıldığınızı gösteren sayılardan size en uygun olanını işaretleyiniz. (1) Bana hiç uygun değil, (2) Bana çok az uygun, (3) Bana biraz uygun, (4) Bana çok uygun ve (5) Bana tamamen uygun anlamına gelmektedir.					
1. Beklenmedik olaylar canımı çok sıkar.	1	2	3	4	5
2. Bir durumda ihtiyacım olan tüm bilgilere sahip değilsem sinirlerim bozulur.	1	2	3	4	5
3. İnsan beklenmedik olaylardan (sürprizlerden) kaçınmak için daima ileriye bakmalıdır.	1	2	3	4	5

Ek 4.

Üstbiliş-30 Ölçeği

Üstbiliş-30 Ölçeği

Bu anket kişilerin kendi düşüncelerine ilişkin inançlarını incelemektedir. Aşağıda bireyler tarafından ifade edilmiş bazı inanç maddeleri listelenmiştir. Lütfen her bir maddeyi okuyarak her birine ne kadar katıldığınızı uygun rakamı işaretleyerek belirtiniz.

(1) kesinlikle katılmıyorum; (2) kısmen katılmıyorum; (3) kısmen katılıyorum; (4) kesinlikle katılıyorum

Lütfen tüm maddeleri cevaplandırınız. Bu ankette doğru ya da yanlış cevap bulunmamaktadır.

1	Endişelenmek gelecekteki problemlerden kaçınmama yardımcı olur	1	2	3	4
2	Endişelenmem benim için tehlikelidir	1	2	3	4
3	Aklımdan geçenlerle çok uğraşırım.	1	2	3	4

Ek 5.

Ölçek İzinleri

Nefise LADİKLİ
22.09.2021

Ynt: ölçek kullanım izni

Sultan Hanım selamlar,
 Ölçeği çalışmalarınızda kullanabilirsiniz.
 Kolaylıklar dilerim,

**FATİH
SULTAN
MEHMET**
ÜNİVERSİTESİ

Arş. Gör. Nefise LADİKLİ
 Edebiyat Fakültesi
 Psikoloji Bölümü

+90 212 521 81 00 Dahili: 6006 | www.fsm.edu.tr

Kimden: [Sultan UNCU](#)
Gönderilme: 21 Eylül 2021 Salı 23:58
Kime: nladikli@fsm.edu.tr
Konu: ölçek kullanım izni

Sayın Hocam;

Ben Sultan UNCU, Yakındoğu
 Üniversitesinde, Klinik Psikoloji Yüksek
 Lisans eğitiminin tez sürecindeyim.
 "Pandemi döneminde annelerin çalışma
 durumu" ile ilgili bir araştırma yapmayı
 planlamaktayım. İzniniz olursa çalışmamda ;
 " Kovid-19 Korkusu" ölçeğini kullanmak
 istiyorum.
 Bu konu ile ilgili bana dönüş yaparsanız çok
 memnun olurum.

Saygılarımla;

Ynt: ölçek kullanma izni

Sultan Merhabalar,
Ölçek maddeleri ve puanlama bilgisi ektedir.
Tez çalışması kapsamında memnuniyetle
kullanabilirsiniz.
Kolaylıklar ve sağlıklı günler dilerim.

Not: Ölçek maddeleri ticari kazanç sağlayan
çalışmalarda kullanılamaz ve ölçek maddelerinin
tamamı sanal ortamda (tezin sonu, web siteleri
vb.) paylaşılamaz.

Sultan UNCU <sltnuncu@outlook.com>, 21 Eyl
2021 Sal, 23:41 tarihinde şunu yazdı:

Sayın Hocam;

Ben Sultan UNCU, Yakındoğu
Üniversitesinde, Klinik Psikoloji Yüksek
Lisans eğitimimin tez sürecindeyim.
"Pandemi döneminde annelerin çalışma
durumu" ile ilgili bir araştırma yapmayı
planlamaktayım. İzniniz olursa çalışmamda ;
" Belirsizliğe Tahammülsüzlük" ölçeğini
kullanmak istiyorum.

Saygılarımla;

Sultan UNCU

Ek 6.

Aydınlatılmış Onam Formu

**Pandemide Okul Öncesi Çocuğu Olan Annelerin Çalışma Durumu, COVID-19 Korkusu,
Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Üstbiliş İlişkisi
Aydınlatılmış Gönüllü Onam Formu**

Sayın katılımcı,

Bu anket, Covid-19 Pandemisinde, Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Annelerin Çalışma Durumuyla, Covid-19 Korkusu, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Üstbiliş Düzeylerinin ilişkisi karşılaştırmalı olarak inceleyeceğimiz çalışmanın bir parçasıdır. Bu çalışma sonrası elde edilecek verilerin, pandemi dönemi belirsizliğiyle okul öncesi eğitimi değişkenini inceleyen akademik çalışmalara katkıda bulunması beklenmektedir; ayrıca okul öncesi eğitim kurumlarının, hizmetlerinin etkinliğini genişletmek ve arttırmak amaçlı kullanılacağı da düşünülmektedir.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu formu doldurduğunuzda, çalışmaya katılmayı kabul etmiş olacaksınız. Bu çalışma sürecinde toplanan veriler, yalnızca akademik araştırma amacıyla ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda kullanılacaktır. Eğer çalışmadan geri çekilmek isterseniz, bizimle iletişime geçtiğiniz takdirde tüm veriler, veri tabanımızdan silinecek olup, sizinle ilgili bilgiler çalışmada kullanılmayacaktır.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerine düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Araştırmacının adı-soyadı: Sultan ÜNCÜ

İmzası:

Mail : sltuncu@outlook.com

Telefon: 05319538307

Araştırmacının Adı-Soyadı: Yrd. Doç. Dr. Hande ÇELİKAY, Yakın Doğu Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü

İmzası:

Mail: hande.celikay@neu.edu.tr

Telefon: +90 (392) 675 1000 / 2055

Ek 7.

Katılımcı Bilgilendirme Formu

Katılımcı Bilgilendirme Formu

Sayın katılımcı,

Bu anket, Covid-19 Pandemisinde, Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Annelerin Çalışma Durumuyla, Covid-19 Korkusu, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Üstbiliş Düzeylerinin İlişkisi karşılaştırmalı olarak inceleyeceğimiz çalışmanın bir parçasıdır. Bu çalışma sonrası elde edilecek verilerin, pandemi dönemi belirsizliğiyle okul öncesi eğitimi değişkenini inceleyen akademik çalışmalara katkıda bulunması beklenmektedir; ayrıca okul öncesi eğitim kurumlarının, hizmetlerinin etkinliğini genişletmek ve arttırmak amaçlı kullanılacağı da düşünülmektedir.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esaslıdır. Bu formu doldurduğunuzda, çalışmaya katılmayı kabul etmiş olacaksınız. Bu çalışma sürecinde toplanan veriler, yalnızca akademik araştırma amacıyla ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda kullanılacaktır. Eğer çalışmadan geri çekilmek isterseniz, bizimle iletişime geçtiğiniz takdirde tüm veriler, veri tabanımızdan silinecek olup, sizinle ilgili bilgiler çalışmada kullanılmayacaktır.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerine düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Araştırmacının adı-soyadı: Sultan UNCU

İmzası:

Mail : slmuncu@outlook.com

Telefon:05319538307

Araştırmacının Adı-Soyadı: Yrd. Doç. Dr. Hande ÇELİKAY, Yakın Doğu Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü

İmzası:

Mail: hande.celikay@neu.edu.tr

Telefon: +90 (392) 675 1000 / 2055

Araştırma sürecinde meydana gelebilecek herhangi bir zarar durumunda ücretsiz olarak yardım alınabilecek merkez ve kişileri adı ve iletişim bilgileri aşağıda belirtilmiştir.

Psikolog Emre ÇİTYDEM

İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi İzzetpaşa, Abide-i Hürriyet Cd, 34381 Şişli/İstanbul Telefon: 0212 444 00 00 – 223

Psikolog Özlem KAÇKIN

İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi İzzetpaşa, Abide-i Hürriyet Cd, 34381 Şişli/İstanbul Telefon: 0212 444 00 00 – 223

Ek 8.**Etik Kurul İzin Formu**

02.11.2021

Sayın Sultan Uncu

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğumuz YDÜ/SB/2021/1127 proje numaralı ve "Pandemide Okul Öncesi Çocuğu Olan Annelerin Çalışma Durumu, COVID-19 Korkusu, Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Üstbiliş İlişkisi" başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formumuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

Ek 9.

İntihal Raporu

Sultan Uncu

ORJİNAL RAPORU

% **14**
BENZERLİK ENDEKSİ

% **13**
İNTERNET KAYNAKLARI

% **6**
YAYINLAR

%
ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	%5
2	acikerisim.isikun.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	%1
3	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
4	openaccess.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
5	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	%1
6	dspace.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
7	paperity.org İnternet Kaynağı	<%1
8	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
9	www.ressjournal.com İnternet Kaynağı	<%1

Özgeçmiş

Sultan Uncu, 1988 yılında Zonguldak'ta doğdu. 2015 yılında Anadolu Üniversitesi Sosyoloji, 2020 yılında İstanbul Üniversitesi Çocuk Gelişimini tamamladı. 2021 yılında da İstanbul Esenyurt Üniversitesi Psikoloji bölümünden de onur öğrencisi olarak mezun oldu. 2015 yılı itibarıyla okul öncesi kurumlarda ailelere danışmanlık ve seminer hizmetleri vermeye başlamış olup 2017 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olarak açtığı Özel Aile Danışma Merkezinde, Kurucu Müdür ve Aile Danışmanı olarak hizmet vermiştir. Halen, okul öncesi kurumlarında ve kendi kurduğu danışmanlık merkezinde Psikolog olarak çalışmaya devam etmekte. Çeşitli Psikoloji dergilerine ve yerel gazetelere 'Aile İçi İletişim, Çocuk , Ergen ve Yetişkin Psikolojisi' üzerine makale ve köşe yazıları yazmaya devam etmekte ve aynı zamanda 'Ailelere ve Eğitim Kurumlarına' seminerler vermektedir. Mesleğe başladığı ilk yıllardan beri çalışmalarını Süpervizyon eşliğinde sürdürmektedir.

Katılmış olduğu eğitimler;

- 2015 yılında Avrupa Meslek Standartlarına Uygun olarak, Euro Cert Berlin tarafından düzenlenen ve de Milli Eğitim Bakanlığı Onaylı 464 Saatlik Aile Danışmanlığı eğitimini tamamladı.
- 2014 yılında Padem Psikoloji Terapotik Kartların Psikoterapide Kullanımı ve Uygulanması Eğitimi
- 2015 yılında Dr. Nevin Dölek'in Çocuklarla Bilişsel Davranışçı Danışmanlık Yaklaşımı
- 2016 yılında İstanbul Psikoloji Enstitüsü Oyun Terapisi Eğitimi
- 22 Ekim 2016- 27 Mayıs 2017 tarihlerinde Şebnem Kartal Sosyal Bilimler Enstitüsünde Uygulamalı Oyun ve Masal Terapisi Eğitimi
- 2016 Yılında Çocuk Değerlendirme (Ankara Gelişim Tarama Envanteri, Metropolitan Okul Olgunluğu Testi, Bender Gestalt Görsel Motor Algılama Testi, Beir Cümle Tamamlama Testi, Goodenough Harris Bir İnsan Çiz Testi, Peabody Resim Kelime Eşleştirme Testi, Catell Zeka Testleri 2A-3A) eğitimlerini tamamladı
- 2019-2020 yılında World Association For Positive and Transcultural Psychotherapy (WAPP) Pozitif Psikoterapi Temel Eğitimini tamamladı, halen WAPP onaylı Pozitif Psikoterapi İleri eğitimine devam etmektedir.
- 2021 yılında Prof. Dr. Hürol FIŞILOĞLU tarafından Aile ve Evlilik Terapisinin 1. Düzey Eğitimini tamamlamış olup, 2. Düzey eğitimi devam etmekte.
- 2021 yılında Uluslararası Seksofonksiyonel Terapi Enstitüsü Cinsel Terapi eğitimine başlamış olup, halen devam etmektedir.